

ART LIMES
KÉP-TÁR XXI.
NYERGESÚJFALU ÉS MŰVÉSZEI I.

2023.2

TATABÁNYA

TARTALOM – CONTENTS – 2023/2. – I. RÉSZ

1. BEVEZETŐ

- 7 Wehner Tibor: Nyergesújfalu és művészei

2. KERNSTOK – NYERGES – SZABADISKOLA

- 11 Mucsi András: Kernstok Károly és az 1919-es nyergesi szabadiskola
- 13 Szabó Júlia: Kernstok Károly és az 1919-es nyergesi szabadiskola. Kiállítás az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban
- 15 Matits Ferenc: A nyergesújfalui szabadiskola a korabeli írások és a visszaemlékezések tükrében (részlet). A nyergesújfalui nyári képzőművészeti szabadiskola
- 18 Dévényi Iván: A nyergesújfalui Kernstok-villa életéből
- 19 Wehner Tibor: Kernstok Gyűjtemény és Galéria
- 23 Dankó Kristóf: A Kernstok-villa története. A kezdetektől a műemlékké nyilvánításon át a megújulásig
- *
- 27 Wehner Tibor: A művészet Bermuda-háromszögében. A nyergesújfalui Szentkúti-gyűjtemény

3. KISLEXIKON

- 33 Grosz Andor (1893–1938) grafikusművész
- 34 Kernstok Károly (1873–1940) festőművész
- 43 ifj. Kernstok Károly (1898–1953) festő- és szobrászművész
- 44 Kóthay Ernő (1926–1982) festőművész
- 48 Manno Miltiades (1880–1935) grafikus-, festő- és szobrászművész
- 50 Nyergesi István (1900–1989) festő- és szobrászművész
- 52 Nyergesi János (1895–1982) festőművész
- 58 Stricker Gina, Kernstok Károlyné (1875–1959) szobrászművész
- 59 Szalai Zoltán (1919–1995) festőművész

- 63 Takács Gyula (1905–2002) festőművész
- 64 Vecsési Sándor (1930–2015) festőművész
- *
- 72 Fecske András (1947–2020) művészeti író
- 77 Nyergesi Szabadiskola
- 78 Kerstok Károly Képzőművész Kör
- 79 Kernstok Gyűjtemény és Galéria

4. PORTRÉGALÉRIA (A–K)

- 81 Dévényi Iván: Néhány adat Grosz Andorról
- 85 Tóth Gábor: Kernstok és Nyergesújfalú
- 87 Kovács Bernadett: A magyar festészet mesterei. Kernstok Károly (részlet)
- 93 Padányi Lajos: Még egyszer Kernstok Károlyról
- 95 Dévényi Iván: Czóbel Béla Nyergesújfalun
- 99 Dévényi Iván: ifj. Kernstok Károly emlékezete
- 101 Horváth Béla: ifj. Kernstok Károly
- 107 Padányi Lajos: ifj. Kernstok Károly (1898–1953). Kernstok Károly gyermekei

TARTALOM – CONTENTS – 2023/3. – II. RÉSZ

4. PORTRÉGALÉRIA (K–V) – A 2023/2. SZÁM FOLYTATÁSA

- 113 Wehner Tibor: Vágyképek. Kóthay Ernő (1926–1982) festőművész emlékkiállítása
- 117 Kövesdi Mónika: Kóthay Ernő emlékkiállítása
- 121 Szakály Sándor: Manno Miltiades „tényleges állományú főtanár”. Néhány adalék egy all-round sportember életútjához

- 125 Padányi Lajos: Manno Miltiades
- 127 Nyergesi István: Önéletrajz
- 129 Dévényi Iván: Nyergesi István „naiv” festő és szobrász
- 133 Bodri Ferenc: Tölgyfa és fenyő. Nyergesi István (1900–1989)
- 137 Dévényi Iván: Nyergesi János festőművész kiállítása, 1954
- 141 Dévényi Iván: Nyergesi János – 75 éves
- 145 Szigeti István: özv. Kernstock Károlyné, szül. Stricker Gina (1875–1959) érmei és plakettjei
- 147 Kernstokné Stricker Gina (1880*–1959)
- 149 Dévényi Iván: Látogatás Szalai Zoltán festőművésznél
- 151 László Gyula: Szalai Zoltán kiállítása
- 153 Wehner Tibor: Az úgynevezett ötvenes évek (ritka) festőisége. Szalai Zoltán (1919–1995) festőművész emlékkiállítása
- 157 Padányi Lajos: Művészportré: Takács Gyula festőművész, rajztanár
- 161 Vecsési Sándor „Kis falusi házban születtem...” (Nyergesújfalu, 1930. május 18.–)
- 165 Fecske András: Festő a tájban. Vecsési Sándor képeihez
- 169 Fecske András: Szellemiség és forma. Részlet a *Meghatározó gyermekkor* című könyvből
- 171 Fecske András: 90 éve született Vecsési Sándor festőművész (1930–2015)
- *
- 175 Feledy Balázs: Zárt ízlés – intenzív mélység. Fecske András: Vajon kinek a művészete?
- 178 Wagner István: Az Alföld Pesten. Tájak, portrék, mesterek

5. KÉPGALÉRIA

- 181 Könyvek, katalógusok, meghívók, fotók

6. BIBLIOGRÁFIA

- 191 Komárom-Esztergom vármegye és Nyergesújfalu művészeti irodalma

A Kerestok-villa a felújítás előtt és után

Wehner Tibor**NYERGESÚJFALU ÉS MŰVÉSZEI**

A Komárom-Esztergom vármegye művészetének múltját és jelenlét feltáró, az egyes városokhoz kötődő alkotók munkásságának lexikális adatait és antológia-szerű válogatásban közreadó leírásait felölelő, a 2010-es évektől megjelent kiadványok sorozatához kapcsolódva ezúttal Nyergesújfalu XX. századi művészettörténetének feldolgozására vállalkoznak az *Art Limes* szerkesztői. Vagyis a korábban megjelent dorogi, esztergomi, tatai és tatabányai művészeti leltárhoz kapcsolódva – amely végső soron egy majdani nagy, átfogó, teljességre törfő vármegyei összegzés létrehozását célozza – most egy kivételes jelentőségű színtér művészeti örökségének áttekintését lapozgathatja az olvasó. Az egykori Duna-menti nagyközség, az 1989-ben várossá nyilvánított település a XX. század során nemcsak helyi szerepű, hanem országos jelentőségűvé emelkedő művészeti történések, európai rangú műalkotások megszületésének otthona volt: Nyergesújfalu a múlt század első évtizedeiben visszavonhatatlanul beírta nevét a modern magyar művészet krónikájának lapjaira. Kernstok Károly festőművésznak, a progresszív szellemiségű modern magyar művészet egyik vezéralakjának a XX. század első felében kibontakozó, Nyergesújfaluhoz kötődő munkássága nyomán – és az alkotómunkája mellett végzett művészeti szervező tevékenysége, a vezetésével működött 1919-es szabadiskola által – teremtődtek meg az alapok, majd az ő vonzáskörében és működése nyomán újabb és újabb alkotók nyergesi kötődésű életművével gyarapodott ez a történet. Nyergesújfalu Kernstok Károlynak és kortársainak nem csupán egy lokális helyszín volt, hanem egy olyan inspiratív művészeti közeg, amely – a Duna-part, a Duna-menti táj varázslatos szépsége, a nyergesi természeti környezet, a Kernstok-kert

különleges atmoszférája révén – mintegy megtermékenyítette festészetüket.

A sorozat korábbi köteteinek szerkesztési gyakorlatával összhangban feldolgozásunkban ezúttal is csak a napjainkra már lezárult életművek alkotóinak munkásságára koncentráltunk: vagyis nem szerepelnek áttekintésünkben a jelenünkben itt dolgozó alkotók, és így nem dokumentáljuk az 1996-ban megalakult Kernstok Károly Képzőművész Kör és alkotóinak tevékenységét sem. Csupán felsorolás-szerűen, csak egy névsor által jelzeten jelenhet meg az egykori szabadiskola növendékeinek nehezen rekonstruálható, (Derkovits Gyula kivételével) jobbára kiemelkedő jelentőségű művészeti teljesítményt nem tanúsító munkásság-dokumentációja is, és ugyanígy mellőztük a Nyergesújfalura látogató Kernstok-kortársak azon életrajzi feldolgozásait is, amelyekhez bőséges szakirodalmat találhat az érdeklődő a közelmúltban megélnéül, a Nyolcak művészcsoporthat működését feldolgozó kutatást és kiállításokat regisztráló publikációkban.

Vagyis ezúttal a nyergesi születésű, munkásságukat itt kifejtő, illetve innen elszármazott és ide települt, erősebb vagy lazább kapcsolatok révén ide kötődő alkotók művészi tevékenységére, életművére koncentráltunk, akiknek sorában szélesebb körben is ismert és elismert mesterek – professzionális, főiskolát végzett művészek, valamint autodidakták, östehteségek –, továbbá a szűkebb környezetük határain nem, vagy csak ritkán átlépő kismesterek egyaránt meglelhetők: festőművészek, grafikusok, szobrászok – körükben több kiváló, tanítványokat nevelő, tehetségeket gondozó művészpédagógussal. Általánosságban elmondható: a Kernstok Károly és vonzáskörében a század első felében lezajlott történéseket követően, a második világháború után

(is) az életműük lezárulásáig Nyergesen tevékenykedő alkotók – Nyergesi István, Nyergesi János, Takács Gyula –, és a művészeti törekvéseiket a településtől távol beteljesítő, de műveikkel a Duna-mentére (személyesen és műveikkel) újra meg újra visszatérő alkotók – Kóthay Ernő, Szalai Zoltán, Vecsési Sándor – munkássága révén összegződik a Nyergesújfalut fémjelző művészeti összkép. Különös szerencse, hogy mindezt egy kezdetben ugyancsak Nyergesújfalun kifejtett nagy ívű kiállításrendezői, művészeti írói produkció kísérte: Fecske András művészeti írásai, kritikái, elemzései, könyvei nélkül napjainkban már igencsak nehezen tájékozódhatnánk ebben a szellemi-művészeti közegben. Nyergesújfalun, miként a múltban, napjainkban is nagy figyelmet szentelt és szentel művészeti múltjának és jelenkori művészetének: kiállításokkal, rendezvényekkel élteti a Kernstok Károly és kortársai által teremtett művészeti tradíciót, a Nyergesi János-emlékházzal és az 1998-ban megnyitott Kernstok Gyűjtemény és Galériával, a kiállítóterem tárlataival és egyre gazdagabb gyűjteményével teremti meg az élő kapcsolatot múlt és a jelen művészete, és a művészet és a közönség, a település lakói, a művészetpártolók között. Ebben a művészetpártoló igyekezetben minden bizonnyal újabb lehetőségeket nyit meg az évtizedeken át sorsára hagyott, napjainkra végre rekonstruált és újra megnyitott egykori Kernstok-ház, -műterem és -kert, amely – az egyre távolodó XX. századi múlt tradícióinak, szellemiségének őrzése mellett – Nyerges XXI. századi, majdani művészeti történéseinek is eszményi színtere lehet.

Nyergesi János emlékháza

A Kernstok-villa hátsó frontja felújítás után

Nyergesi István-emléktábla egykori házának hátsó falán

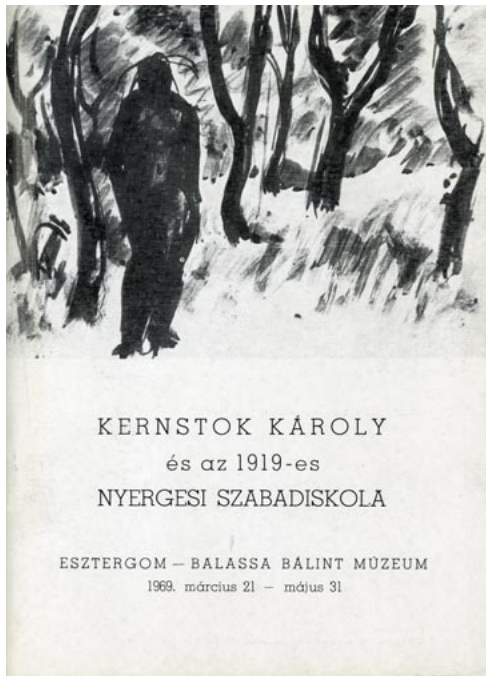

A Kerntok-villa felújítás előtt

Kerntok Károly-emléktábla
a villa falán

A felújított Kerntok-villa
látképe

Katalógus-borító, 1969. Esztergom, Balassa Múzeum

Kernstok Károly: *Ülő parasztnő*, 1912 körül

Aktfestés a Duna-menti tájban, 1920-as évek

Mucsi András

KERNSTOK KÁROLY ÉS AZ 1919-ES NYERGESI SZABADISKOLA

Kernstok Károly festőművész (1873–1940) századunk első két évtizedében a magyarországi haladó művészeti mozgalmak egyik legérdekesebb és legjelentősebb vezéralakja, az 1909-ben megalakult forradalmi művészcsoport, a Nyolcak vezető mestere. Nyergesi házában és műtermében, szép fekvésű gyümölcsös- és szőlőskertjében szívesen látott vendégek voltak – festő- és szobrászbarátai között – korának haladó politikusai, gondolkodók, kritikusok és a magyar irodalom jelentős alakjai, élükön Ady Endrével.

Kernstok Károly tevékenyen részt vett korának politikai életében is. 1918-ban, a magyar polgári demokratikus forradalom győzelme után festőtársaival (Berény, Márffy, Pór Bertalan) a Nagy Nemzeti Tanács tagja, majd egy ideig ő lesz a Károlyi-kormány kultuszállamtitkára. Az Őszirozás forradalom idején Kernstok Esztergom megye törvényhatósági bizottságának tagja volt.

Az 1919. március 21-én létrejött Magyar Tanácsköztársaság művészeti direktóriuma Kernstokot bízta meg egy Nyergesújfalun létesítendő képzőművészeti szabadiskola vezetésével. Kernstok a nyergesi szabadiskolát az esztergomi direktorium támogatásával saját kertjében szervezi meg. Tagjai Budapestről utaznak le Nyergesre, közülük öten az első világháború kiszolgált katonái, volt hadifoglyok, vagy hadirokkantak, mint a csoport legtehetségesebb tagja, a betegen érkező, balkarjára béna Derkovits Gyula. Mindannyian a pesti Haris-közben működő szabadiskola növendékei, Kernstok Károly lelkes tanítványai, név szerint: Lukácsné Bernáth Ilma, Goszthonyi Mária, Strém Katinka, Quittner Károly, Haranglábi Nemes József, Novotny Emil Róbert, Siedwers Emmi, Fleischl Cora, Ehrenthal Blanka, König Dezső, Szilágyi Jolán, Sente János, Friedbauer Béla, Czumpf Imre, Derkovits

Gyula, és „Viki”, Dombai Viktória a szabadiskola modellje, Derkovits későbbi felesége, továbbá az egykori Kernstok-modell, „Hanzi”, a mester nyergesi tanítványa, Nyergesi (Maul) János.

A nyergesi szabadiskolát meglátogatták a Magyar Tanácsköztársaság vezetői is. Felkereste a művészeket Szamuely Tibor népbiztos és családjával többször leutazott látogatóba a KMP egyik megalapítója, Kun Béla, a Tanácsköztársaság külügyi népbiztosa.

A Magyar Tanácsköztársaság művészetpolitikájának kimagasló ténykedése volt a nyergesi szabadiskola létesítése. Művészettörténeti jelentőségét emeli, hogy az iskola legkiválóbb növendéke – később a magyar festészet legnagyobb forradalmár festője –, Derkovits Gyula itt alapozta meg, Kernstok irányítása mellett mesterségbeli tudását, itt bontakozott ki tehetségének első kövonalazható alkotó periódusa, és itt erősödött meg a magyar proletariátus ügyéhez kapcsolódó politikai meggyőződése, melynek tehetségét és egész életét áldozta.

50 esztendő után először nyílt alkalom arra, hogy magánygyűjtők, a szabadiskola élő művészei és a Magyar Nemzeti Galéria segítségével ízelítő adjunk a történelmivé érett nyergesi szabadiskola működéséről. Az esztergomi látlat térbeli adottságai miatt nem törekedhetett teljességre, a kiállított mintegy 100 alkotás így is érdekes megvilágításban teszi láthatóvá a Magyar Tanácsköztársaság művészeti életének ezt a méltatlanul kevésbé ismert területét.

Kernstoknak, a modern magyar rajzművészet egyik legkiválóbb mesterének, majd a magyar tájképfestészet és a figurális kompozíciók nagy művészeének bemutatása után a Balassa Múzeum harmadik Kernstok-kiállítása a politizáló Kernstok pedagógiai tevékenységéről ad számot. A múzeum kamarakiállítás-sorozata az első

**Kernstok Károly: *Kertben*,
1906.**

kezdeményező lépés Kernstok művészetének és a modern magyar művészetben játszott érlelő és termékenyítő szerepének a művészetkedvelő közönség előtt történő teljesebb bemutatása felé.

(Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola. Esztergom, 1969. Balassa Bálint Múzeum. Katalógus, bev. Mucsi András.)

Kernstok Károly családtagjaival és Czöbél Bélával a nyergesi kertben

Szabó Júlia

KERNSTOK KÁROLY ÉS AZ 1919-ES NYERGESI SZABADISKOLA

KIÁLLÍTÁS AZ ESZTERGOMI BALASSA BÁLINT MÚZEUMBAN

A Magyar Tanácsköztársaság művészeti élete mind árnyaltabban bontakozik ki szemünk előtt az évfordulóval kapcsolatos kiállítások, kutatások után. Jól ismert és sokszor ismételt adatok kapnak valóságos jelentést, ismert és ismeretlen műalkotások kerülnek egymás mellé. Friss, lendületes rajzok, monumentális olajfestmények, kispasztikák vallanak többet és többet arról a korról, amelyről néhány éve még csak annyi élt a köztudatban, hogy néhány erőteljes plakátnál többet nem adott a művészet történelmének. A korszakkal foglalkozó tudományos kutatásban először az egykorú elméletek, művészeti viták elemzése és kritikája kapott nagyobb figyelmet. Közgyűjtemények hosszadalmas feldolgozását végző muzeológusok, magángyűjtők féltve őrzött kincseit, porosodó művészanyagok elfelejtett műalkotásait felfedező szakemberek hangyaszorgalma kell ahhoz, hogy a korszak aktivitásának eredményei feltáruljanak. Felbecsülhetetlen tehát egy-egy jól összegyűjtött, világosan rendezett kiállítás jelentősége, hiszen a kor igazában csak a ma is élő, fennmaradt műalkotások szemlélésekor tárulkozik fel.

Ezek a gondolatok foglalkoztattak az esztergomi Balassa Bálint Múzeum két teremnyi, s mégis igen gazdaságos kiállításán, amelyen a rendező, Mucsi András, a korszak egyik legfontosabb intézményének, az 1919-es nyergesújfalui művésztelepnek az arcát igyekezett felvázolni.

A Balassa Múzeum alapos, szisztematikus – és méltatlanul ismeretlen – kiállítási programjában ez már a harmadik Kernstok Károlynak szentelt kiállítás, és a katalógus szerint „a politizáló Kernstok pedagógiai tevékenységéről ad számot”. Arról a Kernstokról tehát, aki szellemi vezére, szervezője és vezéralakja a Nyolcak mozgalmának, aki néhány évvel korábban a maga radikális eszméi szerint így határozza meg egy leendő társadalom művészetét és művészetét: „a művész... papja lesz az esztétikának, mely

a tételes erkölcsöt helyettesíti... Munkája lesz az a napsugár, mely a társadalom nagy szürke erdejébe ha behatol, oda fényt, árnyékot, mélységet és ragyogást visz be.”

A Duna-part, a tájban elhelyezett aktrmodellek, a szépen mozgó lovak és lovasok látványa inspirációt jelent e művész számára a kompozíció új elveit kutató és szimbolikus jelentéseket formáló képeihez. A Cézanne-i természetszemlélet objektivitása és harmóniateremtése nála az *egyetemes megújulást váró, egy új, kiegyensúlyozott társadalom* számára jelképeket alkotó világban valósul meg. A művész kultikus szerepét, a művészet esztétikai és etikai egymásnak megfelelő jelentését nemcsak írásai, monumentális, szimbolikus, sokalakos kompozíciói is hangsúlyozzák. A kiállításon látott festményei és rajzai közül a legtöbb élményt a *Zivatar* című 1914–19-ben festett nagyméretű mű nyújtja, amely az 1919-ben befejezett magyar festmények közül kétségtelenül a legrangosabbak közé tartozik. Ruhátlan fiatal fiúk állnak szinte megrendült elragadtatással a rájuk zuhanó nyári záporban, egy szomjas ló issza a friss tócsák vizét, széles napfénycsávok vonják be ragyogással az esőnyalábokat.

A vihar, a megújulás, a várakozástól feszült emberi testek – mind valóságos élményekből konstruált szimbólumok is egyben. Egy utópiák távlataiba lendülő, *igen nagyot akaró, s a történelemtől is sokat váró korszak szimbólumai*.

Kernstok Nyergesújfalun sajátos Árkádiát teremt (erre már a legtehetségesebb tanítványával, Derkovits Gyulával foglalkozó kutatás, például Körner Éva monográfiája is elemzően felfigyelt), s ez az Árkádia pedagógiai törekvéseiben is egyik fő szempont talán: minden tanítvány munkájában létrejön; a 19-es nyergesi művésztelepen készült bonyolultabb kompozíciók mind ezt a jelentésvilágot próbálják megformálni.

Több művészárs és tanítvány már a tízes évek elejétől lejárt Kernstokhoz festeni, de a telep szervezett és támogatott formában, a legnagyobb létszámmal (tizenhét fő) a Tanácsköztársaság idején működött. A Pestről érkezett, igen rossz anyagi körülmények között élő fiatal művészek közül öten – köztük Derkovits Gyula – a világháború frontjait megjárt katonák, hadirokkantak. Bizonyára sokat jelentett számukra, hogy nyugodt, rendezett körülmények között dolgozhattak, tanulhattak. A természeti látvány lenyűgözhetette, nehéz élményeiket oldozhatta, a kapott lehetőség egy erősödő, jövőbe vetett hittel tölthette el őket. Ezért válhatott számukra hitelessé Kernstok *Árkádiája*.

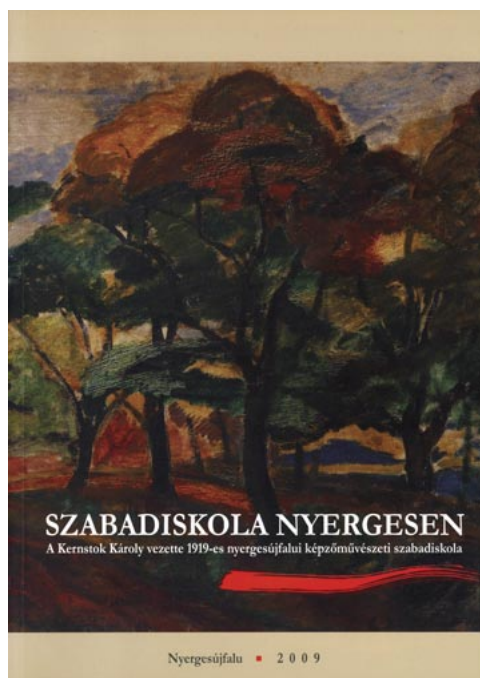
A kiállítás mintegy száz alkotással idézi fel Kernstok és tanítványai, sőt ezen túl, a legtöbb Nyergesújfalun megforduló művész alakját. Novotny Emil Róbert nyergesi munkái között több eleven, formaproblémákat kutató aktos kompozíciót láthatunk a kiállításon, Derkovits Gyula más kiállításokról is ismert tusrajzai és akvarelljei mellett témája miatt is igen érdekes Czumpf Imre *Derkovits Gyula baráti körben, a zongoránál* című rajza. Az egykori növendékek közül meg kell említeni az igen tehetséges Gosztihonyi Mária akttanulmányait és *Őnarcképét*, Sente János, Friedbauer Béla s a szobrász Kőnig Dezső rajzait. Az egyik legkitartóbb Kernstok-tanítvány, Nyergesi János ugyancsak több rajzzal és festménnyel szerepelt a kiállításon.

A legnagyobb élmény Kernstok: *Fának támaszkodó fiúaktjával*, színes üvegablakterveivel, aktos kompozícióival, portréival valóban az írásiban ideálként meghatározott „*kutatóművész*” sokoldalúságában mutatkozik be.

„*Fényt, árnnyéket, mélységet és ragyogást...*” – ez volt Kernstok munkaprogramja a művész teremtőereje számára. Az esztergomi kiállítás gazdag anyaga

első látásra árasztja ezeket. Jólesően szemlélhetjük az ízes festői megoldásokat, a friss színeket, a romantikus, lobogó alkotásvágyat. Szerényebb és igazán nagy tehetségek egyaránt évekig, évtizedekig őrizni tudták alkotásaiban a nyergesi nyár emlékeit és tanulságait. Életművek épültek fel az itt tanult megoldásokra, s akik továbbléptek a húszas évekre már kihűlt Árkádián (mint a legnagyobb tanítvány, Derkovits), azok is vitték magukkal *reményeit* és a nyugodt szemlélődés mögött meglevő, *határozott szemléletét*.

(Népszabadság 1969. június 13.)

A nyergesi szabadiskola történetét feldolgozó tanulmánykötet, 2009.

Matits Ferenc

A NYERGESÚJFALUI SZABADISKOLA A KORABELI ÍRÁSOK ÉS A VISSZA- EMLÉKEZÉSEK TÜKRÉBEN (RÉSZLET)

A NYERGESÚJFALUI NYÁRI KÉPZŐMŰVÉSZETI SZABADISKOLA

„... Kernstok Károly 1905 után egyre többet időzött az örökségként rámaradt nyergesi házban és az azt körülvevő birtokon...” – írja Rockenbauer Zoltán a *Vadak* katalógusában, majd számba veszi, hogy mely művészek dolgoztak Kernstok meghívására, illetve környezetében 1914-ig Nyergesújfalun. Mint Wehner Tibor rámutat, itt készültek életművének kimagasló jelentőségű művei: a *Lovasok a vízpartján*, a *Magányos lovas*, a *Duna Nyergesújfalunál*, a *Zivatar* című festményei. Kernstok Károly nyergesi működésével Horváth Béla és Bodri Ferenc több publikációja is foglalkozik. Többek között Dévényi Iván művészeti író, műgyűjtő figyelme is felkeltődött a téma iránt. Megmutatkozik ez egy 1967-ben adott és többször idézett nyilatkozatából is, amely Czóbel Béla és Nyergesújfalu kapcsolatát illetően érdekes adalékkal szolgál: „...Feleségével, Modok Máriával együtt ő is nem egy esetben szívesen eljött hozzánk Esztergomba. Az egyik nyáron (kb. 1961–62-ben) kocsin elvitt Nyergesújfaluba, megnézni a Kernstok-villát, ahol 1907/8-ban sokat tartózkodott. Ugyanekkor felkerestük a Nyergesi-fivéreket is: Jánost, a festőt és öccsét, Istvánt, a naiv szobrászt. Czóbel és Nyergesi régóta ismerték egymást. ...”

Kernstok Károly festőművész – a XX. század első két évtizedében a magyarországi haladó művészet egyik élharcosa, az 1909-ben megalakult Nyolcak művészcsoport vezéralakja – a tízes évek elején műtermes villát építtetett magának Nyergesújfalun, ahol barátai közül sokat – így Márfy Ödönt, Ady Endrét és feleségét Csinszkat, Vedres Márkot, Czóbel Bélát, Lyka Károlyt, Feszty Árpádot és feleségét, valamint leányát, Masát és másokat – vendégül látott. Kernstok Károly részt vállalt korának politikai közéletében is. 1918-ban Berény Róbert, Márfy Ödön és Pór Bertalan mellett ő is tagja lett a Nemzeti Tanácsnak.

Mint Jászi Oszkár politikai híve a Radikális Párt esztergomi elnöki tisztjét is ellátta. Esztergom vármegye törvényhatósági bizottságában is tevékenykedett, sőt 1919. január 31-én kultuszállamtikkárá nevezték ki. Az 1919. március 1-től augusztus 1-ig tartó Tanácsköztársaság alatt Kernstok Esztergom vármegye direktóriumának volt póttagja és a vármegyei művelődési osztály munkájában is szerepet vállalt, amely hivatalért rövid szabadságvesztés és 1920 után emigráció jutott a művésznek osztályrészüln.

A Közoktatási Népbizottság Művészeti Osztályának egyik aktájában találkozhatunk a Képzőművészeti Szabadiskola volt igazgatójának – Kónyai Elemének – nevével, aki ekkor a szabadiskolák ügyeit intézte. Nem tisztázott, hogy a művészeti direktórium milyen módon bízta meg Kernstok Károlyt a Nyergesújfalun létesítendő képzőművészeti szabadiskola vezetésével. Dévényi Iván a Kernstok monográfiájában közölt feltevése szerint Dr. Lukács Hugóné Bernáth Ilma javaslatára kérték föl a művészt. A szerző idézi ugyanakkor Lyka Károly véleményét is, miszerint Kernstok maga hozakodott elő a nyergesi telep létrehozásának ötletével.

A Kernstok-kertben pontos napirend szerint dolgoztak a művészeti iskolások, mint Derkovits Gyula későbbi felesége – Dombai Viktória, a szabadiskola modellje – visszaemlékezésében közli: „...a tagok a festés, rajzolás mellett háztáji gazdálkodást folytattak. Megvolt a napi munkabeosztásuk: kora reggel kapálás, gyomlálás, utána 7-től 8-ig reggelizés, 8-tól 11-ig festés, 11-től 1-ig fürdés a Dunában, 1-től 2-ig ebéd, 2-től 4-ig pihenés vagy fürdés, 4-től 7-ig festés, utána kerti munka, 8-kor vacsora. Vacsora után énekeltünk vagy olvastunk. Derkó (így becézték) gyakran hiányzott közülünk tüdőbaja miatt. Sokat feküdt. Tejkúrán tartottuk. Együttesen ápoltuk őt.

Napközben szobájában festett... A betegszobában a *Nagy fa alatt* című későbbi olajképéhez rajzvázlatokat készített..."

A növendékek egy részét a plébániaépület egyik szárnyában szállásolták el, de többen Kernstokéknál nyertek elhelyezést.

A nyergesi iskola megalakulásának 50. évfordulójára Mucci András szervezett Esztergomban emlékkiállítását. A kiállításához készített katalógus közli a művésztelepen dolgozók névsorát.

Örvendetes módon Kaposvárott a közelmúltban két Goszthony Máriaival foglalkozó publikáció is kiadásra került. Mindkét munka idézi a művésznő 1919-re vonatkozó visszaemlékezéseit:

"...segítettem Kernstoknak megszervezni birtokán a Duna mellett, Nyergesújfalun a nyári festőkolóniát. Az engedélyeket mind én jártam ki és hamarosan kivonult az egész iskola, kis parasztházakban laktunk nagyon kényelmesen. A népbiztosok feleségei és gyerekei is oda jöttek nyaralni, és együtt ebédeltünk egy hosszú asztalnál. Nagyon boldogok voltunk. Két szép modellünk volt, a Kálmán és a Viki. A fák között a pázsiton lettek beállítva és ott rajzoltuk és festettük őket..."

Néhány művész életében a Duna-parti településen töltött mintegy 50 nap – a művészi fejlődésen kívül – meghatározó szerepet játszott személyes sorsuk, életük alakulásában is. Nem csupán Derkovits Gyula és későbbi felesége került egymáshoz a telepen közel, Kernstok közeli barátja, Haranglábi Nemes József a művésztelepen tölti feleségével a mézes-heteket. Itt készített tusrajzot Szamuely Tiborról – a Kernstok-tanítvány Szilágyi Jolán férjéről – Derkovits Gyula. Szilágyi Jolán *Emlémem* című kötetében ezzel kapcsolatban az alábbiak olvashatók:

"...Tibor egyik nap Nyergesújfalura látogatott. Ott nyaralt Kunné, a családijával. Tibor meglátogatta őket és Kernstokot, az iskolát is..."

Derkovits nyergesi működéséről Körner Éva monográfiájából és Szabó Júlia tanulmányából nyerhetünk árnyaltabb képet. Körner Éva oeuvre-katalógusa 42 darab 1919-ben készült Derkovits-művet sorol fel. Ezek kivétel nélkül papírra készült, többségükben grafikai munkák.

Az 1920-as évhez rendelt művek között azonban feltűnően sok a folyóparton készült, vászonra festett

olajkép. Logikusnak tűnik feltételezni, hogy Derkovits több 1920-ban szignált festményét – mint például a *Koncert*, a *Dunai halászat*, *Csónakban fekvő halász*, *Halászosok*, *Vízparti táj alakokkal*, *Itató lovasok* című képét – Nyergesen kezdte el, illetve ottani élményei alapján készítette. Ebbe a körbe tartozó a *Munkások a mezőn* című, szintén 1920-as datálású olajfestmény, amely a Nógrádi Történeti Múzeum Mihályfi Képtárában szerepel állandó kiállításon. A tévesen értelmezett jelenetet ábrázoló olajfestményen nem szerepelnek munkások, csupán egy halászból visszatérő férfi és két egymással beszélgető személy. Mögöttük, körülöttük az övénylő Duna tűnik fel, amely a kép domináns eleme. Érdekes módon a kép Körner Éva ismeretei szerint, a könyv készülésekor nem Mihályfi Ernő, hanem Hubert György tulajdonában volt. Mihályfi Ernő gyűjteményéből ezen a festményen kívül még több Nyergesújfalun készült alkotás is a salgótarjáni múzeumba került. A művészeti élet Károlyi-kormány alatt megkezdődött átszervezése a Tanácsköztársaság alatt új elemekkel bővült. A képzőművészeti, valamint az iparművészeti főiskolákat, a múzeumokat és magángyűjteményeket érintő rendelkezéseken kívül több szabadiskolát és művésztelepet köztulajdonba vettek. Az intézkedések között szerepel az is, hogy a Haris közti Képzőművészeti Szabadiskola költségvetése az államra hárult. A Képzőművészeti Szabadiskola számára 35.000 koronát, míg a nyergesújfalui festőiskola 3 hónapos működésére 25.000 koronát biztosított a kormány.

1919 nyarán – minden valószínűség szerint – a Haris közti Képzőművészeti Szabadiskola szüneteltette tevékenységét, mivel vezető mesterei művésztelepeken dolgoztak. Rippl-Rónai és Vedres Márk a Kaposvár közelében lévő Mosdóson alakult művésztelep munkáját irányította, Kernstok Károly pedig Nyergesújfalun szervezett nyári alkotótáborot. Másból, így többek között a gödöllői kastélyban, illetve Balatonfüreden is működtek ekkor művésztelepek. Uitz Béla vezetésével – Nemes Lampérth József és Medgyessy Ferenc részvételével – Budapesten alakult meg a Proletár képzőművészeti tanműhely. A tanácskormány támogatta továbbá Berény Róbert magániskoláját is.

Epilógus

Megemlékezésünk végén idézzük Goszthony Mária véleményét a művészkolóniáról: „...Kálmán, a modell, szépen énekelt, esténként hallgattuk. Ha nem festettünk, sokat csónakáztunk is. Kernstok apostol volt, a művészet apostola, a tudás, a műveltség, a művészet áramlottak belőle és közelsége nagy hatással volt mindnyájunkra, én rajongással szerettem. A nyári festőiskola örömei csak pár hónapig („ötvenegynehány” napig) tartottak, mert kitört az ellenforradalom...”

A Károlyi-kormány és a Tanácsköztársaság rendelkezéseit az új kormány 1919. augusztus 1-jét követően hatálytalanította. A Haris közti szabadiskola megszűnt, a nyergesi művésztelepet bezárták. Nem csupán anyagi szempontból lehetetlenedett el helyzetük, de napirendre került vezetőik meghurcolása is. Az, hogy a kommün vezetői ismételen felkeresték a nyergesújfalui művésztelepet, másoknak is feltűnt, kiderült a Kernstok Károly ellen 1920. január 28-án tett feljelentésből. Egy helyi szabómester feljelentése szerint a „...diktatúra alatt nyergesújfalui birtokára Kun Béla sűrűn kijárt autón...”. Kernstok Károly számára az ország elhagyása kínálkozott alternatív-

vaként. A Kernstok-család előbb Bécsben, majd Münchenben, később Berlinben talált menedéket. A művészek közül legtöbben Bécsben működtek, de elkerültek közülük Svájcba, Olaszországba, Franciaországba, Németországba és a Szovjetunióba is. Az 1926-ban kihirdetésre került amnesztiatörvény megjelenése után számos művész, így Kernstok Károly is hazatért és hamarosan a KUT, illetve a Szi-nyei Merse Pál Társaság tagjává választották.

...

Nyergesújfalú 90 éve adott otthont a Kernstok Károly által vezetett művésztelepnek, amelynek Mucsi András művészettörténész szerint legnagyobb művészettörténeti jelentősége abban állt, hogy „... az iskola legkiválóbb növendéke – később a magyar festészet legnagyobb forradalmár festője –, Derkovits Gyula itt alapozta meg. Kernstok irányítása mellett mesterségbeli tudását, itt bontakozott ki tehetségének első körvonalazható alkotóperiódusa.”

(Wehner Tibor (szerk.): *Szabadiskola Nyergesen. A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola*. Nyergesújfalú, 2009.)

Mint jó hűsz esztendővel korábban Hollósy Simon vezetésével Münchenből Nagybányára, 1919-ben Budapestől Nyergesújfalura érkezett egy fiatal művész-növendék-csapat, követve a rajongva tisztelt-szeretett Mestert, Kernstok Károlyt. A Nagybánya-Nyergesújfalú párhuzam természetesen erőltetett: míg a nagybányai művésztelep a modern magyar piktúra bölcsőjévé vált és hallatlan mély tradíciót teremtett, Nyerges csupán futó epizód, jelentősebb nyomot alig-alig hagyó, egy nyári művészeti kaland maradt. Nagybányán remekműveket alkotó, korszakos jelentőségű mesterek építették életművüket, míg a Duna mentén napjainkig rejtett tehetségek, kismesterek, elkallódott műkedvelők tevékenykedtek a később korszakos jelentőségű művészévé vált, de ekkor még csak tehetségét próbálgató Derkovits Gyula mellett. És korántsem elhanyagolható eltérés a két kolónia működése között, hogy míg Nagybányán éteriien tiszta művészeti-esztétikai célok szellemében dolgoztak a művészek, addig Nyergesújfalú művésztelepe a XX. század második évtizedének második felében oly hevesessé vált politikai változások áramában szerveződött, s néhány hónapos fennállása alatt ugyanezen politikai mozgások határozták meg, majd végül pecsételték meg sorsát.

Mindezen szempontok ellenére és alapján a Kernstok Károly által alapított és vezetett 1919-es nyári nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola megkerülhetetlen történeti mozzanata művészetünknek, és különösen fényes fejezet a szűkebb régió, Komárom-Esztergom megye művészettörténetében. 1969-ben, immár negyven évvel ezelőtt a Mucsi András művészettörténész által az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban rendezett kiállítás tárta fel első alkalommal ezt a szabadiskola-történetet, és most, a 90. évfordulón Nyergesújfalú városa, illetve Kernstok Gyűjteménye és Galériája ad otthont az egyre nehezebben felkutatható, nyergesi kötődésű művekből összeállított visszapillantó tárlatnak. A kiállítás létrehozásának gondolata és nem kis nehézségeket legyőző megvalósítása a gyűjtő és művészetszervező Zsembery Dezső nyugalmazott kórházigazgató-főorvos nevéhez és tevékenységéhez köthető: az ő fáradozásának eredményeként valósult meg ez a régi, nyergesi vonatkozású tanulmányokat és visszaemlékezéseket összegyűjtő, valamint új művészettörténeti feldolgozásokat is közreadó, értékes dokumentumkötet is.

A Kernstok Károly vezette képzőművészeti szabadiskola létrejöttének és működésének 90. évfordulójára megrendezett kiállítás és ez a kiadvány a méltó emlékezés lehetőségét teremti meg, és szép — és korántsem tanulságok nélküli — művészeti élményeket kínál Nyergesújfalú művészetkedvelő közönsége, és az egykor Nyergesen történetek iránt érdeklődők számára egyaránt.

(Wehner Tibor: Bevezető a *Szabadiskola Nyergesen. A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola* című kötethez. 2009. Nyergesújfalú)

Dévényi Iván

A NYERGESÚJFALUI KERNSTOK-VILLA ÉLETÉBŐL

Lapunk olvasói már olvashattak két kiváló festő-művészünknek, Kernstok Károlynak és Derkovits Gyulának nyergesújfalui munkásságáról. A század elején irodalmi és szellemi életünk számos kiválósága megfordult Kernstok vendégeként Nyergesújfalun.

Több kiváló idősebb képzőművészünkhöz és művészettörténészünkhöz az elmúlt hetekben levelet írtam, hogy visszaemlékezéseikkel segítsenek Kernstok Károly tevékenységének, életének minél alaposabb megismeréséhez, és a Nyergesújfalun működött művésztelep jelentőségének felméréséhez. A kapott válaszlevelek nagyon érdekes adatokat, emlékeket tartalmaznak.

Nyolcvanöt éves Kossuth-díjas szobrászművészünk, Vedres Márk ezt írja levelében: „Kernstok Károly testvéri barátom volt. Nyergesújfalui villájában gyakran voltam lakóvendége a század első éveiben. Bejáratosak voltak hozzá a falu pékje, az orvos, földművesek, bányászok. Közéleti emberekkel vagy művészekkel én nem találkoztam nála.” – Vedres Márk levele azt bizonyítja, hogy Kernstok érintkezett munkásokkal és paraszttal is, érdeklődött az életük iránt.

Lyka Károly nyolcvanhét esztendő Kossuth-díjas művészettörténészünk a következőképpen írta le nyergesi látogatását: „Stoki (így becéztük Kernstokot) megtudta, hogy Esztergomban időzőm, s meghívott Nyergesre. Meglátogattam Kosztolányi Kann Gyula festő, közös barátunk társaságában. Megmutatta újabb munkáit, amelyek közül főképpen tollal rajzolt férfiakjai tetszettek nekem. Ez a párórás látogatás az 1910 körüli évek valamelyikén esett.”

Márfy Ödön, Kossuth-díjas festőművészünk – aki immár életének 78. esztendejében jár – többek között ezt írja: „Kernstok Károllyal 1906-ban ismerkedtem meg. Párizsból hazajövet, kollektív kiállítást rendeztem Gulácsy Lajossal egy műkereskedésben.

Kernstok eljött a kiállításomra, megtetszettek neki a dolgaim és attól fogva, hosszú, meghitt barátság fejlődött ki közöttünk, amely haláláig tartott. Nyergesújfalura először 1908-ban, vagy 1909-ben kerültem – az évszámokra pontosan nem emlékszem, hiszen olyan régen volt. – A nyarat ezután éveken át rendszeresen Nyergesen töltöttem. Czöbel Béla festőművész előttem járt Nyergesújfalun. Vaszary János, Szőnyi István és Bor Pál festőművészek jártak ott egy ízben, de ők nem kapcsolódtak szorosabban körünkhöz. Ady Endre is járt egy ízben Nyergesen, egy napot töltött ott. Én akkor nem voltam jelen. Hallomásból tudom, hogy Kernstok egy nyergesi szőlősgazda borospincéjébe vitte Adyt, akinek azután hamar megártott a sok ital. Ady Endre halála után özvegyét, Boncza Bertát, akit Ady verseiben Csinszának nevezett, feleségül vettem. Csinszával együtt egy ízben Esztergomban jártunk, meglátogattuk Babits Mihályékat. Jó néhány nyarat töltöttem Nyergesújfalun, és sokat voltam együtt Kernstokkal.

Kernstok nemcsak mint művész volt jelentékeny, hanem rendkívüli intelligenciájú ember is volt, széleskörű tudással. Napközben ritkán láttuk egymást, külön-külön dolgoztunk. Estefelé találkoztunk, ekkor sokat beszélgettünk, és nagy sétákat tettünk a Duna partján. Élvezetes órák voltak ezek, mert sokoldalú érdeklődés volt Kernstokban az élet minden megnyilvánulása iránt. Festők között ritka volt az ilyen egyetemes műveltségű ember. Talán csak zenei érdeklődése nem volt. A társadalmi problémák és a politika iránt mindig érdeklődött.”

A megkezdett kutatómunkát folytatni kell. A század elején a modern magyar képzőművészet egyik központja Nyergesújfalun volt. Művészettörténeink eddig Nyergesújfalu szerepével nem – vagy alig – foglalkoztak.

(Dolgozók Lapja 1956. február 8.)

Wehner Tibor

KERNSTOK GYŰJTEMÉNY ÉS GALÉRIA

A XIX. századi utazó-festők, látképsorozat-rajzolók – mint Jakob Alt, Ludwig Ernımy, Thomas Ender és William Henry Bortlett – számos műben örökítették meg a Duna menti tájat: Pozsonyt, Komáromot, Esztergomot, Visegrádot, Pestet és Budát – de képeik között Nyergesújfalu még nem szerepelhetett. Mint képtéma, mint művészeti színtér e település Kernstok Károly Nyergesre telepedésével kezdhetett csak megalapozni művészettörténetét, hogy aztán a XX. század évtizedeiben eseménydús, folyamatos művészeti krónika íródhasson itt, s hogy kvalitásos művek sorozata jöhessen létre.

„Születtem 1873-ban karácsonykor Budapesten. Édesanyámnak, szegénynek szép, fiatal huszonhárom éves életébe került. Anyátlan elvittek nagy-szüleimhez Nyerges Újfalura.... Sok pajtásom és egy nagy gyümölcsösünk volt. Öreg, őszülő újfalusi gazdák, pajtásaim, ma is szívesen emlegetik az akkori nagy gyümölcssterméseket. A Duna, az volt az én második otthonom. Egész nap halászgatva, parti sárban játszva éltünk nyaranta. Télben pedig – atyámmal írt gyermekkori leveleim szerint – egész nap festettem.” – így emlékezik gyermekkorára az 1930 körül írt önéletrajzában a század első felének kimagasló jelentőségű mestere, az új szellemű művészetteremtő, a Nyolcak elnevezésű művészcsoport vezéregyénisége. Mint azt a közelmúltban megjelent, Horváth Béla és Bodri Ferenc által közreadott tanulmánygyűjtemények is nyomatékosítják, Kernstok életútját, munkásságát meghatározó erővel végigkísérte Nyergesújfalu: a Duna menti táj által inspirált művek az oeuvre legkiemelkedőbb kompozíciói. És ugyanígy fontos a nyergesi Kernstok-villa, mint alkotóműhely, ahol a kor, a század első évtizedeinek legjelentősebb alkotói, a történelmi események szereplői, a szellemi-művészeti mozgalmak vezető alakjai fordulnak meg. Köztudomású, hogy ez a villa, illetve kertje adott otthont az 1919-es művészeti szabadiskolának – a növendékek sorában Derkovits Gyulával –, és itt, a Kernstok-ház vonzás-

körében kezdte művészeti tanulmányait a két őstehetség, Nyergesi János és Nyergesi István is. A két testvér eltérő pályát futott be: János hivatásos, különös ízeit nem vesztő, tanult festő lett, míg István a „naiv művészet”-definícióval meghatározható munkákat alkotott – de műveik minőségben nem, csak szemléletmódjukban különböznek egymástól.

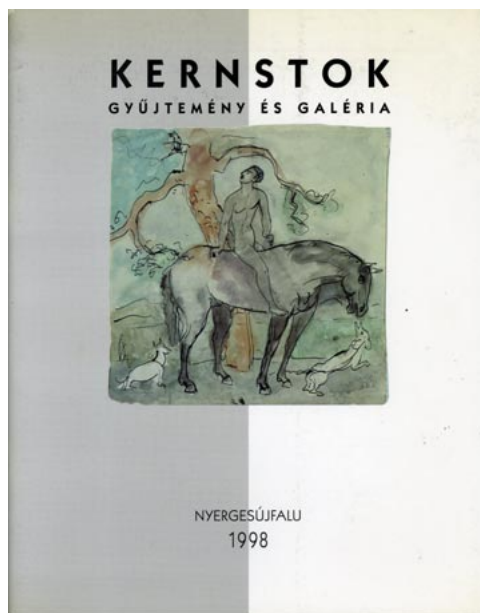
A Kernstok Károly munkásságával megnyílt folyamatot ez a két alkotó vitte tovább, amelybe egy Nyergesújfalura költöző, és egy itt született tehetség kibontakozása kapcsolódik a negyvenes évek második felében: Kóthay Ernő 1938-ban szüleiével Bajótról érkezett ide, míg Vecsési Sándor 1930-ban itt, néhány lépésre a Kernstok-kerttől látta meg a napvilágot. Mindketten a Képzőművészeti Főiskolán folytatták tanulmányaikat, és bár Tatán, illetve Budapesten bontakozott ki életművük, a Nyergeshez kötő szálak nem szakadtak el: mindkét művész piktúrájában jelen van a Duna, illetve a gyermekkor, a szülőhely világának természetközeli, megkapó atmoszférája, szellemisége. A település szülőtteinek munkássága által alakuló összkép az ideérkező rajztanárok, Takács Gyula és Szalai Zoltán művészeti teljesítménye gazdagította, illetve gazdagítja. Takács Gyula életútja a negyvenes évektől napjainkig Nyergesújfalun zajlott és zajlik, de érdekes módon ő csak a közelmúltban lépett festményeinek gyűjteményével a nagyközönség elé. Az 1945 és 1959 között itt munkálkodó Szalai Zoltán érzékeny piktúrájának, pasztellfestészeti munkálkodásának fontos szakasza kötődik e tájhoz, tájegységhez. E futó áttekintés is azt tanúsíthatja, hogy a napjainkra várossá fejlődött, nőtt egykori kis Duna menti község páratlan gazdagságú művészeti krónikát, a helyi jelentőséget messze meghaladó művészeti értékeket tudhat magáénak. Ezt reprezentálja a Kernstok Gyűjtemény és Galéria első, nyitó kiállításának kollektívja, illetve számos műve is: mint Kernstok Károly Nyolcak-korabeli *Álló női aktja* és az emigráció terhére tükröző *Őnarcképe*, Nyergesi János megkapó

festőiségű, legelésző lovakat megragadó kompozíciója és frissen restaurált legendás *Próféta* című üvegablaka, Nyergesi István önfeledt ünnepi hangulatot árasztó lakodalom-képsorozata, Kóthay Ernő fantasztikus festői gazdagságot elénk táró vízpart-idézése, Vecsési Sándor lírai érzelmekkel áthatott, nyergesi ihletésű kálvária-képe, Takács Gyula bensőséges természetábrázolása és Szalai Zoltán bársonyos színekkel rögzített, külső tájból belső tájakat formáló két kompozíciója.

A nyergesújfalui Kernstok Gyűjtemény és Galéria megnyitásával a település arra vállalkozik, hogy visszapillantva múltjára dokumentálja és bemutassa értékekben gazdag művészeti örökségét. A gyűjtemény maga ma még – eredetét, státusát tekintve – vegyes képet mutat: országos és Komárom-Esztergom megyei közgyűjtemények kölcsönnyaga alkotja az együttes gerincét, de emellett azonban már a város tulajdonában lévő művek is jelen vannak, és néhány helyi gyűjtő adománya, segítőkészsége is közrejátszott a nyitó kiállítás kollekciónak teljessé tételében. A részletes, mind teljesebb összképet megrajzoló, aprólékosabb történeti feltárás az elkövetkező időszak feladata lesz: feldolgozásra és bemutatásra vár a Kernstok-család tagjainak művészi munkálkodása – így Kernstok Károly feleségének, Stricker Ginának és fiának, ifj. Kernstok Károlynak működése –, s ugyanígy érdekes lehet az 1919-es nyergesi szabadiskola résztvevőinek munkásságára való visszatekintés; a növendékek között olyan, ma már többé-kevésbé a méltatlan feledésbe merülő nevek, életművekre bukkanhatunk, mint Goszthonyi Máriaé, Novotny Emil Róberté, Czumpf Imréné. És ugyanígy fehér folt Manno Miltiades, a nyergesi I. világháborús emlékmű domborművének, és megannyi kítőnő plakát tervezőjének életútja, munkássága is. Vagyis figyelemre, felkutatásra, gyűjtésre, bemutatásra érdemes teljesítményben, materiában sem szűkölködik Nyergesújfalun. Az 1970-es évek második felében a Nagyközségi Könyvtár szervezésében – illetve az akkor itt dolgozó Fecske András vezetésével – rendszeres kiállító-tevékenység zajlott e településen, amely egyrészt a helyi hagyományok, másrészt a kortársi törekvések feltárására vállalkozott. Most ismét megnyílt, megnyílik

a lehetőség, hogy Nyergesújfalun az állandó jellegű törzsanyag időszakonkénti háttérbe helyezésével rendszeresen, eszményi kiállítási feltételek között tárlatokat rendezzen. Vagyis a Kernstok Gyűjtemény és Galéria megnyitása nagy pillanat a település kulturális-művészeti életében: a város gazdasági fejlődésével párhuzamosan a kultúra, a művészet e szegmensének éltetése előtt is megnyílnak a lehetőségek.

(*Kernstok Gyűjtemény és Galéria*. Nyergesújfalun, 1998. Nyergesújfalun Város Önkormányzata. Katalógus, bev. Wehner Tibor. Katalógusterv: Ölveczky Gábor. Fotó: Szamódy Zsolt.)

A Kernstok Gyűjtemény és Galéria katalógusa, 1998.

Kernstok gyűjtemény és galéria

Évtizedünkben kevés fiatal önkormányzat teremtett összefogásból működéséhez méltó épületet, főként ebben a művészet lehetőségét szolgáló galériát. Szívesen frjúk, hogy a római limes egyik dunai őrhelyére (*Cruzerum*) települt, gazdag múltú község, bár városi rangot alig tíz éve kapott: *Nyergesújfaluz* ezek közé tartozik. *Göncz Árpád* avatta fel a nemesen szerény palotát, benne a figyelmet érdemlő tárlatot ugyanígy.

A valaha jó részben sváb földművelők, bányászok és iparosok családjaitól népes falu képzőművészeti érzékenységet a 125 éve született *Kernstok Károly* alapozta meg, amikor a századelőn, a vándorévei után gyermekkorának szeretett

színhelyére, olasz és német kőfaragó felmenőinek örökségébe költözött. Ősei 1820 táján telepedtek meg itt, az esztergomi bazilika és primási palota építkezésének idején. A fiatal festő szőlőskertjének prészházában töltötte előbb nyarait, de 1912-re felépítette a Kernstok-villát, ebben pedig nem ritkán látta vendégül festőbarátait (*Czöbel Béla*, *Márffy Ödön* és mások), mellettük egy ízben *Ádý*. Később a *Harisközi* magániskolája növendékeiből (pl. *Derkovits Gyula*), önálló elhatározása nyomán itt működött „a nyergesi nyári iskola” 1919 legszerencsésebb napjaiban. Majd a közel hét esztendőig tartó emigrációjából visszatérve ide húzódtva töltötte rendre az esztendőket naposb

hónapjait. Emléke ma is él, kedves történetek és még kedvesebb legendák elevenülnek napjainkban is.

A szépen rendezett kiállításon elsősorban *Kernstok* helyi ihletésű remekművei (pl. *A Duna Nyergesújfalunál*) teremtenek kellő művészi, egyben lokális ajért, majd két „tanítványa”, egyben fiának *Játszóterei*: az „*őnyergesi*” *Nyergesi István* naiv tisztaságú életképei és szobrai, *Nyergesi János* iskolázottabb hasonlóit adják a vonzó alaphangulatot. Az előző csomagolópapírokra festett főművei, a jellemős méretű lakodalmi jelenetek és menetek díszítik a bemutató terem feletti, ünnepi alkalmakat szolgáló tágas helyiség falait. A szintúgy itt született *Vecsesi Sándor* alkotta az épület aulájának impozáns falképet gyermek- és ifjúkorának eleven emlékei nyomán, és hasonló hatásokat idéz

nek a tárlaton látható képei.

Két kitűnő festőtanárr, az 1945-1959 között a helyi gimnáziumban működő *Szalai Zoltán* két remek táképe és a napjainkban is itt élő *Takács Gyula* vízparti világa, mellettük az ifjúkorát itt töltő *Kóthay Ernő* szingádzag „végyképei” zárják a sort – apró és hézagos keresztmetszetet adva nemcsak a helyi hatások vonzásairól, hanem századunk stílusváltozatairól is.

A kiállítás anyaga csak részben „állandó” a gazdag tartalmú katalógus szerint. Méltóbb térben folytatja a régóta folyamatos tárlatok sorozatát. A „nyergesi iskola” művészábrándja több ízben ellobbant ugyan a külhatások nyomán, de a fénygazdag galéria a hagyományosan eleven érdeklődés új lehetőségeit teremtheti.

Bodri Ferenc

„Kálmánfi Béla Művelődési Ház” Pillscsében

A hatvanas évek elején az Esztergom környéki falvakban gyakran figyeltek fel az emberek egy zöld színű Trabantra, amelyből magnefonnal kezében *dr. Kálmánfi Béla*, a tanítóképző főiskola tanára szállt ki. 1958-ban a tanítóképző főiskolává szervezésekor a Hajdúságból került az ambíciózus, fiatal ének- és zenetanár az intézménybe, ahol a zenei tanszék vezetését bízták rá. Az alkotóvágy a nemzetiségek népdaljai felé fordították, és lankadatlan szorgalommal gyűjtötte a környékbeli német és szlovák népdalokat. Az emberek szívesen énekeltek Kálmánfi tanár úrnak. Ennek a gyűjtőmunkának eredménye a doktori értekezés, valamint két önálló gyűjteményes népdalkötet. A tudományos feldolgozás mellett közvetlen emberi kapcsolatba került az emberekkel, akik kórusokba szerveződve, magasabb igényességgel énekeltek a dalaikat és kérték fel szakmai vezetőjüknek *dr. Kálmánfi Bélát*, aki haláláig állt a *pillscsévi, mogyorósbányai, kesztölei és pillscsenti léleki asszonykórusok* élén.

Wehner Tibor művészettörténész megnyitja Vecsesi Sándor kiállításán, 2015

A felújított Kernstok-villa

Felújítás közben:
új födémgerendák
és deszkázat

A fedett kerti pavilon

Dankó Kristóf

A KERNSTOK-VILLA TÖRTÉNETE

A KEZDETEKTŐL A MŰEMLÉKKÉ NYILVÁNÍTÁSON ÁT A MEGÚJULÁSIG

A Nyergesújfalu központjában található Kernstok-villa helyreállításával és funkcióbővítő átalakításával méltó emlékhelyévé vált a városnak. A sokáig pusztulásra ítélt épület – egykori állapotának mérlegetlenségével történt – megújítása jelentős mérföldkő a város identitásának fenntartásában és erősítésében. A villa helyreállításának megoldása sokáig kérdéses volt, 2022-re azonban végre elkészült a többfunkciós, a múltat kortárs módon megidéző épületegyüttes és közösségi kert.

Kernstok Károly 1912-ben építtette műtermes villáját Nyergesújfalun. Művészbáratival – köztük sok építésszel – nyergesi munkássága során is élénk kapcsolatot tartott. Az épület és kertje a szellemi-művészeti szabadság tere lett.

A XIX. század végén, a historizmus időszakában az eklektika, a klasszicizmus és a romantika hagyományai éltek újjá. A kiegyezést követően hatalmas építkezések indultak, amelyek egyik fontos mozgatórugója a stílusok megjelenítése volt. A nemzeti egység megteremtése és a népi építészet felé fordulás kettőssége ötvöződött Magyarországon, és ezáltal a századfordulás építészeti sajátos stílusát teremtette meg. Kutatómunka zajlott, amely a nemzeti és népi vonal erősítését tűzte ki célul. Erdélyben régi magyar stílusjegyek iránt kutattak. E törekvés legjelentősebb szellemi vezéralakja Kós Károly volt, aki az erdélyi hagyományokat több, általa tervezett magyarországi épületben is megjelenítette.

Kernstok sok építésszel dolgozott együtt pályája során, megvalósítva társművészeti alkotásokat, külső-belső díszítő elemeket az épületeken: falfestmények, homlokzati mozaikok, üvegablakok készültek terve, kantonjai alapján. Leggyümölcsözőbb kapcsolata Vágó József építésszel volt, akivel együtt dolgozott a budapesti Gutenberg-házon. Ő tervezte a homlokzaton látható, nyomtatást ábrázoló falfestményeket.

A népies szemléletű építészeti irányzatok Magyarországon a századfordulón élték virágkorukat, amikor a természethez való visszafordulás a villaépítészetben is erőteljesen megjelent. Sokan kitelepedtek a Budapesthez közeli településekre. Kernstok Károly nyergesújfalui villája is szép példa erre: a népi építészeti jegyei nagy számban fellelhetők az épületen. Sajnos azonban a villa tervezőjének személye nem ismert. Kernstok Károly halála (1940) után a művész fia élt a villában, aki a ház körüli szőlőskertet részenként eladta, így a hatalmas kert elaprózódott és a ház egy keskeny telekre szorult vissza. Mivel 1953-ban meghalt, és örököse nem volt, a ház egy család tulajdonába került és fokozatosan megindult az enyészet útján. Átalakították, két lakásra osztották, és egy fogorvosi rendelőt is kialakítottak benne.

Már 1992-ben is szeretne volna a város hasznosítani, de akkor még magántulajdonban volt az épület, és a megvásárlásához szükséges pénzösszeg sem állt az önkormányzat rendelkezésére. A tulajdonosok halála után a ház állami tulajdonba került. 2000-től a város próbálta megszerezni az épületet, de cse-reingatlan hiányában az állam nem akarta átadni. Miskolczi József polgármester 2004-ben levélben kérte Hiller István kulturális minisztert, hogy az állam adja az épületet ingyenes használatba a városnak, s ellentételezésül a város gondoskodna az állagmegóvásról. 2005-ben Nyergesújfalu kérvényezte az épület védetté nyilvánítását a Kulturális Örökségvédelmi Hivatalnál. Végül 2006 májusában az állam a városnak adományozta „helyi képzőművész csoportok számára, művésztelep létrehozására, valamint Kernstok Károly festőművész hagyatékának ápolása céljára”.

A város a renováláshoz szükséges összeget pályázati úton kívánta megszerezni. Az ehhez szükséges rekonstrukciós terv elkészítésére Tomicskó Gábor

építészcollégámmal együtt 2006-ban kért fel az önkormányzat. Tervezési koncepciómban a pályázatra egy kortárs szemléletű, üveg-felülvilágítókkal, szobákkal, lifttel, rámpával rendelkező épületet terveztünk. 2007-ben egy kiállításorozatot szerveztünk – Gassama-Szabó Bernadett művészettörténész és Magyar Eszter kurátori munkájának köszönhetően –, amellyel felhívták a figyelmet a villa rossz állapotára és a renoválás szükségességére.

Idézet a műszaki leírásból: *„NyerGESújfalu közepén, a főút mellett, omladozó kőkerítés mögött található telken, amely két irányból közelíthető meg: a főút felől, illetve a Kernstok Károly utcából. A ház nyugati oldalához hozzáépült a szomszédos ház oromfala, mely jelentősen rontja megjelenését és műszaki károkat, falnedvedést okoz. A keleti oldalon szabadabb terület található, melyet a Bajóti-patak zár le. Sajnos a tulajdonosváltások eredményeként Kernstok régi műterme már nem a terület része, illetve a hatalmas gyümölcsös fái is kizárólag a déli oldalon, a „Tömegszerkezeti székház” felé található meg. A terület rendezetlen, keskeny földutak szelik át. A terület rendezése is az épület megújításához tartozó feladat.”*

Időközben a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal felterjesztette a villát műemléki védettségre. Bár a minisztériumi jóváhagyást nem kapta meg a Kernstok-ház, az önkormányzat helyi védettség alá helyezte az épületet. Szükségessé vált a felújításra készített terv újragondolása az eredeti állapot minél teljesebb körű megtartása érdekében.

NyerGESújfalu Város Önkormányzatától új tervezési megbízást kaptam a leromlott állagú, burjánzó, elvadult kertben álló, málló falú épület és faszerkezeteinek megújítására. A tervezési program alapvetően egy alkotóház funkcióit vetítette előre. Ennek része volt az alkotóhelyiségek, az emlékszoba, a vizesblokkok, a teakonyha, illetve a padlástérben található két szoba felújítása, és a tetőtérben újabb szálláshelyek kialakítása. Tehát olyan közösségi színtér, a művész életútjához méltó emlékház kialakítása volt a tervezési program célja, amely helyet ad a megújuló villában és a kertben a képzőművészeti tevékenységeknek, alkotótáboroknak. A végső tervek elkészítésére szakági tervező kollégákat

kértem fel: tartószerkezeti tervező: Fodor László, elektromos tervező: Mayer Márton, gépész tervező: Hivessy Géza, tájépítész: Balogh Zsombor, út- és közműtervező: Magyar Ákos volt. Elsőként felmértük az épületet és elkészítettük a felmérési terveket. A tervezés során a kutatómunkára hónapokat fordítottunk. A ház szerkezetének vizsgálata és a meglévő eredeti színek (ablakkeret belső festékmaradéka, tornác festésének kékje, pirosa), az eredeti csempeburkolat darabjainak összeillesztése lehetőséget adott, hogy szakemberek segítségével újonnan megalkossuk az eredetileg alkalmazott termékeket.

Az épület megismerése után, illetve a tervezési program végiggondolását követően alternatív javaslatot tudtunk tenni, hogy milyen irányban indulhasson el a tervezés. Javasoltuk a meglévő, de már eliszaposodott pince felújítását, amely így közösségi színterré válhatott. Alapvető tervezési koncepciónk az volt, hogy ami az eredeti állapotot tükrözi, azt az eredeti módon állítsuk vissza, és ami új kialakítás, térképzés lesz, azt a mai építészeti eszközök segítségével tervezzük meg, eltérően az eredetitől. Három új anyagot használtunk. Az egyik a fóliázott üveg, a másik a hegesztett acélrácsozat, a harmadik a fa staffli volt. A tervezés során az új funkciókat, termeket határoló üveglapokat, illetve a hegesztett acélrácsozatokat a KK (Kernstok Károly) monogrammal, jelkép-textúrával gravírozattuk.

A pincéből – közel fél méter iszap kitermelése után – kialakítottunk egy kis közösségi teret, vizesblokkal. Mészkö burkolatot kapott a padló, újra lettek fugázva a téglák, és az alsó falvilágítással tettük még alkalmasabbá a helyet a kisebb rendezvényeknek.

A nappali térbe a tornácós bejáraton keresztül érkezhetsz a vendég, amely lehetőséget teremt a korabeli enteriőr megidézésével az emlékszobában elhelyezett eredeti tárgyak bemutatására.

A földszint alsó részén alkotómunkára alkalmas tereket alakítottunk ki, magasabb részén a hátsó kert felé néző homlokzat mögött rejlő helyiségek kapták meg az emlékszoba-együttes helyét. A nyugati helyiségek lettek a kiszolgálásra alkalmas terek, mint például vizesblokk, gépészet, teakonyha. Az épület különlegessége a hátsó – a konyhából

kivezető – mini, zárt terasz, ahol az „intézményként” szerepet kapó villa cateringjét szolgálhatják fel. A földszinti részen felülborított fagerendás földém található. Sajnos az évtizedek alatt a lyukas tetőn becsepegett csapadékvíz elkorhasztotta a földém egy részét, amely már nem volt megmenthető. Új földémgerendákat és deszkázatot kellett tervezni. Azt az elvet követtük itt is, hogy az új térjen el az eredetitől. Így más méretű, de hasonlóan mélybarna színű fagerendákat terveztünk, illetve a hiányzó fáfödém helyett a külső homlokzaton használt kék színű ritkított stafflivázat alkalmaztunk. A teraszokon és az épület hidegburkolatos helyiségeiben úgynevezett metlachi lapokat találtunk, igen foghíjas, kopott állapotban. A lapokat az eredeti mintázat szerint újragyártattuk egy kéziműhelyben. Az emeletre került a szállásfunkció. Az épület első traktusából két szobába, az épület hátsó részéből egy nagyobb szállás-helyiségbe lehet feljutni. Minden szobához tartozik zuhanyzós vizesblokk is. Az épület végleges tervei 2021-ben készültek el. Közbeszerzési eljárás keretében egy esztergomi székhelyű kivitelező cég nyerte el a felújítási munkát. Az egy évig tartó építés és egyeztetés eredményeképpen 2022 májusában elkészült és ünnepélyes keretek között átadásra került a villa a helyi közösségnek és a művészet iránt érdeklődők szélesebb körének. Bízunk abban, hogy a modern magyar képzőművészet történetében oly fontos szerepet játszó épület a hosszú hányattatás után, Kernstok Károly szellemében újra színtere lehet a művészetnek, a hagyományok ápolásának, a tehetséggondozásnak és a város kulturális életének még hosszú évtizedekig.

A felújított pincerész hátsó fala

A nappali tér

Rudnay Gyula

Gadányi Jenő

Wehner Tibor

A MŰVÉSZET BERMUDA-HÁROMSZÖGÉBEN

A NYERGESÚJFALUI SZENTKÚTI-GYŰJTEMÉNY

Ahol a Bajótról érkező kanyargós út a Duna-partján futó régi, egykor Bécszet és Budát összekötő, ma 10-es jelű országúttal találkozik Nyergesújfalun, ott áll Szentkúti Dénes szobafestő mester háza. Ez a településrész a nagyközségből 1989-ben várossá lett Nyergesújfalu művészeti Bermuda-háromszöge: néhány lépésnyi sétával a XX. századi magyar művészet nagy múltú színterei járhatók be. Itt fedezhetők fel Kernstok Károlynak, a múlt századi magyar festészet meghatározó mesterének, a Nyolcak művészcsoport vezéralakjának műtermes háza és kertje – több évtizedes elhanyagoltság után, a közel-múltban befejezett rekonstrukció nyomán napjainkban éled újjá ez a fontos művészeti helyszín –, ahol nagy történések zajlottak, nagy művek születtek az 1900-as évek első évtizedeiben, és ahová a festő művész-fia, ifj. Kernstok Károly jelentős külföldi sikereket arató alkotóperiódusát, kiállításainak korszakát lezárva 1940-ben visszavonult. A Kernstok-ház és -kert közvetlen szomszédságában élt és alkotott évtizedeken át az őstehetség Nyergesi-testvérpár: a festő Nyergesi János és a naiv festő és szobrász Nyergesi István. S ezek között az épületek között meghúzódó kis házban született 1930-ban, s itt nőtt fel a később Budapesten és Dömsödön dolgozó, de Nyergesre személyesen és műveivel újra és újra visszatérő Vecsési Sándor festőművész is, aki a múlt század második felének, utolsó harmadának jelentős életművet építő alkotója volt. Természetesnek ítelhető tehát, hogy ebben a különleges környezetben, a művészekkel való közvetlen, napi kapcsolatban Szentkúti Dénes művészetrajongóvá, majd műgyűjtővé vált, s hogy a gyorsan pergő évek, az évtizedek során kifejtett gyűjtőtevékenység eredményeként otthonában egy kvalitásos művekből szerveződő modern kollekció alkotásai fűgnek a falakon.

A művészeti érdeklődés már korán felébredt az ifjú Szentkútiiban, és ébren tartásában nagy segítségére volt a kitűnő, az 1950-es évek első felében

a nagyközség iskolájában, majd a Szalézi Gimnáziumban rajzot tanító és szakkört vezető Szalai Zoltán festőművész, akinek támogatásával az 1952 és 1956 között végzett középiskolai tanulmányait lezárva még a Magyar Képzőművészeti Főiskola felvételi vizsgájával is megpróbálkozott, de a sikertelen kísérlet után inkább a műgyűjtés felé fordult. Amikor fiatal éveiben egyszer cipővásárlás céljával Budapestre utazott, és cipő helyett egy képpel tért haza, végérvényesen eldőlt a sorsa. Szalai Zoltán közvetítésével ismerkedett meg az Esztergomban élő és tevékenykedő Dévényi Ivánnal – aki tanárember volt, s mindemellett a modern magyar művészet elkötelezett híve, kitűnő művészeti író, könyvek és tanulmányok, újságcikkek rendkívül szorgalmas szerzője és fantasztikus alkotásokat felölelő kollekciót gondozó műgyűjtő –, akinek útítársául szegődött, és így olyan mesterek otthonában, műtermeiben vendégeskedhetett, mint Czöbel Béla vagy Barcsay Jenő. Ezek a látogatások – amelyek során csatlakozott hozzájuk Dévényi Iván tanártársa és barátja, a modern, az avantgárd művészet szövetségeseiként publikációit közlő Bodri Ferenc is – meghatározó ismeretekkel, mély tapasztalatokkal kamatoztak Szentkúti Dénes számára a kvalitásos műalkotások felfedezése, az értékek megbecsülése terén. Az első jelentősebb alkotást, Szőnyi István festőművész álló női aktot ábrázoló rézkarcát még egy műkereskedésben vásárolta meg, majd Nyergesújfalura került Rudnay Gyula és Barcsay Jenő festőművész egy-egy grafikája is. Az egyik szentendrei látogatása során az 1960-as évek elején meghívta Czöbel Bélát – s ebben jelentős szerepe volt a szentendrei-párizsi mester családi örökségként, az ugyancsak szobafestő édesapjától fennmaradt egyik alkotása –, akinek a Kernstok Károly-vezette Nyolcak-alkotóperiódusában hajdanán több képe is született a nyergesi kertekben. Látogatását, az egykori emlékek felidézését egy levél is tanúsítja:

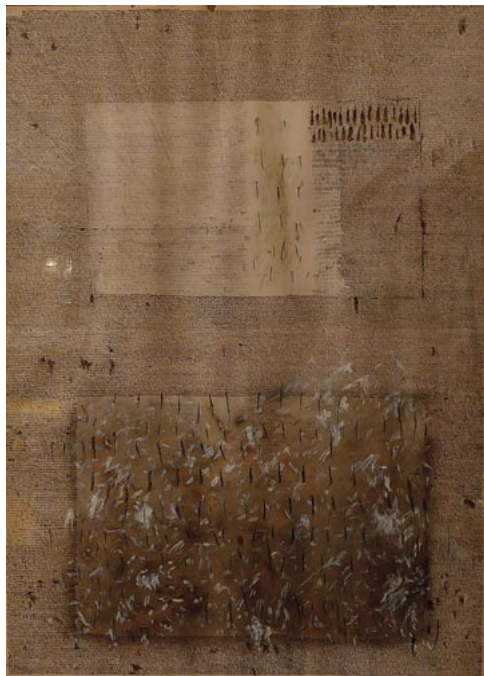
Bálint Endre, 1972

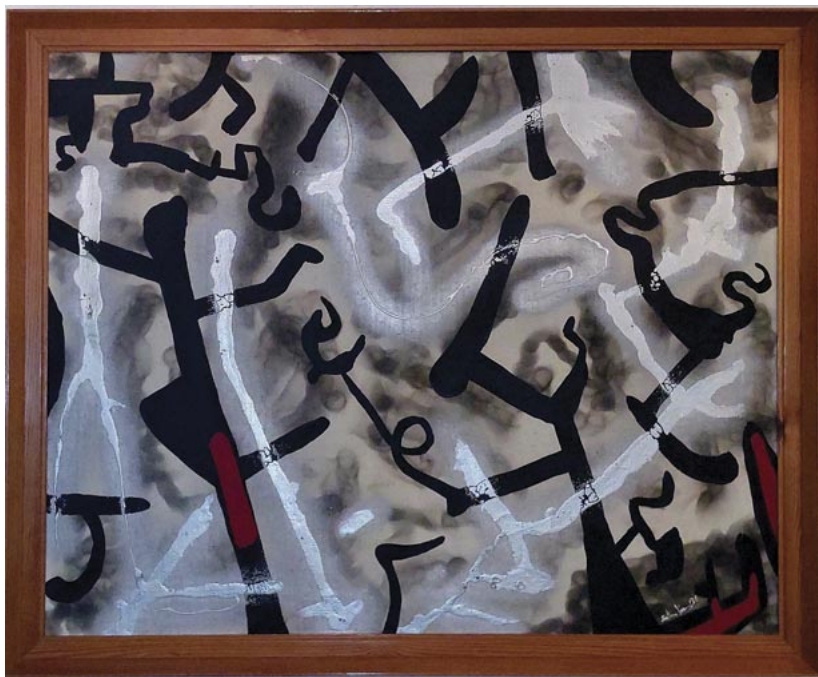
Bálint Endre, 1974

ef. Zábó István, 1977

Bukta Imre, 1981

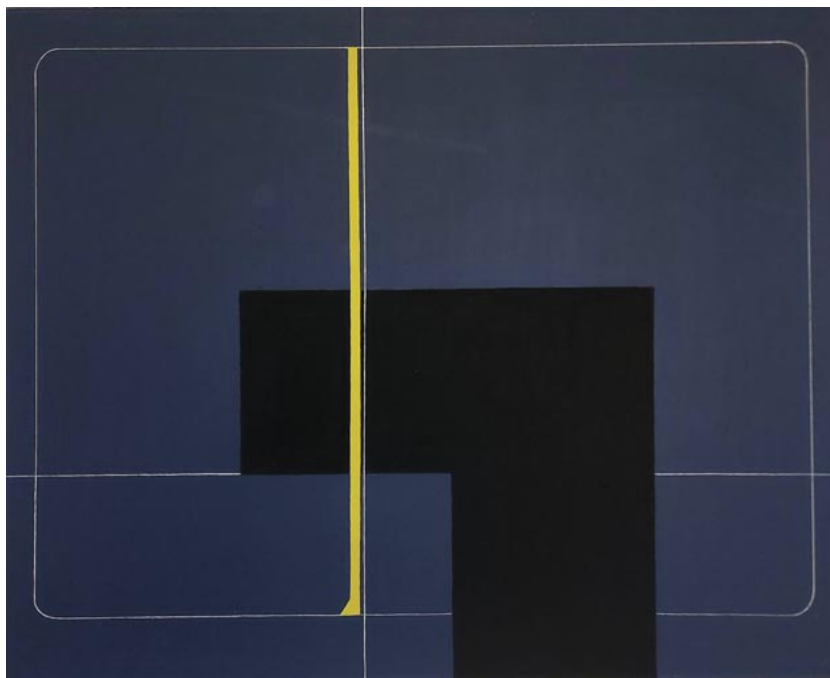
Szirtes János, 1986

Hencze Tamás

Nádler István, 1987

Konok Tamás, 1980-as évek

Szentendre, 8/IX. 1963.

Kedves Szentkútiék!

Nagyon jólesett a megemlékezés.

Szívből köszönöm, sokszor gondolok az ott töltött délutánra.

Szívélyes üdvözzel: Czóbel Béla

A két kiváló művészeti író, Dévényi Iván és Bodri Ferenc társaságában vagy inspirációjára – akiket a modern művészet iránti elkötelezettségük miatt súlyos egzisztenciális retorziókkal sújtott a szocialista kultúrpolitika – nemcsak a műtermekben vendégeskedett Szentkúti Dénes, hanem rendszeres és szorgalmas látogatója volt a szentendrei és budapesti kiállításoknak is. (Dévényi Iván és Bodri Ferenc művészetiírói munkásságában központi témaként bukkant fel újra meg újra a Nyergesen működő, Nyergeshez kötődő alkotók, így Kernstok Károly, Nyergesi István és Nyergesi János életművének feldolgozása.) Ezen a tárlatokon később már egy-egy, Szentkúti Dénes gyűjteményében őrzött mű is bemutatásra került, igazolván, hogy jól választott, hogy kulcsfontosságú alkotások megvásárlásáról döntött korábban: Gadányi Jenő, Bálint Endre vagy Gyarmathy Tihamér festőművészek életmű-kiállítása ma már megrendezhetetlen a Nyergesújfalura vándorolt művek nélkül. Dévényi Iván és Bodri Ferenc mellett a Szentkúti-gyűjtemény létrejöttében, illetve a gyűjtemény alakulásában fontos szerepe volt a győri kollekciónak meghatározó jelentőségű XX. századi magyar munkákat őrző Kolozsváry Ernőnek is – aki szintén tanáremberként alapozta meg műgyűjteményét, majd később a város polgármesteri székéig emelkedett –, s aki viszonylag korai, váratlan haláláig kitűnő tanácsokkal segítette, kalauzolta nyergesi „kollégáját” a műgyűjtés meglehetősen nehezen kiismerhető, vásárlásokkal, eladásokkal, cserékkel, részletfizetési kedvezményekkel mozgalmassá avatott világában. A nyergesi Szentkúti-gyűjteményben a Kolozsváry Ernővel kialakult baráti kapcsolat tanújaként egy hatalmas méretű, Nádler István által festett olajfestmény függ napjainkban is.

A nyergesi Szentkúti-gyűjtemény műegyüttese – elvont és természetelvi, realista és absztrakt, szerzőteagázó szemléleti felfogást, más és más stílusményt reprezentáló munkák sorozata – arról ad híradásokat, hogy e gyűjtő nem koncentrált korszakokra, hogy nem foglalkozott stílus-kérdésekkel és döntéseit nem befolyásolták műfaji- vagy műforma-szemponatok, s hogy nem voltak kivételezett, sztárolt mesterei sem: azokat a műveket illesztette gyűjteményébe, amelyek megszólították, amelyeknek eredetisége, különlegessége meggyőzte, mondanójának mélysége és gazdagsága megrendítette, elvarázsolta, s újra meg újra ösztönzéseket adott, s ma is ösztönzéseket ad a termékeny meditációra. Ennek a szubjektív árnyaltságú, de mégis nagy szabadságot teremtő gyűjtői ars poetica jegyében egy rendkívül sokszínű, üdítőn változatos kollekciónak szerveződhetett Nyergesújfalun, amelyben egyként ott-hon vannak az immár klasszikus, nagy mesterek: Gadányi Jenő, Nagy István, Kassák Lajos, Bálint Endre, Gyarmathy Tihamér, Kondor Béla, Hencze Tamás, Konok Tamás munkái, és mellettük kellő súllyal jelen lehetnek a napjainkban is dolgozó alkotók: Nádler István, Bukta Imre, Szirtes János és ef Zámbó István művei. Érdekes jellemző, hogy a Nyergeshez kötődő művészek alkotásai közül csak kevés munka lelhető meg a gyűjteményben: Nyergesi János jellegzetes, millió változatban megfestett kompozícióinak egyike mellett hangsúlyos, és kivételes jelentőségű műnek ítéltető Nyergesi István azon kis terrakotta szobra, amely Kernstok Károly markáns portréját állítja elének.

Az élete nyolcadik évzredébe lépett Szentkúti Dénes ma már nem vásárol új műveket. Esténként elüldögél képei körében, felidéli egy-egy mű történetét, fel-eleveníti alkotójának személyes találkozásai során megrögződött alakját és egyéniségét, és a művekbe foglalt mondanókat faggatva, ösztönzéseinek teret nyitva a művészet és a világ dolgairól medítál. Talán Konok Tamás szűkszavú, néhány elemre redukált, de mégis oly sokatmondó geometrikus kompozíciói rejtik, és fedik fel számára a legfontosabb talányokat és felismeréseket: mindig új és új mondanók felfedezésének, értelmezésének lehetőségével ajándékozzák meg gyűjtőjüket.

Gross Andor gyűjteménye

(...) A Tihanyi talán legerősebb éveit reprezentáló *Csendélet két üvegpalackkal* nem csupán művészi kvalitásai okán emelkedik ki az életműből, de korábbi tulajdonosa miatt is figyelemre méltó. Egykor Gross (Grósz) Andor gyűjteményét gazdagította, akinek vonásait Tihanyi egyik legszebb portréja is megörökítette. Az egykor grafikusnak készülő, széles műveltségű, verseket író, zenét komponáló, de a művészettel később felhagyó Gross Tihanyi mellett Déry Tiborral is szoros barátságban volt. Az író *Ítélet nincs* című könyvének egyik fejezetében e szavakkal idézi meg a rá rendkívül intenzív hatást gyakorló fiatalember egyéniségét: „Magas termetével, kissé hajlott hátával, nagy orrával, elálló füleivel a költészet infravörös, láthatatlan sugárzásával hevítette fel a helyiséget, ahová belépett... Minden porcikámmal behődoltam lényem megmagyarázhatatlan, erőszakos poézisének... Életem bőségesen ömlő érzelmi áramlatainak első nagy gyűjtőmedencéje ő volt... Dosztojevszkijt olvastatott velem, Adyt, Babitsot”.

Déry egyik legfontosabb művének címe, a *G. A. úr X-ben* minden kétséget kizáróan szintén egykori barátjának nevére utal. Gross Andort feltehetően Déry Tibor mutatta be Tihanyinak, akitől idővel legalább négy festmény és számos rajz került a birtokába. A Nyolcak több művésztől is vásárolt műveket, s így a csoport egyik fontos mecénásává vált. Bár Déry szavai szerint az a fajta ember volt, „akinek a lelkében a múzsa azon tűnődik, hal legyen-e, madár vagy emlős, s végül némán a vízfenéken marad”, mégis művészetpártoló tevékenységével elérte a halhatatlanságot: írásban és festményeken is feltűnik jellegzetes karaktere, s az általa egykor birtokolt művek, így a most aukcióra kerülő csendélet is tovább öregbíti hírnevét.

Molnos Péter

(Forrás: Kiesellbach Galéria és Aukciósház online)

ÚJRAOLVASÓ:

Déry Tibor: *G. A. úr X-ben*

„Rend szabadság nélkül? Előbb-utóbb felrobban. Szabadság rend nélkül?”

„*A G. A. úr X-ben* acímű regény Kafka mitológiáját idézi, illetve értelmezi át. Az emberiség jelenének és további sorsának, lehetőségeinek filozófiai kérdéseivel viaskodik, egyszersmind az író személyes közérzetéről tesz vallomást. Története vagy inkább látomása egy fiktív emlékiratból bontakozik ki, amelyet, úgymond G. A, fiatakori barátja hagyományozott Déryre tanúságtétel gyanánt. G. A. betűiben Grósz Andor neve rejlik, az egykori iskolatársé... A bevezető fejezet külön „regénye” szerint két esztendőt töltött X-ben, s ottani életéről, tapasztalatairól írta feljegyzéseit, amelyeket aztán visszautazása előtt bízott barátjának, az írónak gondjaira. A titokzatos X, e téren és geográfián kívüli város: utópia, azaz inkább modern anti-utópia, lidérces és szorongató látomás.”

(Pomogáts Béla: *Déry Tibor*. Akadémiai Kiadó, Budapest., 1974. 144.p.)

Grosz Andor (Grósz Andor, Gross András) grafikusművész
(Budapest, 1893. április 12. – Nyergesújfalu, 1938. július 6.)

A Tanácsköztársaság után bécsi emigrációban élt, ahol Déry Tibor *A kéthangú kiáltás* című elbeszéléskötete az ő rajzaival illusztráltan jelent meg. Ezután Budapesten a Kender-Textil-Jutagár hivatalnok volt. 1930 körül földet vásárolt Nyergesújfalun, ahol gyümölcsöt termelt és állatokat tenyésztett. Alakját Tihanyi Lajos festőművész mesteri portréval öröközte meg, de művei nem ismertek: Galambos Ferenc 1971-ben a *Művészettörténeti Értesítő*ben publikált tanulmányában a Déry-illusztrációkon túlmenően ismeretleneknek ítélte alkotásait, és Dévényi Iván 1977-ben az *Új Forrás*ban közölte, az életútját ismertető tanulmányában sem emlékezik meg művészi munkásságáról.

Bibliográfia:

- 1922 Déry Tibor: *A kéthangú kiáltás*. Wien, Julius Fischer Verlag.
- 1969 Déry Tibor: *Ítélet nincs*. Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó.
- 1971 Galambos Ferenc: Képzőművészeti élet a bécsi emigrációban 1919 és 1928 között. *Művészettörténeti Értesítő* 1971(1)11–10.
- 1972 Bertha Bulcsu: Interjú Déry Tiborral. *Jelenkor* 1972(1)7–14.
- 1972 Berényi Zsigmond: –ról. *Műgyűjtő* 1972(2)27.
- 1977 Dévényi Iván: Néhány adat –ról. *Új Forrás* 1977(3)158–160.
- 1994 Mucsi András: Dévényi Iván, az esztergomi műgyűjtő. *Művészettörténeti Értesítő* 1994(1–2)191–197.
- 1989 Déry Tibor: *Börtönnapok hordaléka*. Budapest. 63–68, 89–90.
- 1998 Déry Tibor: „*Liebe Mamuskám!*” Déry Tibor levelezése édesanyjával. (Sajtó alá rendezte: Botka Ferenc.) Budapest, Balassi Kiadó–Magyar Irodalmi Múzeum.
- 1999 Bodri Ferenc: Dévényi Iván 1929–1977 Emlékkönyv. (Bev. Szalay Károly.) Esztergom, Babits Mihály Városi Könyvtár. 27–28.
- 2007 Botka Ferenc (szerk.): *Déry Tibor levelezése 1936–1944*. Budapest, Balassi Kiadó–Petőfi Irodalmi Múzeum. 30, 40, 41, 50, 64, 65, 66, 67, 135, 160, 161, 189, 226.

Tihanyi Lajos: Grósz Andor portréja, 1915

Kernstok Károly (Kernstock Károly) festőművész
(Budapest, 1873. december 23. – Budapest, 1940. június 9.)

Kisgyermekkorát Nyergesújfalun töltötte, elemi és gimnáziumi tanulmányait Budapesten végezte. A festészet alapelemeit rajztanár-nagybátyja, Kernstok József mellett kezdte elsajátítani. A budapesti Iparművészeti Iskolában 1888 és 1891 között tanult, ahol Feichtinger József volt a tanára. 1892-ben Münchenben Hollósy Simon tanítványa volt. 1894 és 1896 között Párizsban, a Julian Akadémián tanult. Mestere Lucien Doucet és William-Adolf Bouguereau volt. Hazatérve Budapesten 1896 és 1901 között Benczúr Gyula mesteriskolájában tanult. 1900 és 1903 között gyakran dolgozott Dömösön. 1909-ben művésztársaival megalakította a Nyolcak elnevezésű csoportot. 1912-ben műtermes villát épített Nyergesújfalun.

Budapesten élt, majd 1913-ban visszavonult Nyergesújfalura. 1918-ban részt vett az őszirózsás forradalomban, tagja volt a Nemzeti Tanácsnak, majd a művészeti ügyek népbiztosává nevezték ki. Esztergomban a Radikális Párt elnökjelöltje volt, és tagja volt a vármegye törvényhatósági bizottságának. 1919-ben Nyergesújfalun a Magyar Tanácsközösség alatt művésztelepet létesített és vezetett. 1921 és 1926 között emigrációban, elsősorban Berlinben élt, ahonnan 1926-ban tért haza.

A Magyar Impresszionisták és Naturalisták Köre alapító tagja (1907-től), részt vett a Művészház szervezésében (1909-től, 1911-től igazgatósági tag, 1913-tól művészeti alelnök), a Főváros Képzőművészeti Bizottságának tagja (1914-től), a Képzőművészek Új Társasága tagja és művészeti tanácsának elnöke (1928-tól) volt, a Munkácsy Céh igazgatója, a Szinyei Merse Pál Társaság (1928-tól) és a Lechner Ödön Társaság (1928-tól) tagja volt.

Művészeti stúdióit lezárva kezdetben realista, naturalista stílusú képeket festett, majd az impresszionisták hatására plein air kompozíciókat alkotott. Az új század első évtizedében alakult ki érett, jellegzetes stílusa. Stilizált műveivel a forma és a vonal jelentőségét hangsúlyozta. 1910 végén Kernstok és a Nyolcak-csoportba tömörült társai

formálisan is szakítottak a hagyományos stílussal és új művészeti programot hirdettek: az új törekvések élére ő állt. A Nyolcak csoportja 1911. áprilisában a budapesti Nemzeti Szalonban rendezte meg második kiállítását, amelyen Kernstok azon új szemléletű kompozíciói szerepeltek, amelyeken figurái nyulánk, túllhangsúlyozott izomzatú, meztelen alakok, s kirobbanó erő, különös szépség, ifjú lendület jellemzi valamennyit. Kedvelt festői témája volt a ló, a lovas alak is: a *Lovasok a víz partján*, a *Magányos lovas* című vásznak életművének kimagasló jelentőségű művei. Egyes vélekedések szerint művészetének csúcspontja a budapesti Schiffer-villába készült üveglakok megalkotása volt. 1913-ban Kernstok visszavonult Nyergesújfalura, ahol műtermes villát építtetett; itt készült a *Duna Nyergesújfalunál* című nagyszabású tájképe és a részben befejezetlen alkotás, az 1919-ben festett *Zivatar*. Ebben az évben a Magyar Köztársaság direktóriumába Kernstokot bízta meg a nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola vezetésével.

A Tanácsköztársaság alatti tevékenysége miatt 1921 és 1925 között emigrációban, főként Berlinben élt. Művészeti rehabilitációja 1928-ban történt meg azzal, hogy a KUT (Képzőművészek Új Társasága) művészeti tanácsának elnökévé és ugyanebben az évben a Szinyei Merse Pál Társaság tagjává választották. Hazatérve nem lankadó munkakedvvel dolgozott tovább, míg örökké kísérletező művészeti munkájának 1936 végén a betegség szabott gátat, amiből már igazán sohasem gyógyult fel. Temetésén, 1940. június 12-én a Szinyei Merse Pál Társaság nevében Bernáth Aurél mondott búcsúztatót.

Díjak, ösztöndíjak:

1895 Salon, Mention Honorable, Párizs (Franciaország)
 1896 3000 forintos kópiái ösztöndíj, Budapest
 1898 Téli tárlat, Múcsarnok, Ráth György-díj, Budapest
 1900 Világkiállítás, Bronzérem, Párizs (Franciaország)
 1900 Műbarátok Körének 3000 forintos ösztöndíja, Budapest
 1904 Téli kiállítás, Báró Rudics József-ösztöndíj, Budapest

Egyéni kiállítások:

1911 Budapest, Művészház
 1917 Budapest, Ernst Múzeum
 1922 Kassa, Keletszlovenszkaói Múzeum
 1928 Budapest, Ernst Múzeum
 1933 Budapest, Ernst Múzeum
 1938 Budapest, Ernst Múzeum

Emlékkiállítások:

1941 Budapest, Tamás Galéria
 1950 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria
 1950 Budapest, Fényes Adolf Terem
 1965 Tata, Kuny Domokos Múzeum
 1967 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 1968 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 1968 Tatabánya, Népház
 1969 *Kernstok Károly és az 1919-es nyergesi szabadiskola*, Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 1974 Miskolc, Miskolci Galéria
 1975 Szob, Művelődési Központ
 1979 Tatabánya, Kernstok Terem
 1980 Dömös, Dömösi Galéria

1981 Oroszlány, Művelődési Központ
 1982 Szombathely, Savaria Múzeum
 1989 Tata, Kuny Domokos Múzeum
 1998 Nyergesújfalú, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
 2006 Nyergesújfalú, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
 2012 *Kernstok Károly és tanítványai (Nyergesi János, Nyergesi István)*, Nyergesújfalú, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
 2013 *Apa és fia*, Nyergesújfalú, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Művek közgyűjteményekben:

Budapest, Fővárosi Képtár-Kiscelli Múzeum
 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria
 Debrecen, Déri Múzeum
 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 Győr, Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum
 Kaposvár, Rippl-Rónai Múzeum
 Pécs, Janus Pannonius Múzeum
 Sümeg, Kisfaludy Károly Emlékház
 Székesfehérvár, Városi Képtár-Deák Gyűjtemény
 Szolnok, Damjanich János Múzeum
 Tata, Kuny Domokos Múzeum

Közösségi megbízásra és magán megrendelésre készített monumentális művek:

1905 Budapest VI., Bajza utca, Lederer-ház, *mozaik*
 1911 Budapest VI., Munkácsy Mihály utca 19/b., Schiffer-villa, *üvegablakok* (1990-ben rekonstruálva)
 1912 Budapest VI., Munkácsy Mihály utca 19/b., Schiffer-villa, *pannó*
 1912 Debrecen, Piac utca 54, Megyeháza, *Hét vezér* – ólmozott üvegablakok
 1915 Budapest, Grünwald Mór-villa, *Béke és Munka iszonya a háborútól* – mozaik

Bibliográfia:

- 1904 Gerő Ödön: Modern festők. *Művészeti Krónika* 1904.
- 1905 k. Londesz Elek: -. In. *Modern magyar festőművészek*. Budapest, Hornyánszky V. cs. és kir. Udvari Könyvnyomdája. 124.
- 1907 Lázár Béla: Magyar művészek a Nemzeti Szalonban. *Művészeti Kérdések* 1907.
- 1907 Bárdos Artúr: -. *Művészet* 1907. 161–169.
- 1910 Bölöni György: -. *A Ház* 1910. 41–42.
- 1910 Bárdos Artúr: -. *Nyugat* 1910. 143–144.
- 1910 Feleky Géza: Szélmegjegyzetek – képeihez. *Nyugat* 1910. 195–197.
- 1910 Bölöni György: ~ és társai. *Magyar Nemzet* 1910. január 1.
- 1911 *Nyolcak*. Budapest. (Katalógus, bev. Feleky Géza.)
- 1911 Rózsa Miklós, Gerő Ödön, Diener-Dénes József, -: *Bevezető. – festőművész kiállítása*. Budapest, Művészház. (Katalógus)
- 1911 Bölöni György: -. *Aurora* 1911.
- 1911 Rózsa Miklós: -. A Művészház retrospektív kiállítása. *A Ház* 1911. 337–342.
- 1911 Lyka Károly: ~ kiállítása a Művészházban. *Új Idők* 1911. 567–568.
- 1911 Lengyel Géza: -. *Nyugat* 1911(24)1069.
- 1911 Be: -. *Budapesti Hírlap* 1911. november 25.
- 1911 L. G.: -. *Pesti Napló* 1911. november 25.
- 1911 Farkas Zoltán: ~ kiállítása. *Vasárnapi Újság* 1911. december 3.
- 1912 Lázár Béla: *Tizenhárom magyar festő*. (Bev. Lyka Károly) Budapest, Pallas.
- 1912 ~ művészeti előadása. *Esztergomi Lapok* 1912. február 29.
- 1912 Bálint Aladár: ~ új üvegfestményei. *Nyugat* 1912(18)
- 1913 ~ freskója. *Nyugat* 1913(7)
- 1914 Rózsa Miklós: *Magyar impresszionista festészet*. (Bev. Lyka Károly) Budapest, Pallas.
- 1917 Kassák Lajos: -. *Ma* 1917. március 1.
- 1917 Elek Artúr: ~ kiállítása. *Az Újság* 1917. október 21.
- 1917 Lyka Károly: ~ képei. *Új Idők* 1917. 370–371.
- 1917 Rózsa Miklós: ~ pályafutása. *A Hét* 1917. 685–686.
- 1917 -. *Huszedik Század* 1917(11)
- 1917 Bálint Aladár: -. *Nyugat* 1917(21)
- 1921 Boros László: Ebereschen-allee 3. *Világ* 1921. november 20.
- 1925 Kállai Ernő: *Új magyar piktúra 1900–1925-ig*. Budapest, Amicus.
- 1925 Kállai Ernst: *Neue Malerei in Ungarn*. Leipzig.
- 1926 Éber László (szerk.): *Művészeti Lexikon*. Budapest, Győző Andor kiadása. 385.
- 1928 ~ festőművész gyűjteményes kiállítása. Budapest, Ernst Múzeum. (Katalógus)
- 1928 Elek Artúr: -. *Nyugat* 1928(5)766.
- 1929 Bálint Jenő: *Művészfek*. Budapest, Amicus. 19–22.
- 1930 Péter András: *A magyar művészet története*. Budapest, Lampel.
- 1930 Hat nyilatkozat Benedek Péterről és a Benedek-estről. (Csók István, Iványi-Grünwald Béla, -, Nyergesi János, Réti István, Vaszary János nyilatkozatával.) *Est* 1930. március 6.
- 1930 Einczinger Ferenc: Látogatás egy hírneves festőművésznél. *Esztergom és Vidéke* 1930. augusztus 31.
- 1934 Lehel Ferenc: -. *Nemzeti Művészet* 1934(4)49–52.
- 1935 Genthon István: *Az új magyar festőművészet története 1800-tól napjainkig*. Budapest, Magyar Szemle Társaság.
- 1935 Sebestyén András: Látogatás egy műteremben. *Pesti Napló* 1935. április 11.
- 1935 Körmendi András: -. *Magyar Művészet* 1935(9)257.
- 1936 Körmendi András: -. Budapest, Bisztrai Farkas Ferenc.
- 1936 Szász Zoltán: -. *Századunk* 1936. 299–301.
- 1937 C. E.: Látogatás a gyógyuló ~nál. *Magyarország* 1937. március 10.
- 1940 Móricz Virág: -. *Kelet Népe* 1940. június 15.
- 1940 Farkas Zoltán: -. *Nyugat* 1940(7)
- 1940 Csömöri József: -. *Korunk* 1940(7-8)671–674.
- 1940 Meghalt -. *Esztergom és Vidéke* 1940. június 13.
- 1951 Radocsay Dénes: ~ egykori levele az emigrációból. *Szabad Művészet* 1951.
- 1955 Tóth Gábor: Emlékezés egy világhírű nyergesújfalui festőre. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. június 11.

- 1955 Dévényi Iván: – Nyergesújfalun. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. december 17.
- 1956 Dévényi Iván: A nyergesújfalui –villa életéből. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1956. február 8.
- 1958 Horváth Béla: – rajzművészetéről. *Műterem* 1958(10)26–29.
- 1958 Kovács Mihály: Emlékezzünk –ra. *Dunamente* 1958(25)3.
- 1959 Szilágyi Jolán: Az igazság – szabadiskolájáról. *Élet és Irodalom* 1959. március 20.
- 1959 Dévényi Iván: – barátai és szabadiskolája Nyergesújfalun. 1-2-3-4. *Dunamente* 1959(29)2; 1959(30)2; 1959(31)2; 1959(32)2.
- 1960 Dévényi Iván: Kernstok Károly részvétele a haladó művészeti és politikai mozgalmakban. In. Zolnay László: *A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. A felső-Duna-szakasz hadműveleteinek leírásával.* (Bev. Lázár András.) Budapest, Akadémia Kiadó.
- 1960 Horváth Béla: –, a demokratikus forradalmár. *Esztergom Évlapjai* 1960. 105–114.
- 1960 Dévényi Iván: – életútja. Vázlat. *Jelenkor* 1960(5)110–117.
- 1960 Dévényi Iván: – halálának 20. évfordulójára. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1960. június 11.
- 1960 Dévényi Iván: Újabb nyergesújfalui művészettörténeti adatok. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1960. augusztus 10.
- 1961 Horváth Béla: – dokumentumok. *Művészettörténeti Tanulmányok. A Művészettörténeti Dokumentációs Központ Évkönyve 1959–1960.* 269–278.
- 1961 Horváth Béla: Megjegyzések Dévényi Iván „–életútja” című cikkéhez. *Művészettörténeti Értesítő* 1961(2–4)225–230.
- 1961 Horváth Béla: Ady ismeretlen levele –hoz. *Élet és Irodalom* 1961. augusztus 5.
- 1961 Dévényi Iván: – és a Nyolcak. *Vigília* 1960(11) 695–696.
- 1962 Dévényi Iván: Válasz Horváth Bélának –ügyben. *Jelenkor* 1962(1)110–112.
- 1962 Horváth Béla: A béke és a munka viszonya a háborútól – – mozaikartonja. *Művészet* 1962(1)7–8.
- 1962 Horváth Béla: Czóbel Béla –arcképe. *Művészet* 1962(10)18–19.
- 1962 Lyka Károly: – emlékezete. *Élet és Tudomány* 1962(33)1038–1042.
- 1964 Horváth Béla: Róna József arcképe –ről. *Művészet* 1964(2)12–15.
- 1965 Horváth Béla: Lenin a margón. *Művészettörténeti Értesítő* 1965(2)148–154.
- 1965 Horváth Béla: – „Este” című képéről. *Művészettörténeti Értesítő* 1965(2)148–154.
- 1965 Horváth Béla: – „Vontató hajósok” című képéről. *Művészet* 1965(7)11–15.
- 1965 A hetven éves Nyergesi Jánosról. *Jelenkor* 1965(8)722–725.
- 1965 A Múzeumi Hónap eseményeiből. *Dolgozók Lapja* 1965. október 22.
- 1966 *Művészeti Lexikon.* 2. kötet. F-K. Budapest, Akadémiai Kiadó. 603–604.
- 1967 P. Brestyánszky Ilona: *Kernstok, Derkovits, Dési Huber.* Budapest, Képzőművészeti Alap.
- 1967 Passuth Krisztina: *A Nyolcak festészete.* Budapest, Corvina Kiadó.
- 1967 Hegedűs Raymund: – grafikai kiállítása Esztergomban. *Dolgozók Lapja* 1967. február 24.
- 1967 D. I.: –kiállítás Esztergomban. *Vigília* 1967(5)347.
- 1967 Horváth Béla: –. *Acta Historiae Artium* XIII. 1967(4)353–387.
- 1967 Horváth Béla: –kiállítás Esztergomban. *Művészet* 1967(5)33–35.
- 1967 Ortutay András: Megyénk múltjából. – az 1919-es tanácstag. *Dolgozók Lapja* 1967. június 4.
- 1967 Dévényi Iván: –. *Látóhatár* 1967. július-augusztus.
- 1967 D. Kónya Lajos: Művei megőrzik emlékét... Kernstok-képek nyomában. *Dolgozók Lapja* 1967. szeptember 17.
- 1967 Horváth Béla: Miért szép? –: „Lovasok a víz partján”. *Élet és Tudomány* 1967(29)1364–1365.
- 1968 Horváth Béla: – (1873–1940). *Komárom Megyei Múzeumok Közleményei I.* 1968. 437–468.
- 1968 -csolnoki-: – festményei az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban. *Dolgozók Lapja* 1968. május 5.

- 1968 Horváth Béla: --kiállítás Esztergomban. *Magyar Hírlap* 1968. május 22.
- 1968 Horváth Béla: ~ néhány „fauve” jellegű rajzáról. *Művészet* 1968(9)9–11.
- 1968 T. G.: Megyénk múltjából. ~ és Nyergesújfalu. *Dolgozók Lapja* 1968. szeptember 22.
- 1968 (jénkei): ~ képei előtt. *Dolgozók Lapja* 1968. november 10.
- 1968 Goda Gábor: Emlékezés --ra. *Művészet* 1968(11)4–9.
- 1969 ~ és a *nyergesi szabadiskola*. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Mucsi András.)
- 1969 Dévényi Iván: --kiállítás az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban. *Művészet* 1969(4)38–39.
- 1969 Dévényi Iván: ~ és az 1919-es nyergesi szabadiskola művészei. Kiállítás Esztergomban. *Vigilia* 1969(5)347–350.
- 1969 Vajna György: A kiállítás képei. Gondolatok a nyergesi szabadiskoláról. *Dolgozók Lapja* 1969. május 1.
- 1969 Szabó Júlia: ~ és az 1919-es nyergesi szabadiskola. Kiállítás az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban. *Népszabadság* 1969. június 13.
- 1969 Végh Ferenc: ~ és a nyergesi szabadiskola. A váci kiállításról. *Pest Megyei Hírlap* 1969. szeptember 26.
- 1969 Horváth Béla: -. *Élet és Tudomány* 1969(23) 1077–1082.
- 1970 Dévényi Iván: -. Budapest, Corvina Kiadó.
- 1970 Horváth Béla: -: 1919. *Művészettörténeti Értesítő* 1970(1)55–62.
- 1970 Móricz Zsigmond ismeretlen levele --hoz. *Művészet* 1970(9)13.
- 1971 Passuth Krisztina: Dévényi Iván könyve --ról. *Új Forrás* 1971(1)117–118.
- 1971 Hegyi Béla: -: Kernstok. *Új Ember* 1971. február 7.
- 1971 Bodri Ferenc: Dévényi Iván Kernstok-portréja. *Jelenkor* 1971(2)162–163.
- 1971 Horváth Béla: ~ ismeretlen Léda-rajza. *Műgyűjtő* 1971(2)14–15.
- 1971 Horváth Béla: Apa vagy fia? *Műgyűjtő* 1971(3)36–37.
- 1971 Horváth Béla: Ki tud róluk? *Műgyűjtő* 1971(3)60–61.
- 1972 Horváth Béla: Igazmondó tükörkép. *Műgyűjtő* 1972(3)24–25.
- 1973 Horváth Béla: ~ „Őszi munka” című képéről. *Studia Comitatensia 2. Tanulmányok Pest Megye Múzeumaiból*. 1973. 283–302.
- 1973 Horváth Béla: Matisse ... szívesen kiállítana nálunk ... Picasso hasonlóan nyilatkozott... (Perlrott Csaba Vilmos és Bornemisza Géza ismeretlen levele). *Műgyűjtő* 1973(2)38–39.
- 1973 Wehner Tibor: Gyarapodó --gyűjteményünk. *Dolgozók Lapja* 1973. április 8.
- 1974 Horváth Béla. *Bevezető. ~ festőművész emlékkiállítása*. Miskolc, Miskolci Galéria. (Katalógus)
- 1974 Horváth Béla: A Dózsa-gondolat --nál. *Művészettörténeti Értesítő* 1974(1)55–58.
- 1974 Horváth Béla: Két --kép. *Műgyűjtő* 1974(2) 39–40.
- 1974 Horváth Béla: Bartók és a Nyolcak. *Művészettörténeti Értesítő* 1974(4)328–332.
- 1975 Horváth Béla: *Bevezető. ~ festőművész emlékkiállítása*. Szob. (Katalógus)
- 1975 Horváth Béla: ~ „Hazafelé” című képéről. *Studia Comitatensia 3. Tanulmányok Pest Megye Múzeumaiból* 1975. 373–392.
- 1975 Wehner Tibor: --képek Oroszlányban. *Dolgozók Lapja* 1975. március 19.
- 1976 Horváth Béla: ~ Vontató hajósok című rajzáról. *Dunakanyar Tájékoztató* 1976(1)13–14.
- 1976 Ortutay András: ~ politikai szerepe Nyergesújfalu 1918–19-ben. *Új Forrás* 1976(1)77–88.
- 1978 Kassák Lajos: *Éljünk a mi időnkben. Írások képzőművészetről*. Budapest, Magvető Könyvkiadó. 33, 35–37, 39, 190–193, 200, 232, 245, 251, 313, 314, 379, 381, 382, 390, 401, 402, 419, 494, 497, 506.
- 1979 Wehner Tibor: *Bevezető. Kernstok Károly festőművész emlékkiállítása*. Tatabánya, Kernstok Terem. (Katalógus)
- 1979 Kiállítótermet avattak Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1979. március 22.
- 1979 Wehner Tibor: --művek Tatabányán. *Dolgozók Lapja* 1979. április 4.

- 1979 Horváth Béla: – Komárom megyében. *Művészet* 1979(5)30–33.
- 1980 Horváth Béla: *Bevezető. – festőművész emlékkiállítása*. Dömös. (Katalógus)
- 1980 Horváth Béla: – emlékezete. *Dunakanyar Tájékoztató* 1980(4)38–40.
- 1980 F. A.: Kernstok-emléktábla Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1980. december 24.
- 1981 Németh Lajos (szerk.): *Magyar művészet 1890–1919*. I-II. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó. 55, 84, 88, 92, 95, 96, 130, 132, 134, 136, 142, 144, 148, 162, 167, 179, 181, 184, 185, 231, 232, 233, 264, 274, 314, 316, 317, 321, 342, 397, 411, 424, 444, 488, 505, 538, 544, 548, 550, 550, 552, 553, 556, 557, 560, 563, 565–567, 568, 559, 571, 572, 573, 591, 603, 608, 616, 617, 611; 179–180, XXV. a-b, 1073–1083.
- 1981 Sarkadi Eszter: Gondolatok a „Nyolcak” művészcsoporthoz tudománytörténeti értékeléséhez. *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* 25. 1980. 337–352.
- 1981 Schenk Lea: Sikeres tárlat. – emlékkiállítás Oroszlányban. *Dolgozók Lapja* 1981. március 12.
- 1981 Körner Éva: Az első forradalmi indulás. A Nyolcak és az aktivisták kiállításához. *Kritika* 1981(4)4–5.
- 1982 Wehner Tibor, Horváth Béla: *Bevezető. – festőművész emlékkiállítása*. Szombathely, Savaria Múzeum. (Katalógus)
- 1982 Nagy Zoltán: – kiállítás Szombathelyen. *Művészet* 1982(10)28–32.
- 1985 Kontha Sándor (szerk.): *Magyar művészet 1919–1945*. I-II. kötet. Budapest, Akadémiai Kiadó. 73, 76, 81, 118, 137, 156, 159, 226, 243, 270, 396–397, 426, 447, 448, 453, 465, 467, 468, 491, 492, 493, 496, 598; 85, 86, 144, 178, 523, 583, 659, 782.
- 1986 Nász János: *Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985*. Bibliográfia. Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
- 1987 Vertel József (szerk.): *Szobrászok, festők, grafikusok Dömösön*. (Bev. Kaposi Endre.) Dömös, Dömös Község Tanácsa.
- 1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988 között alkotó festő- és grafikusművészekről*. Szeged. 305.
- 1989 Szabó Júlia: – Berlinben. In. *A magyar grafika külföldön. Németország 1919–1933*. Budapest, Magyar Nemzeti Galéria. (Katalógus)
- 1989 Emlékkiállítás Tatán. *Dolgozók Lapja* 1989. október 26.
- 1991 Mezei Ottó: A Művészház szabadiskolája. (Egy század eleji szabadiskola szellemi topográfiaja). *Limes* 1991(2)5–24.
- 1991 Wehner Tibor: –dokumentumok. *Limes* 1991(2)25–30.
- 1991 – és Nyergesújfalu. *24 Óra* 1991. december 7.
- 1993 Horváth Béla: –. Tatabánya, Kernstok-füzetek 1.
- 1993 *20. századi magyar művészet Dévényi Iván gyűjteményéből*. Budapest, Kassák Emlékmúzeum és Archívum. (Katalógus, bev. Bodri Ferenc, Csaplár Ferenc, Mucsi András, Mravik László.)
- 1994 Bächer Iván: –. Goda Gábor kávéháza. *Nép-szabadság* 1994. április 23.
- 1995 Bodri Ferenc: – alapfokon. *Új Forrás* 1995(4)65–71.
- 1996 Horváth Béla: Ady –nak ajánlott verse. *Limes* 1996(4)87–92.
- 1996 Horváth Béla: Egy Ady-kötet – könyvtárából. *Új Forrás* 1996(10)51–58.
- 1997 Bodri Ferenc: – írásából. *A kutató művésztől a vallomásig*. Tatabánya, Kernstok-füzetek 2.
- 1997 Horváth Béla: –. *Tanulmányok*. Budapest.
- 1997 g. g.: A festő – írásai. Nyergesújfalui magányában alkotott. *24 Óra* 1997. április 23.
- 1998 Kernstok Gyűjtemény és Galéria. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1998 Bodri Ferenc: Kernstok gyűjtemény és galéria. *Esztergom és Vidéke* 1998. október 29.
- 2000 Bodri Ferenc: – és vendégei, látogatói Nyergesújfalun. Tatabánya, Kernstok-füzetek 3.
- 2000 Fenyvesi Károly: A Kernstok-villa titka. *24 Óra* 2000. június 10.
- 2001 Salamon Nándor: Festő a Duna mellett. – és vendégei, látogatói Nyergesújfalun. *Műhely* 2001(6)92–94.

- 2003 Matits Ferenc: *A Haris közti Képzőművészeti Szabadiskola és a nyergesújfalui szabadiskola korabeli írások és visszaemlékezések tükrében.* Budapest, Magyar Iparművészeti Egyetem.
- 2003 Kaposi Endre: *Művészarcok: -. Esztergom és Vidéke* 2003. december 18.
- 2004 Imre Györgyi (szerk.): A modell. Női akt a 19. századi magyar művészetben. *A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai* 2004(2)31, 55, 177, 324, 325, 344, 345, 397, 398, 399, 411, 463, 464, 465, 472, 482, 487.
- 2004 Modern magyar rajzok 1900–1945. Válogatás Gombosi György művészettörténész gyűjteményéből. *A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai* 2004(5)8, 10, 12, 13, 15, 18, 19, 20, 27, 28.
- 2005 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar szignótár. Aukciós magyar festők és grafikusok válogatott aláírásai és kézjegyei.* Budapest, decoART Könyvek. 68.
- 2005 Nagy Zoltán (szerk.): *A Városi Képtár-Deák Gyűjtemény katalógusa.* Székesfehérvár, Városi Képtár-Deák Gyűjtemény. 137.
- 2005 Gosztonyi Ferenc (szerk.): Munkácsy a nagyvilágban. *A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai* 2005(1)116, 119, 129, 130, 134, 243.
- 2005 Kovács Bernadett: – elfeledett képei. *Artmagazin* 2005(4)
- 2006 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar művésznévtár. A–K.* Budapest, decoART Könyvek. 484–485.
- 2006 Passuth Krisztina–Szűcs György–Gosztonyi Ferenc (szerk.): Magyar Vadak Párizstól Nagybányáig 1904–1914. *A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai* 2006(1)4, 9, 13, 15, 16, 18, 20, 47, 49, 61, 62, 67, 68, 77, 142, 143, 148, 149, 150, 151, 152, 155, 158, 212, 215, 234, 245, 250, 253, 256, 261, 264, 265, 266, 268, 273, 283, 304, 305, 325, 326, 328, 331, 337.
- 2007 Dévényi Iván: *Arcképek a XX. század képzőművészetéből.* Budapest, Orpheusz. 69–80.
- 2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos (szerk.): *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata... Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső gyűjteményében.* Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 41, 125.
- 2008 Kaposi Endre: Képzőművészek Esztergomban a 20. században. *Art Limes* 2008(2)30–31.
- 2008 Bajkay Éva: Lovasok a vízparton. Variációk egy témára: – lovasai Győrben. Városi Múzeum, 2008. *Új Művészet* 2008(12)12–14.
- 2009 Gömörly Judit–Veszprémi Nóra–Szűcs György (szerk.): A Művészház 1909–1914. Modern kiállítások Budapesten. *A Magyar Nemzeti Galéria kiadványai* 2009(2)14, 15, 18, 19, 20, 21, 24, 71, 85, 95, 97, 101, 102, 104, 109, 113, 114, 133, 138, 139, 175, 201, 210, 221, 231, 236, 239, 241, 242, 244, 245, 249, 250, 251, 258, 259, 261, 262, 263.
- 2009 Wehner Tibor (szerk.): *Szabadiskola Nyergesen.* A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola. Nyergesújfalu.
- 2010 „Futóhomok öntötte el Pest művészetét.” – Néhány szerkesztői megjegyzés az „Idegenben” című összeállítás elé. *Enigma* 2010. 65. 5–12.
- 2010 – emigrációban írt feljegyzései és önéletrajza. – Szemelvények Horváth Béla művészettörténész hagyatékának –ra vonatkozó dokumentumaiból. *Enigma* 2010. 65. 13–64.
- 2010 – levelei Kosztolányi Kann Gyulának a berlini emigrációból. *Enigma* 2010. 65. 65–80.
- 2011 P. Szűcs Julianna: Nagy bónuszok, kis maluszok. *Mozgó Világ* 2011(3)86–89.
- 2011 Nadas Péter: Ők nyolcan voltak. *Enigma* 2011. 69. 5–12.
- 2011 Markója Csilla: Állni a hullámverést. Néhány szó „A Nyolcak helye” című összeállítás elé. *Enigma* 2011. 69. 14–22.
- 2011 Bagi Zsolt: – és Berény, az analógia kritikussai. A test formájának konstrukciója a korai magyar modernizmusban. *Enigma* 2011. 69. 23–31.
- 2011 Forgács Éva: Nyolcak. Terminológia, történelem, kulturális transzfer. *Enigma* 2011. 69. 32–37.
- 2011 Barki Gergely: Mű és/vagy ideológia. Értelmezési problémák a Nyolcakkal. *Enigma* 2011. 69. 38–51.
- 2011 Tímár Árpád: Lukács György és a Nyolcak. *Enigma* 2011. 69. 52–66.

- 2011 Wilhelm András: Új zene – új festészet. A Nyolcak és a zene. *Enigma* 2011. 69. 66–73.
- 2011 Passuth Krisztina: A Nyolcak csoport kerestetik. *Enigma* 2011. 69. 74–83.
- 2011 Tímár Árpád: Relle Pál és a Nyolcak. *Enigma* 2011. 69. 84–93.
- 2011 Tokai Gábor: Pór Bertalan – A Nyolcak és a monumentális festészet. *Enigma* 2011. 69. 94–107.
- 2011 Bajkay Éva: – – Lovasok a víz partján. Variációk egy témára. *Enigma* 2011. 69. 108–116.
- 2011 Rockenbauer Zoltán: A Nyolcak és a hadifestészet. *Enigma* 2011. 69. 117–133.
- 2011 Molnos Péter: A Nyolcak bíróság előtt. *Enigma* 2011. 69. 134–147.
- 2012 Barki, Gergely–Rockenbauer, Zoltán: *Die letzten Tage von A Nyolcak, 1912–1919. Die Acht. A Nyolcak. Ungarns Highway in die Moderne.* (Hrsg. Gergely Barki, Evelyn Benesch, Zoltán Rockenbauer.) Wien.
- 2012 Bárdos István: Képzőművészeti élet, képzőművészek a Duna jobb és bal partján (1918–1938). *Esztergom és Vidéke* 2012(1)61.
- 2013 Kövesdi Mónika–László János–Schmidt Mayer Richárd–Varga Edit: *Múltunk kincsei. Válogatás a Kuny Domokos Múzeum legszebb műtárgyaiból.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. 142–143.
- 2013 Bárdos István: Magyar képzőművészek, képzőművészeti élet a Duna bal és jobb partján. *Atelier* 2013(3)26–27.
- 2013 Padányi Lajos: *Adalékok Nyergesújfalu helytörténetéhez. (Válogatás a nyergesújfalui Hírmondóba írt cikkeimből 1991–2012.)* Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata.
- 2014 Vadas József: *A magyar iparművészet története. A századfordulótól az ezredfordulóig.* Budapest, Corvina Kiadó. 44, 46.
- 2014 Kovács Lajos: –, *a politizáló művész a dorogi választóközvetben, illetve az esztergomi sajtóban (1897–1940).* In: Kovács Lajos–Menyhárt Csaba: *Dorog a városiasodás útján I. Gazdaság-, politika- és kultúrtörténeti folyamatok a XX. században.* Dorog, Dorog Város Barátainak Egyesülete. 95–112.
- 2014 Rockenbauer Zoltán: *Apacs művészet. Ady-zmus a festészetben és a kubista Bartók (1900 – 1919).* Budapest, Noran Libro. 20, 23, 25, 32, 34, 40, 45–47, 27, 29, 62–63, 65–76, 81, 90, 98, 102, 104–111, 113–119, 121, 123, 125, 128, 136–139, 142, 144–145, 147, 149–150, 153–154, 158, 160, 173, 187, 200, 204–207, 209, 211, 237, 238, 270, 273, 278–280, 288–290, 292, 311–312, 314, 330, 344–345, 362, 364, 371, 376, 379, 395, 398, 402–414, 416, 419, 411, 414, 416–417, 424, 428, 431, 433, 439, 442.
- 2014 Bárdos István: Képzőművészeti élet Esztergom és Párkány térségében 1899–1918. *Esztergom és Vidéke* 2014(1)10–15.
- 2014 Tímár Árpád: – gyűjteményes kiállítása 1917-ben. *Művészettörténeti Értesítő* 2014(1) 95–105.
- 2014 Gréczy Emőke: Az a bizonyos ötven nap Nyergesújfalun. *Artmagazin* 2014(4)38–43.
- 2015 Kovács Bernadett: –. Budapest, Kossuth Kiadó, Magyar Nemzeti Galéria.
- 2015 Kopócsy Anna: *Képzőművészek Új Társasága (1924–1950).* Budapest, Corvina Kiadó. 13, 14, 15, 26, 43, 99, 118.
- 2016 Csók István (1865–1961): *Emlékezéseim.* (Szerk. Révész Emese.) Budapest, Magyar Képzőművészeti Egyetem. 97, 106.
- 2018 Sisa József (főszerk.): *A magyar művészet a 19. században. Képzőművészet.* Budapest, MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpont–Osiris Kiadó. 801, 842.
- 2018 Wehner Tibor: *Tapló 2. Kíméletlen Művészeti Napló 2007–2016.* Budapest, Cédus Művészeti Alapítvány–Napkút Kiadó. 119, 142, 160, 212, 213, 399, 586, 795.
- 2018 *Art Limes. Képzőművészek a XIX–XXI. századi Esztergomban. I. rész.* 2018(2) Kép-tár VI. 113– 118.
- 2018 *Art Limes. Képzőművészek a XIX–XXI. századi Esztergomban. II/1. rész.* 2018(3)Kép-tár VII. 149–152.
- 2018 Rockenbauer Zoltán: A Nyolcak 1919-ben. *Enigma* 2018. 94. 80–101.

- 2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében 1986–2000. Sajtóbibliográfia.* (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.
- 2019 Bánfi József: *In Memoriam. Ex libris KEM-Tatabánya m.jv. képzőművészei 2018-ig.* Tatabánya, Tatabánya Alkotó Művészeiért Közalapítvány.
- Publikációk:*
- 1910 A kutató művészet. *Nyugat* 1901(1)95–99.
- 1910 Székely Bertalan. *Renaissance* 1910(2)189.
- 1910 Lippich körül. *Renaissance* 1910(2)611–612.
- 1911 Forrongó művészet. *Pesti Napló* 1911. április 16.
- 1911 Rövid epilógus egy kiállításról. *Husadik Század* 1911(1)723–724.
- 1911 Művészi nevelés az iskolában. *Népművelés* 1911(7)28–29.
- 1911 *Gondolatok a természetről és a művészetről. Kalauz a Művészház – kiállításához.* Budapest. (Katalógus)
- 1912 A művész társadalmi szerepe. *Husadik Század* 1912(1)377–380.
- 1913 A futurizmusról. *Husadik Század* 1913(1)221–223.
- 1913 Történelmi napok. *Szabadgondolat* 1913(2)43–44.
- 1914 Képzőművészeti szemle. *Husadik Század* 1914(1)222–225.
- 1914 Művészi reformok. *Világ* 1914. április 12.
- 1914 Lechner Ödön. *Husadik Század* 1914(2)102–103.
- 1918 Szerdán délután. In. Gellért Oszkár (szerk.): *A diadalmas forradalom* könyve. *A népkormány tagjainak, a forradalom szereplőinek és 75 magyar írónak önvallomása. A forradalmi napok hiteles krónikája.* Budapest. 63–64.
- 1923 Párisi levél 1923 október hava. *Kékmadár* 1923(11)98–101.
- 1928 Rippl-Rónai József. *Nyugat* 1928(1)58–62.
- 1928 M.Ü.V.É.S.Z.E.T. Összefüggéstelen eszmefuttatások a művészetek eredete s célja körül. *Jövők* 1928(5)74–77.
- 1929 Lechner Ödön. *Heti Újság* 1929(1)198–200.
- 1929 Un discours resté en panne par -. Egy el nem hangzott pohárköszöntő. *A műgyűjtő* 1929. 102.
- 1930 Feljegyzések. *A toll* 1930(4)17–18.
- 1930 Művészet és gépezetika. *Századunk* 1930(6)313–321.; *Képzőművészet* 1930(32)153–161.
- 1930 Hotel Hungária. *A műgyűjtő* 1930(6–7)202–203.
- 1930 Képzőművészetek és a rádió. *Rádióélet* 1930. december 19.
- 1931 Dogma és szabadság a művészetben. *Képzőművészet* 1931. 102–107.
- 1932 Petronius? – Nem! *Porond* 1932. november. 32–34.
- 1933 Kollektív szemlélet és művészet. *Porond* 1933. február. 61–67.
- 1933 Mesterek a „Japán törzsasztalánál”. *Művész-Élet* 1933(5–6)
- 1934 Áramlatok a modern művészetben. *Képzőművészet* 1934. 98–107.; 133–134.
- 1936 Olasz és magyar művészetpolitika. Utóhang egy olasz kiállításhoz. *Pesti Napló* 1936. február 23.
- 1936 Vacsorán Munkácsynál. *A toll* 1936(3)98–99.
- 1937 A nagy élmény. *Újság* 1937. december 25.
- 1937 Könyvekről... In . Kőhalmi Béla: *Új könyvek* könyve. Budapest. 181–182.
- 1938 Bevezető. *Vallomás. – festményeinek és rajzainak gyűjteményes kiállítása.* Budapest, Ernst Múzeum. (Katalógus)
- 2010 – naplója. Idegenben. *Enigma* 2010. 65.

ifj. Kernstok Károly festő- és szobrászművész
(1898. február 11. – Budapest, 1953. január 7.)

1920 és 1923 között Münchenben és Berlinben, majd 1923 és 1926 között Párizsban, a Grand Chaumere Akadémián végezte tanulmányait.

1923-tól szerepelt műveivel kiállításokon. Az 1930-as években Amerikában élt, majd 1937 őszén költözött vissza Magyarországra. 1940-től haláláig Nyergesújfalun élt.

A Képzőművészek Új Társasága és a Munkácsy Céh tagja volt. Kezdetben szobrászattal foglalkozott, majd az 1920-as években a festészeti és grafikai munkássága vált dominánssá. Tradicionális szemléletű művei kapcsán Dévényi Iván fogalmazta meg: „Nem tartozott – apjával ellentétben – művészetünk átütő erejű, kimagasló egyéniségei közé, de az bizonyos, hogy kulturált és kvalitásos művész volt, akinek munkálkodása gazdagabbá tette képzőművészetünket.” 1940-től Nyergesújfalun gazdálkodott, és e tevékenysége mellett már ritkábban jelentkezett alkotásaival.

Egyéni kiállítások:

1926 Párizs (Franciaország), Galerie Devambe
1928 Budapest, Ernst Múzeum

Emlékkiállítások:

2013 *Apa és fia*, Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Bibliográfia:

1928 *Csoportkiállítás. Békeffi György, Berény Róbert, Ecsödi Ákos, Biai-Föglein István, – és Körmendy Frim Ervin festőművészek.* Budapest, Ernst Múzeum. (Katalógus, bev. Lázár Béla.)
1928 Boross Mihály: *Két csoportkiállítás. Esti Kurír* 1928. március 18.
1928 i.e.: *Az Ernst Múzeum csoportkiállítása... Népszava* 1928. március 18.
1928 (Kézdi): *Fiatalabbak az Ernst Múzeumban. Pesti Hírlap* 1928. március 18.
1928 Fóthy János: *A Munkácsy-céh első kiállítása a Nemzeti Szalonban. Pesti Hírlap* 1928. november 11.

1930 Rabinovszky Márius: *A fiatalok dominálnak. Magyar Grafika* 1930(3–4)81–83.
1935 *Művészeti Lexikon. 1. köt. A–K.* Budapest. 545.
1971 Horváth Béla: *Apa vagy fia? Műgyűjtő* 1971(3)36–37.
1973 Dévényi Iván: – emlékezete. *Dolgozók Lapja* 1973. március 3.
1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988 között alkotó festő- és grafikusművészekről.* Szeged. 306.
2004 Horváth Béla: –. *Artmagazin* 2004(4)50–52.
2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos (szerk.): *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata... Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső gyűjteményében.* Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 42, 126.

- 2013 Padányi Lajos: *ifj. Kernstok Károly (1898–1953). Kernstok Károly gyermekei.* In: *Adalékok Nyergesújfalu helytörténetéhez. (Válogatás a nyergesújfalui Hírmondóba írt cikkeimből 1991–2012.)* Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. 162–163.
- 2015 Kopócsy Anna: *Képzőművészek Új Társasága (1924–1950).* Budapest, Corvina Kiadó. 99.
- 2016 Rockenbauer Zoltán: *A hetedik te magad légy! Márfy Ödön titka és a Nyolcak. Múlt és Jövő 2016(2)35–54.*

Kóthay Ernő festőművész

(Bajót, 1926. november 18. – Tata, 1982. május 26.)

1949 és 1952 között, megszakításokkal végezte tanulmányait a budapesti Magyar Képzőművészeti Főiskolán. Mestere Bencze László, Pap Gyula és a bajai szabadiskolában Rudnay Gyula volt.

1938-tól Nyergesújfalun, 1952-től haláláig Tatán élt. 1954 óta szerepelt műveivel kiállításokon.

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége és a Magyar Népköztársaság Művészeti Alap tagja volt. 1969 és 1982 között a Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége Észak-dunántúli Szervezetének Komárom megyei titkára volt. 1971 és 1977 között a JEL képzőművész csoport tagja volt.

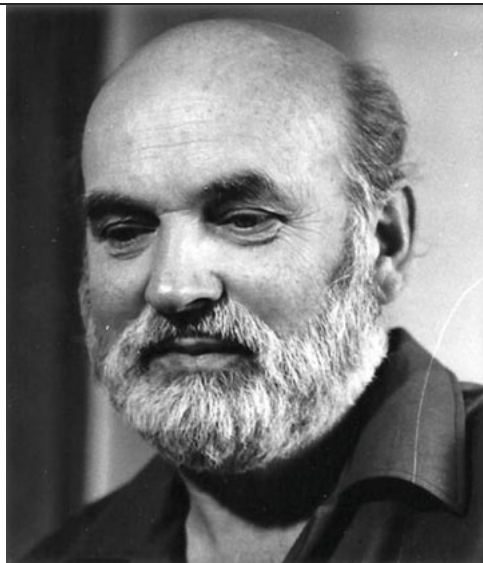
Kezdetben erős kontúrokkal hangsúlyozott alakos kompozíciókat festett. A színek kifejezőerejére hagyatkozó, a valósággrszleteket már csak nyomokban hordozó piktúrájának legszebb alkotásai az 1970-es években festett *Mocsárfantázia*-, illetve a vízpartok világát idéző képek.

Díjak, ösztöndíjak:

- 1961 Fiatal Képzőművészek Stúdió-ösztöndíj
 1969 Komárom megyei tanácsköztársasági pályázat, II. díj, Tatabánya
 1973 Komárom Megyei Tanács alkotói ösztöndíja
 1973 Szocialista Kultúráért
 1976 Komárom Megyei Tanács művészeti díja és Kernstok plakettje
 1977 Komárom Megyei Tanács alkotói ösztöndíja
 1979 Komárom Megyei Tanács alkotói ösztöndíja

Egyéni kiállítások:

- 1964 Tata, Kuny Domokos Múzeum (Kerti Károlyal)
 1967 Tatabánya, Népház
 1968 Tata, Kuny Domokos Múzeum

- 1971 Tatabánya, Komárom Megyei Tanács
 1974 Tata, Kuny Domokos Múzeum
 1974 Oroszlány, Művelődési Központ
 1977 Komárom, Komáromi Kisgaléria
 1978 Székesfehérvár, Fejér Megyei Művelődési Központ
 1978 Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár
 1980 Dorog, József Attila Művelődési Központ
 1982 Komárom, Széchenyi István Közgazdasági Szakközépiskola

Emlékkiállítások:

- 1983 Tata, Kuny Domokos Múzeum
 1985 Dömös, Dömösi Galéria
 1986 Baja, József Attila Művelődési Központ
 1992 Komárom, Komáromi Kisgaléria
 2002 Tata, Magyar Zoltán Városi Művelődési és Ifjúsági Központ

- 2012 Tatabánya, Megyei Önkormányzat
- 2021 *A két Kóthay „Apa és fia” kiállítása*, Tata, Kuny Domokos Múzeum, toronyszoba
- 2022 *A két Kóthay „Apa és fia” kiállítása*, Nyergesújfalu, Kernstok Galéria
- Művek közgyűjteményekben:*
Tata, Kuny Domokos Múzeum
- Közösségi megbízásra és magán megrendelésre készített monumentális művek:*
- 1971 Oroszlány, Házasságkötő Terem, *Esküvő* – pannó
- 1974 Tatabánya, MSZMP-székház, *Tavaszi* – gobelin
- 1981 Lábatlan, Községi Tanács, pannó
- Bibliográfia:*
- 1954 Soós Gyula: Képzőművészeti kiállítás Tatabányán. *Szabad Művészet* 1954(7)332.
- 1957 Koszorus Sándor: A tatai képkiallításról. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1957(16)4.
- 1958 Buchholz József: Megyei képzőművészek arcképcsarnoka VIII. -. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1958. október 12..
- 1960 G. G.: Képzőművészeti kiállítás nyílt Tatabányán. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1960. június 8.
- 1961 Komárom megyei festőművészek alkotásai a fiatal képzőművészek budapesti kiállításán. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1961(39)6.
- 1961 Székely Zoltán: A Komárom megyei képzőművészek. *Művészet* 1961(8)38.
- 1963 Artner Tivadar: Tatabányai képek. *Élet és Irodalom* 1963. március 30.
- 1963 Biró Endre: Képzőművészeink téli tárlata. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1963. december 31.
- 1964 Xantus Gyula: *Bevezető. Kerti Károly és – festőművész kiállítása Tata város 10 éves jubileuma alkalmából.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. (Katalógus)
- 1964 B. Szatmári Sarolta: Kerti Károly és – kiállítása. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1964. szeptember 2.
- 1964 D. Fehér Zsuzsa: Kerti Károly és – kiállítása Tatán. *Művészet* 1964(12)47.
- 1965 Szabó Júlia: Művészeti élet Komárom megyében. (Megyei kiállítás 1964.) *Művészet* 1965(3)47-48.
- 1967 Új kiállítás nyílik... *Dolgozók Lapja* 1967. január 21.
- 1968 D. Fehér Zsuzsa: *Bevezető. – festőművész gyűjteményes kiállítása.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. (Katalógus)
- 1968 Világ-melengető. – gyűjteményes kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1968. szeptember 29.
- 1969 D. Fehér Zsuzsa: – kiállításáról. *Művészet* 1969(2)47.
- 1969 Jenkei János: Pezsdítő vitákat! Megyénk képzőművészeti életéről. *Dolgozók Lapja* 1969. március 2.
- 1969 Jenkei János: Alkotóműhelyben. Érett gyümölcs. Látogatás –nél. *Dolgozók Lapja* 1969. augusztus 3.
- 1970 A Komárom megyei képzőművészet 25 éve. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Györy Csaba.)
- 1970 Zámbo Kornél: Levél –nek. *Dolgozók Lapja* 1970. december 2.
- 1971 –képek a megyei tanácson. *Dolgozók Lapja* 1971. február 12.
- 1971 j.: Kettős kompozíció. *Dolgozók Lapja* 1971. február 28.
- 1971 Z. Szabó László: –ről. *Új Forrás* 1971(3)101–102.
- 1971 Jenkei János: Hegy-emberek. A tatai képzőművészek kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1971. augusztus 29.
- 1972 JEL '72. Tata, Komárom Megyei Művelődési Központ. (Katalógus)
- 1972 Wehner Tibor: JEL 1971-72. *Új Forrás* 1972(2) 137–140.
- 1972 (W. T.): Egy este Bakonysárkányon. *Dolgozók Lapja* 1972. november 26.
- 1972 Bojár Iván: Gondolatok két megyei tárlaton. Kiállításról kiállításra. *Magyar Hírlap* 1972. november 29.
- 1973 Lakos György: Komáromi képzőművészek kiállítása. JEL. *Nógrád* 1973. május 17.
- 1973 Gy. Z.: Képzőművészeti szakkörök művésztelepe Tatán. *Dolgozók Lapja* 1973. július 8.
- 1973 (jenkei): Kitüntetés, ösztöndíj. Portrévázlat –ről. *Dolgozók Lapja* 1973. augusztus 28.

- 1973 Végvári János: JEL. Komárom megyei képzőművészek kiállítása a Miskolci Galériában. *Napjaink* 1973(10)5.
- 1974 Wehner Tibor: *Bevezető. – festőművész kiállítása.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. (Katalógus)
- 1974 Györy Csaba: – gobelinje. *Dolgozók Lapja* 1974. június 13.
- 1974 Györy Csaba: *Vízpart és lebegés. – kiállítása a tatai Vármúzeumban.* *Dolgozók Lapja* 1974. november 10.
- 1974 Wehner Tibor: *Barnák, vörösek, kékek. Gondolatok – kiállításán.* *Dolgozók Lapja* 1974. november 30.
- 1974 – képei Oroszlányban. *Dolgozók Lapja* 1974. december 5.
- 1975 Nádasdi János (szerk.): *Komárom megye bemutatkozik.* Budapest, VT Idegenforgalmi és Propaganda Kiadó Vállalat. 34–35.
- 1975 Jenkei: A JEL kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1975. március 16.
- 1977 Mlakár Anna: *Bevezető. – festőművész kiállítása.* Komárom, Komáromi Kisgaléria. (Katalógus)
- 1977 (h. valachi): *Egy modell változatai. Népművelés* 1977(7)41.
- 1977 Jenkei János: *Kiállítási jegyzet. Festmények és grafikák. – és Kaposi Endre tárlata.* *Dolgozók Lapja* 1977. szeptember 23.
- 1978 Fecske András: *Bevezető. – festőművész kiállítás.* Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1978 –képek Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1978. január 14.
- 1978 Wehner Tibor: – színes világa. *Dolgozók Lapja* 1978. szeptember 17.
- 1979 *25 éve város Tata. Jubileumi képzőművészeti kiállítás.* Tata, Komárom Megyei Művelődési Központ. (Katalógus)
- 1979 *Visszhangtalanul. Kortárs képzőművészet Komárom megyében.* *Művészet* 1979(5)36–39.
- 1979 Wehner Tibor: *Komárom megye képzőművészei.* *Művészet* 1979(5)40–41.
- 1979 Fecske András: *Tata festője. Lobogó* 1979. november 1.
- 1980 Fecske András: *Bevezető. – festőművész kiállítás.* Dorog, József Attila Művelődési Központ. (Katalógus)
- 1980 Wehner Tibor: *Tata a képzőművészetben. Tata Barátainak Köre tájékoztatója II.* Tata, 1980. 138–181.
- 1980 csolnoki: *A megfestett látvány. – festőművész kiállítása.* *Dolgozók Lapja* 1980. augusztus 5.
- 1981 ––pannó Lábatlanon. *Dolgozók Lapja* 1981. március 29.
- 1981 Fecske András: – lábatlani pannójáról. *Fény- és árnyjáték – monumentális kompozíció.* *Dolgozók Lapja* 1981. június 4.
- 1982 –képek az iskolában. *Dolgozók Lapja* 1982. március 20.
- 1982 Vecsési Sándor: *Búcsú –től.* *Új Forrás* 1982(4) 28–29.
- 1982 Salamon Nándor: *Valami megmozdult... Vita képzőművészeti életünkről.* *Dolgozók Lapja* 1982. május 29.
- 1982 F. A.: *Epilógus.* *Dolgozók Lapja* 1982. június 2.
- 1982 Fecske András: *Művészetről – mindenkinek. A műalkotás. Helyiipar és Városgazdaság* 1982(11)
- 1983 – (1926–1982) *festőművész emlékkiállítás.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. (Katalógus)
- 1983 vaderna: *Az életút újraalkotásáért...* *Dolgozók Lapja* 1983. április 19.
- 1983 Rác-Székely Győző: *Gouache és mozaik. Köznevelés* 1983. május 6.
- 1983 Wehner Tibor: *Tisztelgés Kóthay Ernő festőművész emlékének.* Tata, Kuny Domokos Múzeum, 1983. április-május. *Művészet* 1983(5)58.
- 1983 Vecsési Sándor: *Tükörbe nézve.* *Dolgozók Lapja* 1983. május 14.
- 1985 *Művész életrajzok. Kortárs magyar képzőművészek.* Budapest, Képcsarnok. 166.
- 1985 Kovács Béla: *Színebe sűrített világ. –emlékkiállítás Dömösön.* *Dolgozók Lapja* 1985. június 19.
- 1985 Wehner Tibor: *Képzőművészeti krónika. Komárom megye,* 1985. május-június. *Új Forrás* 1985(5)68–70.
- 1986 Nász János: *Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985. Bibliográfia.* Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
- 1986 Vecsési Sándor: – emlékkiállításának megnyitója. *Művészeti Műhely* 1986(1)60–63.

- 1987 L. M.: Komárom megye bemutatkozik. *Dunakanyar* 1987(1)82.
- 1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988 között alkotó festő- és grafikusművészekről.* Szeged. 336.
- 1989 Földi Józsefné: *Köztéri alkotások, emléktáblák, gyűjtemények Oroszlányban.* Oroszlány, Oroszlányi Helytörténeti Kör. 58.
- 1989 Wehner Tibor: A szó elrepül... -, Brém Ferenc, Szunyogh László, Varkoly László. *Művészeti Műhely* 1989(1)21–26.
- 1991 Wehner Tibor: *A hetvenes-nyolcvanas évek Vonások Komárom-Esztergom megyei művészek arcképeihez.* Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat. 34–35, 93.
- 1992 Wehner Tibor: *Bevezető. – festőművész (1926–1982) emlékkiállítás.* Komárom, Komáromi Kiszgaléria. (Katalógus)
- 1992 – festőművész emlékére. *24 Óra* 1992. május 21.
- 1992 In Memoriam -. *24 Óra* 1992. május 25.
- 1992 Wehner Tibor: *Vágyképek – (1926–1982) festőművész emlékkiállítás.* *Művészet* 1992(11) 60–62.
- 1993 Balogh Kata–Bárdos István (szerk.): *Komárom-Esztergom megye településtörténeti kalauza.* Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet. 80, 341, 342, 345.
- 1993 *Tatai művésztanárok voltak.* Tata, Művelődési Központ. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1993 *Mesterek tárlata.* *24 Óra* 1993. november 18.
- 1994 *Magyar Életrajzi Lexikon.* Budapest. 509.
- 1994 Wehner Tibor: *Tata-veduta. Szépművészeti antológia.* Tatabánya, Castrum Könyvek. 132–134.
- 1994 *Képzőművészeti kiállítás Tata várossá nyilvánításának évfordulójára.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1995 *Képek és szobrok Komárom-Esztergom megye képzőművészetéből.* (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat, Kernstok Károly Művészeti Alapítvány.
- 1998 *Kernstok Gyűjtemény és Galéria.* Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 2000 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, II. kötet.* H–Ö. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 481–482.
- 2001 Kőhegyi Mihály: Rudnay Gyula visszaemlékezése a bajai Képzőművészeti Akadémiára (1946–1953). *A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve* 3. 2001. 93.
- 2002 Fülöp Éva–Kisné Cseh Julianna (szerk.): *A tatai múzeum története 1912–2002.* Tata, Kuny Domokos Múzeum. 38, 109, 110, 111.
- 2002 Palásti: – képei – 20 év múlva. *24 Óra* 2002. április 29.
- 2003 *Révai Új Lexikona XII. kötet. KI–KY.* Szekszárd, Babits Kiadó. 393.
- 2006 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar művésznévtár.* A–K. Budapest, decoArt Könyvek. 531.
- 2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos (szerk.): *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata... Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső gyűjteményében.* Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 50, 134.
- 2009 Wehner Tibor: *Az elvagyódás dokumentumai. – festőművész emlékkiállítás.* *Art Limes (Wehner-vernissage)* 2009(3)22–23.
- 2012 Salamon Nándor: *Kisalföldi művészeti lexikon. Festők, szobrászok, építészek, műgyűjtők, művészeti írók, művészeti csoportok, egyesületek, galériák. XVI–XXI. század.* Vasszilvágy, Magyar Nyugat Könyvkiadó. 191.
- 2012 Kövesdi Mónika: – emlékkiállítás. *Limes* 2012(4)II.74–80.
- 2013 Wehner Tibor: *Tapló. Kíméletlen Művészeti Napló 1996–2006.* Budapest, Enciklopédia Kiadó. 44, 134, 651.
- 2015 – *Art Limes (Képzőművészet Tata városában XVIII–XX. század)* 2015(4.1,2)54–58, 166–167.
- 2016 Kóthay Péter: *A Kóthay.* *24 Óra* 2016. június 25.
- 2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében 1986–2000. Sajtóbibliográfia.* (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.
- 2019 Bánfi József: *In Memoriam. Ex libris KEM-Tatabánya m.jv. képzőművészei 2018-ig.* Tatabánya, Tatabánya Alkotó Művészeiért Közalapítvány. *Publikációk:*
- 1970 *Műtermek vagy műhelyek. Dolgozók Lapja* 1970. november 24.

Manno Miltiades (Mannó Miltiadesz) grafikus-, festő- és szobrászművész (Pancsova, 1880. március 3. – Budapest, 1935. február 16.)

Emigráns görög család leszármazottjaként 1905-től a müncheni Képzőművészeti Akadémián tanult. Mestere Angelo Jank volt.

1920-tól nyaranta Nyergesújfalun élt. Az első világháborút huszártisztként harcolta végig. A grafika (karikatúra) és a szobrászat művelése mellett aktív sportoló volt, számos sportágban (kerékpározás, labdarúgás, evezés, korcsolyázás) szerzett bajnoki címet, evezésben szerepelt az 1912-es stockholmi olimpiai játékokon. Karikatúrái élcclapokban jelentek meg, népszerűek voltak plakátjai, portrékat festett és kisplasztikákat (*Birkózók*), érmeket alkotott.

Díjak, ösztöndíjak:

1908 Akadémiai Weihnachtspreis, München (Németország)

1932 Los Angeles (Amerikai Egyesült Államok), olimpia, szellemi verseny, ezüstérem

Emlékiállítások:

1935 Budapest, Múterem

Közösségi megbízásra és magán

megrendelésre készített monumentális művek:

1929 Budapest, Kerepesi út 29., Ferenc József Lak-tanya, *A gorodoki lovasroham domborműve* (Nemes György kivitelezésében) – lebontva, 1948 után a Hadtörténeti Múzeumban, 2004-ben a Hadtörténeti Intézet és Múzeum díszudvarán elhelyezve)

1930 Nyergesújfalu, Kossuth Lajos utca 4., *Pro Patria, I. világháborús emlékmű, Pro Patria-emléktábla* – bronz dombormű (Gádi Kayser Lajos alkotását 1947-ben lebontották, majd Illyés András rekonstrukciójaként 2006-ban állították fel újra)

1930-as évek Esztergom, Tanítóképző Intézet, *A világháborúban hősi halált halt egykori növendékek emléktáblája* – bronz dombormű

1931 Debrecen, Piac utca 54., Megyeháza, *16-os huszár emlékmű* – bronz dombormű

1934 Budapest, Korcsolyázó Egylet, *Zsigmondy Géza-emléktábla*

1935 Pápa, Eszterházy Károly utca 82., *7. honvéd huszárezred emlékműve* – bronz dombormű

1996 Lausanne (Svájc), Quai d'Ouchy 1., Olimpiai Múzeum kertje, *Birkózók* – bronz (– kisplasztikájának Török Ibolya által felnagyított változata)

Számos I. világháborús emlékmű bronz domborművének általa megformált sokszorosított változatát helyezték el magyarországi településeken az 1920-as években (Pécs, Komlósd, Nagyváty, Olasz, Geresdlak, Vajszló stb.)

Bibliográfia:

1924 Móricz Pál: Barangolások Pest-Budán. Egy pesti görög család a Régiposta utcából. *Magyarország* 1924. május 18.

1929 Leleplezték a gorodoki lovasroham bronzdomborművét. *Pesti Hírlap* 1929. augusztus 18.

1932 – nagy sikere a képzőművészeti olimpián. *Magyarország* 1932. augusztus 5.

- 1933 A Manno-család árvalányának harca a család ellen huszonkét év után. *Esti Kurír* 1933. október 24.
- 1934 Ami jó volt az olimpiáson, miért nem jó a budapesti sportművészeti kiállításon? *Magyarság* 1934. június 6.
- 1935 – meghalt. *Nemzeti Újság* 1935. február 17.
- 1935 Meghalt -. *Ellenzék* 1935. február 19.
- 1935 – halála. *Pápai Hírlap* 1935. február 23.
- 1935 Lyka Károly: In Memoriam -. *Magyar Művészet* 1935(4)125.
- 1935 (y): – emlék-kiállítás. *Pesti Hírlap* 1935. május 19.
- 1935 D: – hagyatéki kiállítás. *Képzőművészet* 1935. június. 117.
- 1935 Keresztes H. István: – élete. *Testnevelés* 1935(8)215–225.
- 1938 Drippy Kiss Géza: -. *A Magyarság Évkönyve* 1938. 30–33.
- 1960 Dévényi Iván: Újabb nyergesújfalu művészeti történeti adatok. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1960. augusztus 10.
- 1968 Novák István: -, az első gólkirály. *Labdarúgás* 1968(3)29.
- 1977 Sz. Kürti Katalin: *Köztéri szobrok és épületdíszítő alkotások Debrecenben és Hajdú-Biharban*. Debrecen, Hajdú-Bihar megyei Tanács V. B. Művelődésügyi Osztály. 80.
- 2001 Hegedűs Sándor: A magyar sport nagy görögje. *Barátság* 2001(3)3195.
- 2004 Prohászka László: A gorodoki lovasroham újra látható domborműve. *A Hadtörténeti Múzeum Értesítője* 7. 36–40.
- 2005 Fenyvesi Károly: Szoborra vár a talapat. *24 Óra* 2005. február 5.
- 2005 Prohászka László: Újra látható a gorodoki lovasroham domborműve. *Budapest* 2005(8)14–15.
- 2007 Prohászka László: A Lehár-hadosztály jelvénye és plakettje. *A Hadtörténeti Múzeum Értesítője* 9. 261.
- 2010 Diószegi György Antal: ~ (1879–1935) emlékezete. *Honismeret* 2010(2)83–84.
- 2010 Diószegi György Antal: Két sokoldalú sportember. – és Manno Leonidas Magyarországon. *Barátság* 2010(2)6380–6383.
- 2011 Diószegi György Antal: Félézer éves görög jelenlét emlékei Debrecen városában. *Debreceni Szemle* 2011(1)76–82.
- 2011 Takács Ferenc: Epizódok a hazai sportérmészet köréből. *Kalokagathia* 2011(1)119–138.
- 2011 Bácskai Vera: Öt nemzedék. A Manno család története. *Korall* 2011(44)123–153.
- 2012 Szakály Sándor: ~ „tényleges állományú főtanár”. Néhány adalék egy all-round sportember életútjához. *Rubicon* 2012(7)46–47.
- 2013 Padányi Lajos: -. In. *Adalékok Nyergesújfalu helytörténetéhez. (Válogatás a nyergesújfalu Hírmondóba írt cikkeimből 1991–2012.)* Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. 168–169.
- 2013 Farkas Ágnes: -, a sportoló és a művész. *MEDOK Média-Történet-Kommunikáció* 2013(3)63–76.
- 2015 Diószegi György Antal: ~ (1879–1935) emlékezete 80 esztendő távolából. *Havi Magyar Fórum* 2015(2)59–65.
- 2015 Kürti László: Identitás és propaganda – I. világháborús művészetében. *Világtörténet* 2015(2)289–310.
- 2016 Diószegi György Antal: ~ *élsportoló, huszártiszt és művész*. In.: Török Róbert–Závodi Szilvia (szerk.): *Háborús hétköznapiok. Tanulmánykötet*. Budapest. 121–136.
- 2016 Diószegi György Antal: Olimpia: három évezred békeüzenete az emberszeretet és istentisztelet jegyében. *Havi Magyar Fórum* 2016(2)62–70.
- 2017 Prohászka László: Egy tragikus lovasroham emlékezete. *Budapest* 2017(3)18–20.
- 2018 Kürti László: *Akasztófavimor és nacionalizmus. – első világháborús karikatúrái*. In. Glässer Norbert–Mód László (szerk.): *A nagy háború hatása a mindennapok kultúrájának változására*. Szeged, MTA-Szegedi Tudományegyetem Vallási Kultúrakutató Csoport. 128–146.
- 2020 Bertók T. László: Görög tűz. Akinek a Fradi a zöld sast köszönheti. *Magyar Nemzet* 2020. szeptember 26.
- 2021 Prohászka László: *Sisak és kard. Magyar művészek első világháborúval kapcsolatos alkotásai*. Budapest, Kalota Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó. 6, 10, 18, 141–152, 296–297, 331.

Nyergesi István (Maul István) festő- és szobrászművész
(Nyergesújfalu, 1900. augusztus 5. – Nyergesújfalu, 1989. február 8.)

Autodidakta művész. Kernstok Károly mellett ismerkedett meg a művészeti alapismeretekkel, számos képének modellje volt.

Nyergesújfalun élt, 1914-től 1960-as nyugdíjazásáig a nyergesújfalui Eternitygár fizikai munkásaként dolgozott. Művészként 1934-ben az *Őstehetségek* kiállításán mutatkozott be.

Naiv szemléletet tükröző olajképein és pasztellkompozícióin a falusi élet jeleneteit, az ünnepeket és a hétköznapokat örökítette meg. Alkotásaiban ott vannak az évszázados népi sors ízei, megjelennek a paraszti világ szokásai és tárgyi emlékei. Képeit és szobrait egyszerre jellemzi a naiv művészet tisztasága, mesélőkedve, valamint Kernstok Károly művészetének hatása.

Díjak, ösztöndíjak:

1980 Komárom Megyei Tanács művészeti díja

Egyéni kiállítások:

- 1960 Nyergesújfalu, Eternitygár
- 1966 Nyergesújfalu, Gimnázium
- 1975 Budapest, Keresztúri úti Általános Iskola
- 1975 Dorog, József Attila Művelődési Központ
- 1975 Bajna, Művelődési Ház (Katona Istvánnal)
- 1975 Nyergesújfalu, Viscosagyár Művelődési Ház
- 1976 Budapest, Rideg Sándor Művelődési Központ
- 1976 Bajna, MSZMP-székház (Katona Istvánnal)
- 1977 *Agyag és paletta*, Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár
- 1979 Győr, Győri Múcsarnok
- 1979 Dömös, Dömösi Galéria (Katona Istvánnal)
- 1979 Nyergesújfalu, Eternitygár Kultúrháza
- 1980 Tatabánya, Népház Galéria
- 1980 Esztergom, Esztergomi Galéria
- 1980 Kecskemét, Naiv Művészek Múzeuma
- 1982 Nyergesújfalu, Viscosagyár Művelődési Ház
- 1985 Tatabánya, Népház Galéria
- 1986 Nyergesújfalu, Tömegszervezeti Székház

Emlékkiállítások:

- 1998 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
- 2012 *Kernstok Károly és tanítványai (Nyergesi János, -)*, Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Művek közgyűjteményekben:

- Budapest, Magyar Nemzeti Galéria
- Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
- Kecskemét, Magyar Naiv Művészek Múzeuma
- Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Bibliográfia :

- 1925 Séta a kiállításon. *Esztergom* 1925. szeptember 27.
- 1934 B. L.: A magyar föld ragyogó színpompája – az őstehetségek tárlatán. *8 Órai Újság* 1934. augusztus 15.
- 1936 Falusi őstehetségek munkaközben. *Pesti Napló Képes Melléklet* 1936. augusztus 23.
- 1951 Kiállítást rendezett a Viscosában a képzőművészeti szabadiskola. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1951. március 4.

- 1958 Kovács Mihály: Egy elfelejtett művész. *Dunamente* 1958(10)3
- 1959 Dévényi Iván: ~ műtermében. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1959. május 20.
- 1960 Kovács Mihály: Egy kiállítás margójára. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1960. augusztus 24.
- 1960 Cserhalmi Imre: Aki az álmával találkozik. *Népszabadság* 1960. szeptember 16.
- 1960 Kovács Mihály: ~ jubileuma. *Építők Lapja* 1960. október 4.
- 1966 -j-: Egy munkásfestő kiállításán. *Dolgozók Lapja* 1966. augusztus 26.
- 1972 Dévényi Iván: ~ „naiv” festő és szobrász. *Új Forrás* 1972(3)103–104.
- 1975 Dévényi Iván: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Budapest, Keresztúri úti Általános Iskola. (Katalógus)
- 1975 Szilas Zoltán: Sikeres kiállítás a bajnai párt-házban. *Dolgozók Lapja* 1976. június 5.
- 1975 Cs. Nagy Lajos: A név kötelez. ~ festményeinek kiállítása Dorogon. *Dolgozók Lapja* 1975. október 10.
- 1975 Szilas Zoltán: „Előítéletek nélkül és maradéktalanul...” *Dolgozók Lapja* 1975. október 11.
- 1975 ~művek a Viszkózagyrban. *Dolgozók Lapja* 1975. november 11.
- 1976 Kiállítás Bajnán. *Dolgozók Lapja* 1976. április 30.
- 1977 Fecske András: *Bevezető. Agyag és paletta. ~ festőművész kiállítása.* Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1979 *Komárom megyei naiv művészek kiállítása.* Tatabánya, Kernstok Terem. (Katalógus, bev. Bodri Ferenc.)
- 1979 ~, Bodri Ferenc: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Győr, Győri Műcsarnok. (Katalógus)
- 1979 Salamon Nándor: Vendégjárás Komárom megyéből. *Műhely* 1979(3)94–97.
- 1979 Fecske András: -. *Lobogó* 1979. május 3.
- 1979 Bodri Ferenc: A dömösi galériában. Katona István fazekas és ~ festő kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1979. május 24.
- 1979 ~ kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1979. november 4.
- 1979 Hat naiv művész Komárom megyéből. *Dolgozók Lapja* 1979. december 16.
- 1980 -: *Bevezető. ~ naiv festő kiállítása.* Kecskemét, Magyar Naiv Művészek Múzeuma. (Katalógus)
- 1980 Bodri Ferenc: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Esztergom, Esztergomi Galéria. (Katalógus)
- 1980 Bodri Ferenc: ~ 80 esztendeje. *Új Forrás* 1980(5)35–38.
- 1980 csolnoki: Mesemondó-ecsettel. ~ kiállítása Esztergomban. *Dolgozók Lapja* 1980. augusztus 14.
- 1980 ~ kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1980. október 16.
- 1982 Maróti Ottó: Képek és fafaragások. Kiállítás Nyergesújfalun. *Vegyipari Dolgozó* 1982. október 1.
- 1983 -efká-: „Rövidék a nappalok...” *Dolgozók Lapja* 1983. április 9.
- 1985 ~, Bodri Ferenc: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Tatabánya, Népház Galéria. (Katalógus).
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1985. július-augusztus. *Új Forrás* 1985(6)59–61.
- 1985 Bödör Lilla: Naiv festő a Népház Galériában. Kernstok ecsetmosója. *Dolgozók Lapja* 1985. július 18.
- 1986 Nász János: *Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985. Bibliográfia.* Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
- 1986 Fenyvesi Károly: ~ kiállítás Nyergesújfalun. „Járta-e hajnalban a harmatos mezőn?” *Dolgozók Lapja* 1986. május 10.
- 1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988 között alkotó festő- és grafikusművészekről.* Szeged. 448.
- 1989 Bodri Ferenc: Tölgyfa és fenyő. (~ 1900–1989). *Dolgozók Lapja* 1989. február 18.
- 1993 Balogh Kata–Bárdos István (szerk.): *Komárom-Esztergom megye településtörténeti kalauza.* Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet. 148, 289.
- 1995 *Képek és szobrok Komárom-Esztergom megye képzőművészetéből.* (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat, Kernstok Károly Művészeti Alapítvány.

- 1997 Bánszky Pál: *A képzőművészet vadvirágai*. Kecskemét. 33, 132.
- 1998 *Kernstok Gyűjtemény és Galéria*. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1999 -efká-: *A képzőművészet vadvirágai*. Tíz éve hunyt el -. 24 Óra 1999. február 8.
- 2000 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, II. kötet. H-Ö*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 947.
- 2000 F. K.: *Nyergesiek emlékeit idézik*. 24 Óra 2000. szeptember 1.
- 2002 --emléktáblát avattak és koszorúztak. 24 Óra 2002. augusztus 5.
- 2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos: *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata...Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső műgyűjteményében*. Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 66, 150.
- 2013 Wehner Tibor: *Tapló. Kíméletlen Művészeti Napló 1996–2006*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 53, 59, 134, 174.
- 2013 Bárdos István: *Magyar képzőművészek, képzőművészeti élet a Duna bal és jobb partján, szabadiskolák, művésztelepek, művészek 1918–1938. A Duna jobb partján*. (Mozaikok a hasonló címmel készülő könyvből.) III. (be-fejező) rész. *Atelier* 2013(4)28–29.
- 2018 Skonda Mária–Völgyi Miklós (szerk.): *Naivok. Naiv és autodidakta magyar és cigány művészek. Válogatás a Völgyi-Skonda gyűjteményből*. (Bev. Skonda Mária, Völgyi Miklós, Szuhay Péter.) Budapest.

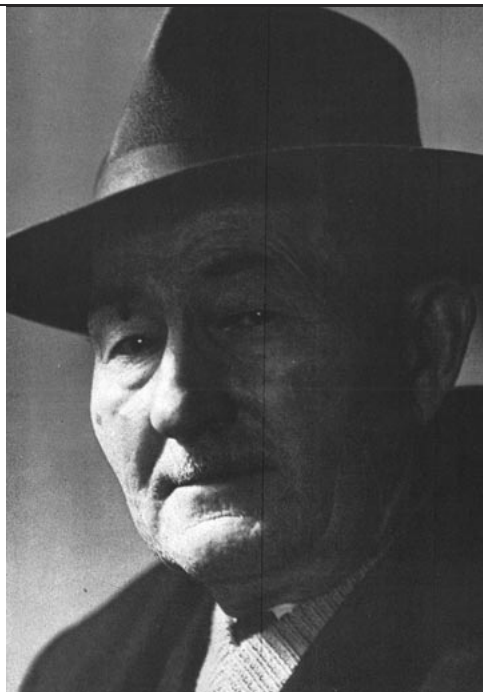
Nyergesi János (Nyergesi Maul János) festőművész

(Nyergesújfalu, 1895. június 9. – Nyergesújfalu, 1982. december 22.)

Felkészülését szülőfalujában, Kernstok Károly festőművész mellett kezdte meg, 1919-ben részt vett a nyergesi Kernstok-szabadiskola munkájában. 1915-ben a budapesti Lónyay utcai Iparrajziskolában és a Haris közti szabadiskolában, 1926–1927-ben a párizsi Julian Akadémián végezte tanulmányait. Nyergesújfalun élt. Az 1930-as évektől a nyergesújfalui Eternit- és Viscosa-gyárban dolgozott fizikai munkásként.

A Képzőművészek Új Társasága tagja, az esztergomi Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társaság levelező tagja (1926-tól 1928-ig), rendes tagja (1928-tól) volt. 2005-től működött a Nyergesi János Alapítvány, amely ösztöndíjakkal támogatta a művészeti pályára készülő fiatal tehetségeket.

A Fővárosi Iparrajziskolában *Próféta* című üvegfestmény-tervével már 1918-ban díjat nyert. Párizsi tanulmányai után hazatérve művei elismerést arattak a Képzőművészek Új Társasága kiállításain. Kállai Ernő művészetét az expresszív naturalizmus körébe sorolta. Őnarcképek, feleségének arcképei,

életképek, munkajelenetek, tájak, faluképek sorakoznak életművében. Több mint húszezer darabos hagyatékát, elsősorban papíra festett, akvarell- és tus-akvarell-kompozíciókat az esztergomi Balassa Bálint Múzeum őrzi.

Díjak, ösztöndíjak:

- 1918 A Főváros díja, Budapest
 1934 Esztergomi kiállítás, képzőművészet: bronz-érem
 1965 Munka Érdemrend ezüst fokozata
 1969 Komárom Megyei Tanács képzőművészeti díja
 1972 Komárom Megyei Tanács alkotói ösztöndíja

Szimpozionok, művésztalálkozók:

- 1919 Nyergesi Szabadiskola, Nyergesújfalu

Egyéni kiállítások:

- 1923 Budapest, Alkotás Művészház
 1939 Esztergom, Nemzeti Egységpárt-székház
 1946 Nyergesújfalu, Viscosa-gyár
 1954 Esztergom, MSZBT Klub
 1957 Tata
 1957 Székesfehérvár, István Király Múzeum
 1957 Budapest, Fényes Adolf Terem
 1957 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 1958 Nyergesújfalu, Községi Kultúrotthon
 1963 Tatabánya, Megyei Tanács
 1963 Budapest, Fényes Adolf Terem
 1965 Tatabánya, Népház
 1965 Nyergesújfalu, Viscosagyár Művelődési Ház
 1965 Tata, Kuny Domokos Múzeum
 1965 Dorog, József Attila Művelődési Ház
 1965 Oroszlány, Városi Tanács
 1966 Nyergesújfalu, Gimnázium
 1967 Oroszlány, Művelődési Központ
 1968 Komárom, Művelődési Központ
 1968 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 1968 Kisbér, Pártklub
 1969 Dorog, Művelődési Központ
 1975 Nyergesújfalu, Ady Endre Művelődési Ház
 1975 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 1976 Lábatlan, Községi Könyvtár
 1977 Nyergesújfalu, Tömegszervezeti Székház

1978 Nyergesújfalu, Ady Endre Művelődési Ház
Emlékkiállítások:

- 1983 Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár
 1983 Pápa, Jókai Könyvtár
 1986 Nyergesújfalu, Tömegszervezeti Székház
 2012 *Kernstok Károly és tanítványai* (-, *Nyergesi István*), Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Művek közgyűjteményekben:

- Budapest, Magyar Nemzeti Galéria
 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 Esztergom, Keresztény Múzeum
 Pécs, Janus Pannonius Múzeum
 Székesfehérvár, Városi Képtár-Deák Gyűjtemény
 Tata, Kuny Domokos Múzeum

Bibliográfia:

- 1923 - *festőművész kiállítása*. Budapest, Alkotás Művészház. (Katalógus)
 1923 (e. a.): *Kiállítások* - *Az Újság* 1923. november 18.
 1923 (b. b.): *Két kiállítás*. *Budapesti Hírlap* 1923. november 20.
 1923 i. e.: - *kiállítása*. *Népszava* 1923. november 25.
 1923 -*szky*: *Alkotás*. (-) *Ars Una* 1923. december. 128.
 1926 Rabinovszky Mária: - *tájképei*. *Magyar Grafika* 1926. május-június. 97-98.
 1926 *Művészeti kiállítás*. A Balassa Bálint Társaság művész-tagjainak kiállítása a Legényegyesület nagytermében. *Esztergom* 1926. december 15.
 1926 Balassa Bálint Irodalmi és Művészeti Társaság. *Esztergom és Vidéke* 1926. december 16.
 1927 *Révai Nagy Lexikona*. 20. kötet. Budapest. 715.
 1930 Hat nyilatkozat Benedek Péterről és a Benedek-estről. (Csók István, Iványi-Grünwald Béla, Kernstok Károly, -, Réti István, Vaszary János nyilatkozatával.) *Est* 1930. március 6.
 1930 Homor Imre: *Nyergesi-Maul Jánosról*. *Esztergom* 1930. október 5.
 1933 Einczinger Ferenc: *Egy esztergommegyei festő sikere*. *Esztergom és Vidéke* 1933. június 25.
 1934 B. L.: *A magyar föld ragyogó színpompája - az őstehetségek tárlatán*. *8 Órai Újság* 1934. augusztus 15.

- 1934 Einczinger Ferenc: Őstehetség. *Esztergom* 1934. szeptember 8.
- 1934 Fodor Viola: Magyar őstehetőségek. Kiállítás a budapesti Nemzeti Szalonban. *Erdélyi Lapok* 1934. szeptember 12.
- 1934 Einczinger Ferenc: Az őstehetség és mecénása. *Esztergom és Vidéke* 1934. október 7.
- 1934 Szentimrei Jenő: Magyar őstehetőségek kiállításán. *Pásztortűz* 1934. október 15.
- 1935 Éber László (szerk.): *Művészeti Lexikon. 2. köt. L-Z.* Budapest. 209.
- 1935 Kertész Dániel: A magyar őstehetőségek kiállítása. *Szabadság* 1935. június 9.
- 1935 Az ősök nyomdokain haladnak a magyar őstehetőségek. Ecsetmosóból művész, aztán napszámos. *Friss Újság* 1935. július 28.
- 1936 Falusi őstehetőségek munkaközben. *Pesti Napló Képes Melléklet* 1936. augusztus 23.
- 1937 Szélpál Árpád: Munkás és művész. Beszélgetés --sal, a palagyári munkás-festőművésszel. *Népszava* 1937. január 10.
- 1939 – kiállítása. *Esztergom és Vidéke* 1939. december 17.
- 1945 ai-va-os: Látogatás – munkás festőművésznél. *Szabad Esztergom* 1945(1)1.
- 1946 Einczinger Ferenc: Bevezető. – festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Viscosa-gyár. (Katalógus)
- 1946 Munkás-festőművész kiállítása lesz vasárnap Nyergesújfalu. *Szabad Esztergom* 1946(46)2.
- 1946 sz. s.: Képek a gyárban. *Népszava* 1946. december 6.
- 1948 Révai Kétkötetes *Lexikona. 2. kötet. K-ZS.* Budapest. 285.
- 1950 (Gách): Életéről és munkájáról beszél – munkás-paraszt festő, Kernstok Károly egykori tanítványa. *Haladás* 1950. február 2.
- 1950 Zsolt Ágnes: „Papírcacsóra rajzoltam...” *Képes Figyelő* 1950. augusztus 12.
- 1954 Dévényi Iván: Bevezető. – festőművész kiállítása. Esztergom, Magyar-Szovjet Társaság Székháza. (Katalógus)
- 1954 Piri Kálmánné: – festőművész. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1954(66)4.
- 1954 Mucsi András: Kiállítások Esztergomban. *Szabad Művészet* 1954(7)330–331.
- 1954 Gyüszli László: Huszonöt év – harminchét kép. – festőművész kiállítása. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1954. augusztus 20.
- 1954 Gách Marianne: Egy óra --sal. *Béke és Szabadság* 1954. december 1.
- 1955 Zolnay László: Az esztergomi képzőművészek első együttes kiállításáról. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. március 26.
- 1955 Mucsi András: Kiállítás Esztergomban. *Szabad Művészet* 1955(5)231–232.
- 1955 Megyei képzőművészeti kiállítás. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. július 13.
- 1955 Dévényi Iván: Kernstok Károly Nyergesújfalu. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. december 17.
- 1957 M. Várhelyi Vanda: Bevezető. – festőművész kiállítása. Székesfehérvár, István Király Múzeum. (Katalógus)
- 1957 Mucsi András: Bevezető. – festőművész kiállítása. Budapest, Fényes Adolf Terem. (Katalógus)
- 1957 (-es): „Tisztaszívű művész...” – festőművész budapesti kiállításáról. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1957. július 3.
- 1957 Havas Lujza: – kiállítása. *Népakarat* 1957. július 3.
- 1957 S. B.: – kiállítása. *Esti Hírlap* 1957. július 10.
- 1957 Dévényi: Együtt éltem az emberekkel, képeimen az ő életüket igyekeztem megörökíteni. Beszélgetés – festőművésszel. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1957(16)4.
- 1957 Kovács Mihály: – festőművész. *Dunamente* 1957(35)3.
- 1957 SZ. L.: – kiállítása. *Fejér Megyei Hírlap* 1957. augusztus 13.
- 1957 Simándi Béla: A falu festője: -. *Szabad Föld* 1957. szeptember 29.
- 1957 K. A.: Komárom megyei kiállítások Tatán. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1957. október 2.
- 1958 – festőművész kiállításáról. *Dunamente* 1958. március 29.
- 1958 Buchholz József: Megyei képzőművészek arc-képcsarnoka VII. -. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1958. május 24.
- 1958 Kovács Mihály: A tulipános láda kincse. *Dunamente* 1958. november 22.

- 1958 K. M.: Egy év Párizsban. *Dunamente* 1958. december 13.
- 1960 Dévényi Iván: *Kernstok Károly részvétele a haladó művészeti és politikai mozgalmakban*. In: Zolnay László: *A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. A felső-Duna-szakasz hadműveleteinek leírásával*. (Bev. Lázár András.) Budapest, Akadémia Kiadó.
- 1960 Vadász Ferenc: Ajánlott levél egy műpártoló tanítónak, Esztergomba. *Népszabadság* 1960. december 9.
- 1961 Gách Marianne: A festés mindenért kárpótol... mondja -, aki szeretné megfesteni Derkovitsot, Kun Bélát és Szamuely Tibort. *Ország-Világ* 1961(1)8.
- 1961 -kötő-: Újszerű képzőművészeti vállalkozás: a kórházi élet bemutatása képekben. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1961. május 17.
- 1961 Székely Zoltán: A Komárom megyei képzőművészek. *Művészet* 1961(8)38.
- 1962 Nyergesújfalu festője. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1962(7)96.
- 1963 Kiállításra készül az idős mester. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1963. január 30.
- 1963 Cs. M.: - tárlata. *Esti Hírlap* 1963. február 16.
- 1963 (sárvári): - festőművész kiállítása. *Magyar Nemzet* 1963. február 21.
- 1963 Murányi-Kovács Endre: jegyzetek kiállításokról. - *Népszabadság* 1963. február 28.
- 1963 Artner Tivadar: - kiállítása. *Élet és Irodalom* 1963(7)8.
- 1963 Hegedüs Raymund: - kiállítása. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1963. március 2.
- 1963 (havas): - kiállítása. *Népszava* 1963. április 4.
- 1963 Frank János: -. *Művészet* 1963(5)43.
- 1963 A megyei kórház hétköznapijai a képzőművészetben. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1963. augusztus 31.
- 1963 Egészségügyi nap Tatabányán. *Élővilág* 1963. december 1.
- 1965 - képei... *Dolgozók Lapja* 1965. május 30.
- 1965 Havasházi László: Az örök felfedező. Hetven éves - festőművész. *Dolgozók Lapja* 1965. június 10.
- 1965 F. J.: - 70 éves. *Élet és Irodalom* 1965. június 12.
- 1965 Dévényi Iván: A hetven éves -ről. *Jelenkor* 1965(8)722-725.
- 1965 - 70 éves. *Élet és Irodalom* 1965(24)8.
- 1965 Képzőművészeti kiállítás a Viscosa-gyárról. *Dolgozók Lapja* 1965. szeptember 8.
- 1965 Payer István: - ünnepése a Viscosagyárban. *Dolgozók Lapja* 1965. szeptember 15.
- 1965 Október: Múzeumi Hónap. *Dolgozók Lapja* 1965. október 3.
- 1965 g. g.: Megfoghatatlan frissesség. *Dolgozók Lapja* 1965. október 15.
- 1965 Kiállítás nyílt Dorogon... *Dolgozók Lapja* 1965. november 23.
- 1965 Kamarakiállítás nyílik... *Dolgozók Lapja* 1965. december 12.
- 1966 A vendéget már várják... *Dolgozók Lapja* 1966. március 31.
- 1966 Sz. P.: Amatőr filmek - festőművésznél. *Dolgozók Lapja* 1966. július 14.
- 1966 -j-: Egy munkásfestő kiállítására. *Dolgozók Lapja* 1966. augusztus 26.
- 1966 H. Gy.: - festőművész. *Művészet* 1966(9)17.
- 1967 *Művészeti Lexikon*, III. kötet. L-Q. Budapest, Akadémiai Kiadó. 538.
- 1967 -el-: Születésnap ajándék: egy kiállítás. *Dolgozók Lapja* 1967. május 17.
- 1967 Nagy, Lajos: Im Zauber der schwarzen Farbe. Gespräch mit dem Kunstmaler -. *Neue Zeitung* 1967. szeptember 15.
- 1967 D. Kónya Lajos: Művei megőrzik emlékét... Kernstok-képek nyomában. *Dolgozók Lapja* 1967. szeptember 17.
- 1968 Prokopp Mária: Bevezető. - festőművész kiállítása. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus)
- 1968 (jenkei): Tél után, tavasz előtt. *Dolgozók Lapja* 1968. március 24.
- 1968 -. *Dolgozók Lapja* 1968. április 27.
- 1968 Megnyílt - kiállítása. *Dolgozók Lapja* 1968. június 4.
- 1968 Hegedüs Raymund: - életműve a Balassa Múzeumban. *Dolgozók Lapja* 1968. június 9.
- 1968 -. *Dolgozók Lapja* 1968. augusztus 17.
- 1969 *Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola*. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Mucsi András.)

- 1969 Havasházi László: Arcképféle --ról. *Új Forrás* 1969(1)61–68.
- 1969 Egy új kezdeményezésről. *Dolgozók Lapja* 1969. április 4.
- 1969 -cs-: Die Auszeichnung des „Hansi-Vetters“. *Neue Zeitung* 1969. április 18.
- 1969 Vajna György: A kiállítás képei. Gondolatok a nyergesi szabadiskoláról. *Dolgozók Lapja* 1969. május 1.
- 1969 Dévényi Iván: - gyűjteményes kiállítása Esztergomban. *Művészet* 1969(7)43–45.
- 1969 Dévényi Iván: -. *Látóhatár* 1969(9-10)922–926.
- 1969 Végh Ferenc: Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola. A váci kiállításról. *Pest Megyei Hírlap* 1969. szeptember 26.
- 1969 -csolnoki-: Találkozás egy emberöltő múltán. - képei a dorogi művelődési központban. *Dolgozók Lapja* 1969. november 19.
- 1970 A Komárom megyei képzőművészet 25 éve. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Györy Csaba.)
- 1970 Haraszi Mihály: Munkások között. *Dolgozók Lapja* 1970. március 10.
- 1970 Dévényi Iván: - 75 éves. *Művészet* 1970(4)30.
- 1973 Gombkötő Gábor: Hollókői képek. *Dolgozók Lapja* 1973. június 3.
- 1974 --képek a Viszközában. *Dolgozók Lapja* 1974. október 31.
- 1975 Nádasdi János (szerk.): *Komárom megye bemutatkozik*. Budapest, VT Idegenforgalmi és Propaganda Kiadó Vállalat. 33.
- 1975 Wehner Tibor: *Bevezető. - festőművész kiállítása*. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus)
- 1975 Szíj Rezső: Gyűjtemények és kiállítások. - kiállítása Esztergomban. *Dunakanyar Tájékoztató* 1975(2)75–76.
- 1975 Kiss István: - kiállítása elé. *Krónika. Komárom Megyei Múzeumok Tájékoztatója* 1975(V)21.
- 1975 (jenkei): -. *Dolgozók Lapja* 1975. április 20.
- 1975 Dévényi Iván: - gyűjteményes kiállítása elé. *Dolgozók Lapja* 1975. június 8.
- 1975 jenkei: Hanzi bácsival. *Dolgozók Lapja* 1975. június 8.
- 1975 - köszöntése Esztergomban. *Dolgozók Lapja* 1975. június 22.
- 1976 Koger Tamás-Lajtár Zoltán: Kiállítási krónika. - tárlata Lábatlanon. *Dolgozók Lapja* 1976. szeptember 28.
- 1978 Kassák Lajos: *Éljünk a mi időnkben. Írások képzőművészetéről*. Budapest, Magvető Könyvkiadó. 169.
- 1978 Utólag. --tárlat a Viscosában. *Dolgozók Lapja* 1978. június 6.
- 1979 Wehner Tibor: Komárom megye képzőművészei. *Művészet* 1979(5)40–41.
- 1980 Wehner Tibor: Tata a képzőművészetben. *Tata Barátainak Köre tájékoztatója II*. Tata. 138–181.
- 1981 Heitler László: Festő Nyergesújfalun: -. Adatok és sejtések életéről és életművéről. *Új Forrás* 1981(6)44–52.
- 1982 Elhunyt - festőművész. *Magyar Hírlap* 1982. december 23.
- 1982 Wehner Tibor: - festőművész 1895–1982. *Dolgozók Lapja* 1982. december 28.
- 1983 Wehner Tibor: *Bevezető. - festőművész emlékkiállítása*. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus).
- 1983 Heitler László: - képei Pápán. *Veszprémi Napló* 1983. április 1.
- 1983 Heitler László: - festőművész emlékkiállítása. *Dolgozók Lapja* 1983. május 14.
- 1983 Heitler László: - emlékezete Pápán. *Népszava* 1983. június 28.
- 1984 Wehner Tibor: Életművészet. - emlékkiállítás Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1984. január 8.
- 1984 Heitler László: - emlékkiállítás. Nyergesújfalu. *Új Tükör* 1984. január 22.
- 1985 *Művész életrajzok. Kortárs magyar képzőművészek*. Budapest, Képcsarnok. 209.
- 1986 Fenyvesi Károly: „Jártok-e hajnalban a harmatos mezőn?” *Dolgozók Lapja* 1986. május 10.
- 1987 Fenyvesi Károly: Az igazi az lenne... *Dolgozók Lapja* 1987. július 11.
- 1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988 között alkotó festő- és grafikusművészekről*. Szeged. 448.
- 1990 Bárdos István: *Képzőművészet, mecenatúra Esztergomban 1919–1945 között*. *Limes* 1990(1)23–36.

- 1991 Wehner Tibor: *A hetvenes-nyolcvanas évek. Vonások Komárom-Esztergom megyei művészek arcképeihez*. Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat. 63–64, 96–97.
- 1991 Mezei Ottó: *A Művészház szabadiskolája*. (Egy század eleji szabadiskola szellemi topográfiája). *Limes* 1991(2)5–24.
- 1993 Balogh Kata–Bárdos István (szerk.): *Komárom-Esztergom megye településtörténeti kalauza*. Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet. 289.
- 1994 *Magyar Életrajzi Lexikon*. Budapest. 669–670.
- 1995 *Képek és szobrok Komárom-Esztergom megye képzőművészetéből*. (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat, Kernstok Károly Művészeti Alapítvány.
- 1995 Bodri Ferenc: – centenáriuma (1895–1989). *Limes* 1995(3)141–144.
- 1995 Száz éve született – Hagyatéka az esztergomi Balassa Bálint Múzeumba került. *24 Óra* 1995. június 8.
- 1998 *Kernstok Gyűjtemény és Galéria*. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 2000 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, II. kötet. H–Ö*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 947–948.
- 2000 Bodri Ferenc: *Kernstok Károly és vendégei, látogatói Nyergesújfalun*. Tatabánya, Kernstok-füzetek 3.
- 2000 Sándor Miklós (szerk.): *Önarcképek. Chikán Bálint Gyűjtemény*. Budapest, SMBT. 54.
- 2000 F. K.: *Nyergesiek emlékét idézik*. *24 Óra* 2000. szeptember 1.
- 2003 F. K.: *Nyergesi a Nyergesi-ház. Betartják a festőművész végrendeletét*. *24 Óra* 2003. november 3.
- 2005 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar szignótár. Aukciós magyar festők és grafikusok válogatott aláírásai és kézjegyei*. Budapest, decoART Könyvek. 97.
- 2005 Nagy Zoltán (szerk.): *A Városi Képtár-Deák Gyűjtemény katalógusa*. Székesfehérvár, Városi Képtár-Deák Gyűjtemény. 168.
- 2006 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar művésznévtár. L–Zs*. Budapest, decoART Könyvek. 154.
- 2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos: *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata... Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső műgyűjteményében*. Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 67, 151.
- 2008 Kaposi Endre: *Képzőművészek Esztergomban a 20. században*. *Art Limes* 2008(2)41.
- 2009 Wehner Tibor (szerk.): *Szabadiskola Nyergesen. A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola*. Nyergesújfalu.
- 2013 Wehner Tibor: *Tapló. Kíméletlen Művészeti Napló 1996–2006*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 117, 134, 358.
- 2013 Bárdos István: *Magyar képzőművészek, képzőművészeti élet a Duna bal és jobb partján, szabadiskolák, művésztelepek, művészek 1918–1938. A Duna jobb partján*. (Mozaikok a hasonló címmel készülő könyvből.) III. (befejező) rész. *Atelier* 2013(4)28–29.
- 2014 Kovács Lajos: *Dorogi képzőművészeti élet 1945-től 1985-ig*. In. Kovács Lajos–Menyhárt Csaba: *Dorog a városiasodás útján I. Gazdaság-, politika- és kultúrtörténeti folyamatok a XX. században*. Dorog, Dorog Város Barátságos Egyesülete. 125–172.
- 2014 Rockenbauer Zoltán: *Apacs művészet. Ady-zmus a festészetben és a kubista Bartók (1900 – 1919)*. Budapest, Noran Libro. 344.
- 2014 Fenyvesi Károly: – öröksége. A kuratórium nem tud pályázni újabb támogatásokért. *24 Óra* 2015. november 17.
- 2015 Horváth György: *A művészek bevonulása. A képzőművészet politikai irányításának és igazgatásának története 1945–1992*. Budapest, Corvina Kiadó. 40.
- 2016 Bárdos István: *Huszonöt éves az Esztergomi Művészek Céhe*. (Bev. Kaposi Endre.) Esztergom, Esztergomi Művészek Céhe.
- 2018 Wehner Tibor: *Tapló 2. Kíméletlen Művészeti Napló 2007–2016*. Budapest, Cédus Művészeti Alapítvány-Napkút Kiadó. 212.
- 2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében*

1986–2000. *Sajtóbibliográfia*. (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.

2019 Bánfi József: *In Memoriam. Ex libris KEM-Tatabánya miv. képzőművészei 2018-ig*. Tatabánya, Tatabánya Alkotó Művészeiért Közalapítvány.

2019 *Dorog Város Kulturális Közalapítványa Képzőművészeti Gyűjteménye*. (Bev. Végh Éva.) Esztergom, Dorog Város Kulturális Közalapítványa.

Stricker Gina (Telcsné Stricker Gina, Kernstok Károlyné Stricker Gina, Teltsch Gina, Kerstok Gina) szobrászművész

(Budapest, 1875. október 2. – Budapest, 1959. május 30.)

Telcs Edénél – a szobrászművész rokona volt – végzett magántanulmányokat. Telcs Ármin volt az első férje, akinek 1925-ben bekövetkezett halála után 1926-ban Kernstok Károly felesége lett.

1918-tól volt kiállító művész, szerepelt a Nemzeti Szalon csoportkiállításain.

Portrékat és portréermekeket készített.

Bibliográfia:

1923 *A Bardócz Árpád, Kotász Károly, Ringer Erzsébet, Ripszám Henrik, Udvary Pál, –gyűjteményeiből álló csoportkiállítás*. Budapest, Nemzeti Szalon. (Katalógus)

1924 (k. k. I.): *Csoportkiállítás a Nemzeti Szalonban*. *Pesti Hírlap* 1924. január 1.

1924 Iván Ede: *Csoportkiállítás a Nemzeti Szalonban*. *Népszava* 1924. január 11.

1929 Ujvári Péter (szerk.): *Magyar Zsidó Lexikon*. Budapest. 888–889.

1935 Éber László (szerk.): *Művészeti Lexikon. 1. köt. A–K*. Budapest. 545.

1950 Szegi Pál: *A műfajok gazdagsága*. *Szabad Művészet* 1950(9)321–330.

1959 Szigeti István: *– (1875–1959) érmei és plakettjei*. *Az Érem* 1959(12)15–16.

1962 Horváth Béla: *Czóbel Béla Kernstok-arképe*. *Művészet* 1962(10)19.

1966 *Művészeti Lexikon, II. kötet. F–K*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 604.

1968 Goda Gábor: *Emlékezés Kernstok Károlyra*. *Művészet* 1968(11)4–9.

1974 *Telcs Ede és tanítványai kiállítás*. Baja, Türr István Múzeum. (Katalógus, bev. Csengeryné Nagy Zsuzsa.)

1984 Szij Béla: *A Czóbel Béla Múzeum Szentendrén*. *Művészet* 1984(1)33–41.

2001 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, III. kötet. P–Z*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 420–421.

2003 Don Péter–Pogány Gábor: *Magyar szoborkészítők jelzéstára*. Budapest, Auktor Könyvkiadó. 60.

2008 Fábíán Sándor: *A világ szobrászainak lexikona*. Budapest, Magyarkerámia Kft. 765.

2011 Merk Zsuzsa–Rapcsányi László (szerk.): *... éltem és művész voltam*. Telcs Ede visszaemlékezései és útinaplói. Baja, Türr István Múzeum Múzeumbarátok Köre Alapítvány. 14, 140–141, 192, 193, 328.

Szalai Zoltán festőművész

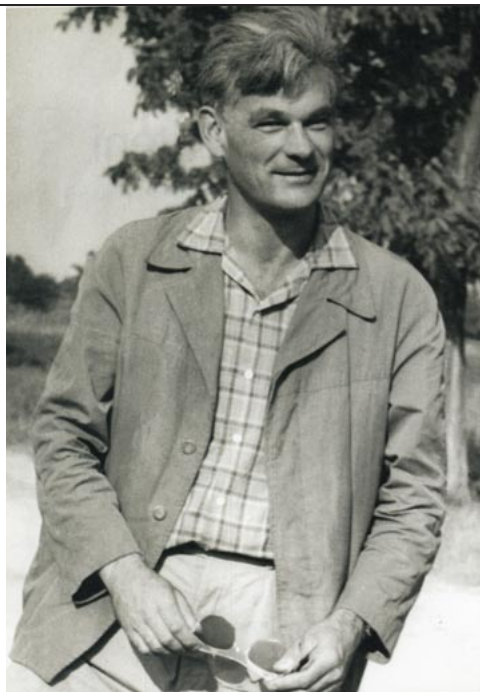
(Székesfehérvár, 1919. február 13. – Budapest, 1995. február 15.)

A budapesti Magyar Képzőművészeti Főiskolán 1937 és 1942 között végezte tanulmányait. Mestere Kandó László és Rudnay Gyula volt.

1945 és 1960 között Nyergesújfalun, 1960-tól 1969-ig Árpádföldön, 1969-től haláláig a budapesti Százados úti művésztelepen élt és dolgozott. 1939 óta szerepelt műveivel kiállításokon. 1945-től 1952-ig Nyergesújfalun volt rajztanár a Szalézi Gimnáziumban majd általános iskolában, ezt követően 1958 és 1980 között a budapesti Képző- és Iparművészeti Gimnázium, majd Szakközépiskola tanára volt. Nyergesújfalui éveit Nyergesújfalun és Lábatlanban, majd 1957-től Budapesten, az Építők Rózsa Ferenc Kultúrházban képzőművészeti szakkört vezetett.

A Magyar Képzőművészek és Iparművészek Szövetsége, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja, majd a Magyar Alkotóművészek Országos Egyesülete, a Budapesti Műgyűjtők és Műbarátok Egyesülete, a Művészek Rudnay Gyula Baráti Emléktársasága és a Magyar Festők Társasága tagja volt.

A pályakezdés utáni első 15 évben Nyergesújfalu környékének motívumait dolgozta fel képein, ragaszkodva a hagyományos értelemben vett tájfestés normáihoz. Később, az Árpádföldön alkotott művein a külvilág csak a veranda sokosztatú ablakán-ajtaján átderengve jelenik meg, fényreflexeivel mintegy módosítva, gazdagítva a belső terek részleteinek hatását. A *Barna veranda* című alkotás e sorozat egyik legszebb darabjaként szinte már absztrakt kompozícióként született meg. Az 1981-es *Szardínia-sorozat*a egész művészetének kiteljesedése lett. Szalai Zoltán pasztell- és olajképei kezdetben impresszionista, később azonban posztimpresszionista irányultságúakká váltak. Formanyelvének kialakítására Szőnyi István és Egyri József művészete hatott. Festészetének a Szőnyi-piktúrával való kapcsolatáról azt vallotta egy beszélgetésben, hogy „... művészetének hatása alá kerültem, nem lettem utánzója, de posztnagybányai voltamat nem tagadom...” Szalai Zoltán a pályakezdésétől haláláig nemcsak festőként, de 35 éven át művészpédagógusként is aktívan dolgozott. „... Egy komplex világképet alkotó

pedagógus volt, aki mögött hihetetlen széleskörű műveltség állt...” – így emlékezett rá egyik híressé vált tanítványa, Fehér László.

Díjak, ösztöndíjak:

- 1951 Magyar Pedagógusok Szakszervezete kiállítása, festészeti III. díj, Budapest
- 1953 Komárom megyei „Megváltozott életünk” pályázat, I. díj
- 1973 Az Oktatásügy Kiváló Dolgozója

Egyéni kiállítások:

- 1958 Budapest, Fényes Adolf Terem
- 1958 Esztergom, Művelődési Ház
- 1958 Esztergom, Városi Könyvtár
- 1958 Székesfehérvár, István Király Múzeum
- 1969 Budapest, Fényes Adolf Terem
- 1970 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
- 1972 Gyula, Dürer Terem
- 1977 Budapest, Fészek Művészklub

1978 Budapest, Derkovits Pinceklub
 1984 Budapest, Fészek Művészklub
 1989 Székesfehérvár, István Király Múzeum
 1994 Budapest, Fészek Művészklub

Emlékkiállítások:

1996 Budapest, Budapest Galéria Lajos utcai Kiállítóháza
 1997 Budapest, Gellért Szálló
 1998 *Mester és tanítványai*, Sárospatak, Református Kollégium Tudományos Gyűjtemény
 1999 Komárom, Komáromi Kisgaléria
 1999 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
 2000 Budapest, Vár Galéria
 2001 *Főhajítás*, Budapest, Vigadó Galéria
 2002 Budapest, Ráday Galéria
 2002 Budapest, K-Art Galéria
 2007 *Hommage à -*, Budapest, Manna Galéria
 2020 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Művek közgyűjteményekben:

Budapest, Fővárosi Képtár Kiscelli Múzeum
 Budapest, Magyar Nemzeti Galéria
 Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
 Sárospatak, Református Kollégium Tudományos Gyűjtemény
 Székesfehérvár, Szent István Király Múzeum
 Szombathely, Szombathelyi Képtár

Bibliográfia:

1955 Péter Imre: Kiállítások. Művészet a gyárak és bányák hazájában. *Művelt Nép* 1955(30)
 1955 Megyei képzőművészeti kiállítás. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. július 13.
 1955 Dévényi Iván: Látogatás ~ festőművésznél. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1955. december 10.
 1958 László Gyula: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása*. Budapest, Fényes Adolf Terem. (Katalógus)
 1958 László Gyula: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása*. Székesfehérvár, István Király Múzeum. (Katalógus)
 1958 V. E.: ~ festőművész kiállítása. *Pest Megyei Hírlap* 1958. január 16.

1958 d. m.: ~ festőművész kiállítása. *Magyar Nemzet* 1958. január 22.
 1958 Dévényi Iván: ~ Komárom megyei festőművész budapesti kiállításáról. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1958. február 27.
 1958 Székely Zoltán: ~ festőművész kiállítása. *Műterem* 1958(3)42.
 1958 Áron Nagy Lajos: ~ festőművész kiállítása. *Fejér Megyei Hírlap* 1958. május 6.
 1958 Kiállítás Esztergomban. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1958. május 28.
 1968 *Művészeti Lexikon, IV. kötet. R-Z*. Budapest, Akadémiai Kiadó. 400–401.
 1969 ~ *festőművész kiállítása*. Budapest, Fényes Adolf Terem. (Katalógus)
 1969 Dévényi Iván: ~: Balatoni képes krónika. *Vigilia* 1969. 634.
 1969 Szántó Gábor: ~ festményei a Fényes Adolf Teremben. *Köznevelés* 1969(22)38.
 1970 *A Komárom megyei képzőművészet 25 éve kiállítás*. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Györy Csaba.)
 1970 M. Kiss Pál: ~ kiállítása. *Rajztanítás* 1970(1-2)48.
 1972 ~. *Képzőművészeti Almanach* 3. Budapest, Corvina Kiadó.
 1973 Bertha Bulcsu: *Balatoni évtizedek*. Budapest, Szépirodalmi Kiadó.
 1975 Frank János: Könnyű az egyszerűen. *Élet és Irodalom* 1975. január 18.
 1977 Tüskés Tibor: *Egy fénykép. ~ fotója Egnyről*. In. *Pannóniai változatok*. Budapest, Szépirodalmi Kiadó.
 1978 László Gyula: *A szem ünnepe*. In. *Művészetről, művészekről*. Budapest, Magvető Kiadó. 324–325.
 1983 Hollós László: „Művészkert”. 70 éves a Százados úti művésztelep. *Budapest* 1983(7) 10–13.
 1986 Nász János: *Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985. Bibliográfia*. Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
 1986 G. G.: A rajz – gyökere az összes tudományoknak. *Könyvvilág* 1986(12)13.
 1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988*

- között alkotó festő- és grafikusművészekről. Szeged. 574.
- 1989 Sasvári Edit: *Bevezető. ~ festőművész gyűjteményes kiállítása*. Székesfehérvár, István Király Múzeum. (Katalógus)
- 1989 Karig Sára: *Látvány és látomás. ~ festészetéről. Új Tükör* 1989. május 21.
- 1997 *Művészek Rudnay Gyula Baráti Emléktársasága. Emlékalbum*. Budapest. 51–52.
- 1997 Bodri Ferenc (szerk.): *~ 1919–1995. A művész és pedagógus*. Nyergesújfalu, Ady Endre Művelődési Ház és Könyvtár.
- 1997 Székely András (szerk.): *~ a művész és pedagógus 1919–1995*. Budapest, Kurucz Gábor kiadása.
- 1996 Szalay Zoltán: *~ fotói Egyről*. *Magyar Hírlap* 1996. május 25.
- 1998 *Kernstok Gyűjtemény és Galéria*. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1998 Fehér László: *~ra emlékezünk. Sárospataki Református Lapok* 1998(3)27–28.
- 1998 Fehér László: *~ra emlékezve. Árgus* 1998(6)95–98.
- 1998 Szénási Zsófia: *Színek és évek. ~ra, a festőművész-tanárra emlékeznek Sárospatakon*. *Magyar Nemzet* 1998. október 21.
- 1998 F. B.: *Százados úti értékteremtők. Egy művésztelep hétköznapjai*. *Magyar Demokrata* 1998(26)41.
- 1999 *Kiállítás Komáromban. Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1999. február 18.
- 1999 *~ alkotásai Komáromban. Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1999. február 20.
- 1999 *Kiállítások. 24 Óra* 1999. február 20.
- 1999 *~. Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1999. február 22.
- 1999 *Térségi tájoló. Festménykiállítás. 24 Óra* 1999. február 23.
- 2000 Wehner Tibor: *Csendes képek. ~ festészetéről*. *Limes* 2000(4)129–136.
- 2001 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, III. kötet. P–Z*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 483–484.
- 2001 Topor Tünde: *~ 1919–1995*. In. *Főhajtás*. Budapest, Vigadó Galéria. (Katalógus, bev. Feledy Balázs.)
- 2001 P. Szabó Ernő: *Főhajtás és felfedezés. Művek és művészek a félmúltból*. *Magyar Nemzet* 2001. március 24.
- 2001 P. Szűcs Julianna: *Síva Vigadó. Emlékkiállítások a főhajtás és a misztérium jegyében*. *Népszabadság* 2001. március 31.
- 2002 Wehner Tibor: *Két tárlat. ~ és Atlasz Gábor kiállítása*. *Új Művészet* 2002(9)40–41.
- 2006 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar művésznévtár L–Zs*. Budapest, decoArt Könyvek. 346–347.
- 2007 *Hommage à ~*. Budapest, Manna Galéria. (Katalógus, bev. Wilhelm, Peter, Kelecsényi Csilla.)
- 2007 Tölgyesi Gábor: *Egy életmű újrafelfedezése. Művészet és Tudomány. Könyvajánló magazin*. 2007. Tél. 6–7.
- 2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos (szerk.): *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata... Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső műgyűjteményében*. Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 79, 163.
- 2008 Kaposi Endre: *Képzőművészek Esztergomban a 20. században*. *Art Limes* 2008(2)47.
- 2009 Wehner Tibor: *Életjelenségek. ~ festőművész emlékkiállítása*. *Art Limes (Wehner-venissage)* 2009(3)26–27.
- 2012 Wehner Tibor: *„Kép”-et festeni. Gondolatok ~ festőművész életművéről*. Budapest, Árgyélus Kiadó.
- 2013 Wehner Tibor: *Tapló. Kíméletlen Művészeti Napló 1996–2006*. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 55, 116, 134, 226, 389, 403.
- 2018 Wehner Tibor: *Tapló 2. Kíméletlen Művészeti Napló 2007–2016*. Budapest, Cédus Művészeti Alapítvány-Napkút Kiadó. 71, 75, 96, 313, 376, 380, 383, 385, 386, 394, 395–397, 400, 404, 407, 420–423, 426, 448, 458, 479, 480.
- 2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében 1986–2000*. *Sajtóbibliográfia*. (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.
- 2020 Wehner Tibor: *Az úgynevezett ötvenes évek (ritka) festőisége. ~ (1919–1995) festőművész emlékkiállítása*. *Magyar Krónika* 2020(3)80–84.

Publikációk:

- 1948 A korszerű általános iskolai rajzoktatás és a művészet. *Köznevelés* 1948(13)
- 1948 Új művészeti könyvek. *Embernevelés* 1948(3-4)
- 1949 Rajzoljunk tollal. A fekete-fehér művészete. *Művészetszemlélet* 1949. február 15.
- 1949 Korszerű művészetszemlélet az általános iskolában. *Köznevelés* 1949(14-15)407-408.
- 1949 Az osztályfőnökökről, izlésnevelésről. *Köznevelés* 1949(20)
- 1956 Egy József. *Vigilia* 1956(7)
- 1956 A Komárom megyei képzőművészek kiállítása Nyergesújfalun. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1956. szeptember 29.
- 1957 Mai egyiptomi képzőművészek kiállítása Budapesten. *Komárom Megyei Dolgozók Lapja* 1957. október 9.
- 1958 A Szépművészeti Múzeum újjárendezett képei. *Vigilia* 1958(1)
- 1969 *Balaton képek krónika*. Budapest, Corvina Kiadó.
- 1974 *A kockától az aktig*. Budapest, Corvina Kiadó.
- 1980 Látogatás Pozsonyban. *A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Tájékoztatója* 1980(2)26-30.
- 1983 Mi a táblakép? *A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége Tájékoztatója* 1983(3-4)41.
- 1983 *Magyar rendszer – Systema Hungarica*. In. *Művészetbarátok Könyve 1982-1983*. Budapest, Budapesti Művészetbarátok Egyesülete. 5-14.
- 1986 *A kockától az aktig*. Budapest, Múzsák Közvelődési Kiadó.
- 1995 *A kockától az aktig*. Budapest, Corvina Kiadó.
- 1997 *A művésznevelés és a nép izlésének javítása a magyar faluban; Egy József (1883-1951); Vallomás a Mesterről (Egy József); Szőnyi Istvánnál; Héro és Leandrosz*. In. Székely András (szerk.): -, a művész és pedagógus 1919-1995. Budapest. Kurucz Gábor kiadása.
- 2007 *A kockától az aktig*. Budapest, Dóm Kiadó.
- 2007 *Vom Würfel zum Akt*. Passau, Schenk Verlag.

Csoportkép a gimnázium tanári karáról, az álló sor jobb szélén Szalai Zoltán

Takács Gyula festőművész

(Éradony, 1905. május 27. – Nyergesújfalu, 2002. február 7.)

A nagyváradai premontrei Gimnáziumban tanult, majd Rudnay Gyulával való megismerkedése után, 1940 és 1946 között a budapesti Magyar Képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait.

1947-től a nyergesújfalui Szalézi Gimnáziumban tanított, az iskolák államosítása után Esztergomban dolgozott, majd visszatért Nyergesújfalura, ahol egykori iskolája utódintézményének rajztanára volt nyugdíjazásáig.

Természetelvi olajfestményeket és akvarelleket alkotott, munkásságának jellegzetes kompozíciói a vízparti természetidézések és a tájbrázolások.

Egyéni kiállítások:

1997 Nyergesújfalu, Római Katolikus Plébánia

Emlékkiállítások:

2002 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Bibliográfia:

1997 Képek a plébánián. *24 Óra* 1997. november 13.

1997 Életműkiállítás. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1997. november 14.

1998 *Kernstok Gyűjtemény és Galéria*. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)

2013 Padányi Lajos: - *festőművész, rajztanár*. In. *Adalékok Nyergesújfalu helytörténetéhez. (Válogatás a nyergesújfalui Hírmondóba írt cikkeimből 1991–2012.)* Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. 169–170.

2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében 1986–2000. Sajtóbibliográfia*. (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.

Vecsési Sándor festőművész

(Nyergesújfalu, 1930. május 18. – Budapest, 2015. június 13.)

1945 és 1949 kötött villanyszerelő-inas, majd villanyszerelő szakmunkás volt a nyergesújfalui Eternit Műveknél. 1949 és 1954 között a budapesti Magyar Képzőművészeti Főiskolán végezte tanulmányait, ahol 1956-ban kapott festő-diplomát. Mestere Főnyi Géza, Bernáth Aurél és Barcsay Jenő volt.

Főiskolai tanulmányainak megkezdéséig Nyergesújfalun élt, ezt követően Budapesten és Dömsödön élt. 1954 óta jelentkezett műveivel kiállításokon.

Első festői korszakában (1955-1970) a történelemidézés portrékban, alakos kompozíciókban öltött formát. Az 1960-70-es évek fordulóján alkotásaiban az általa megálmodott „ideális falu” mértékadóan tartott etikai magatartásformáját kereste: főként paraszt-témájú, dekoratív felfogású alkotásokat festett a vásárhelyi festészeti tradíciók szellemében. Alkotásai azt tanúsítják, hogy a művésznek szüksége van arra, hogy a pálya minden lényeges fázisában maga mögött tudja azt a közeget, amely útnak indította. Az emberről, a valóságról mindig az igazat akarta festeni. A *Magányos fa* című kompozíció megfestése jelzi a második korszak kezdetét. Felismerte, hogy válságba sodródott a társadalom és az egyén is. Az 1990-es években továbbfestve ciklusait egyre inkább a látomásos festészet irányában mozdult el, tájképein fokozódott az elvonatkoztatás, az átírás szándéka. Sorozatban dolgozta fel a nyergesi gyermekéveket, „legbensőbb gyermekképeire támaszkodva”. Ezt reprezentálja a nagyszabású *Emlékképek a gyermekkoromból* című falkép is, amelyet 1998-ban az új nyergesújfalui Városháza fogadócsarnokának falára festett.

Díjak, ösztöndíjak:

- 1958–1959 Derkovits-ösztöndíj
- 1960 Magyar Akadémia ösztöndíja, Róma (Olaszország)
- 1963 Fiala Képzőművészek Stúdiója díja, Budapest
- 1964 Balatoni Nyári Tárlat, I. díj, Keszthely
- 1964 Fiala Képzőművészek Stúdiója kiállítás nagydíja, Budapest
- 1965 Munkácsy-díj

- 1965 Budapest Főváros Tanácsa hazánk felszabadulásának 20. évfordulójára meghirdetett pályázata, festészet, II. díj, Budapest
- 1966 Szegedi Nyári Tárlat díja, Szeged
- 1967 XIV. Vásárhelyi Őszi Tárlat, Tornyai-plakett, Hódmezővásárhely
- 1970 Komárom megyei képzőművészek jubileumi kiállítása, II. díj, Tata
- 1972 XIII. Szegedi Nyári Tárlat nagydíja, Szeged
- 1972 III. Debreceni Országos Nyári Tárlat nagydíja, Medgyessy-emlékplakett, Debrecen
- 1973 Nemzetközi Realista Festészeti Triennálé I. díja, Szófia (Bulgária)
- 1974 Miskolci Téli Tárlat, Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Tanács megosztott díja, Miskolc
- 1975 Érdemes Művész
- 1975 XXII. Vásárhelyi Őszi Tárlat, munkajutalom, Hódmezővásárhely
- 1979 II. Arcok és Sorsok Portré Biennálé nagydíja, Hatvan

- 1981 XXVIII. Vásárhelyi Őszi Tárlat, munkajutalom, Hódmezővásárhely
- 1986 Petőfi-pályázat, festészeti I. díj, Kiskőrös
- 1988 Arcok és Sorsok Portré Biennálé, Kohán-plakett, Hatvan
- 1988 XXXV. Vásárhelyi Őszi Tárlat, a HÓDGÉP munkajutalma, Hódmezővásárhely
- 1988 VIII. Országos Tájékpfestészeti Biennálé, Moldvay-érem és különdíj, Hatvan
- 1989 XXXVI. Vásárhelyi Őszi Tárlat, a Magyar Népköztársaság Művészeti Alap díja, Hódmezővásárhely
- 1990 Mezőgazdaság a képzőművészetben '90 kiállítás, különdíj, Budapest
- 1994 XI. Országos Tájékpfestészeti Biennálé, ezüst diploma, Hatvan
- 1995 XLII. Vásárhelyi Őszi Tárlat, Hódmezővásárhely Város különdíja, Hódmezővásárhely
- 1997 Nyergesújfalu Város Díszpolgára
- 1998 XLV. Vásárhelyi Őszi Tárlat, Pest-Buda Értékház Rt. díja, Hódmezővásárhely
- 2007 Dömsöd Díszpolgára
- 2009 Pusztahencse Díszpolgára
- Egyéni kiállítások:*
- 1964 Budapest, Ernst Múzeum
- 1965 Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum (Bazsonyi Arannyal)
- 1970 Ráckeve, Savoyai-kastély (Bazsonyi Arannyal és Patay Lászlóval)
- 1974 Budapest, Műcsarnok
- 1975 Balmazújváros, Veres Péter Művelődési Központ
- 1975 Szekszárd, Béri Balogh Ádám Múzeum (Bazsonyi Arannyal)
- 1976 Nyergesújfalu, Tömegszervezeti Székház
- 1977 Moszkva (Szovjetunió), Kuznyeckij Moszt
- 1977 Dömsöd, Általános Iskola (Bazsonyi Arannyal)
- 1978 Budapest, József Attila Színház
- 1978 Heves, Művelődési Otthon
- 1978 Kölesd, Művelődési Ház
- 1978 Budapest, Csontváry Terem
- 1980 Karlsdorf-Neuthard (Német Szövetségi Köztársaság)
- 1980 Dorog, Dorogi Galéria
- 1981 Budapest, Csepel, Iskolagaléria
- 1982 Hatvan, Hatvani Galéria
- 1982 Simontornya, Vármúzeum
- 1982 Ráckeve, Savoyai-kastély (Bazsonyi Arannyal és Patay Lászlóval)
- 1983 Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár
- 1983 Budapest, Vigadó Galéria
- 1983 Győr, Városi Könyvtár Galériája
- 1983 Kapuvár, Hansági Múzeum
- 1984 Szekszárd, Művészetek Háza (Bazsonyi Arannyal)
- 1984 Gyöngyös, Művelődési Ház
- 1985 Tata, Kuny Domokos Múzeum
- 1985 Nagydorog, Művelődési Ház (Bazsonyi Arannyal)
- 1986 Hercegszántó, Kisgaléria
- 1986 Bonyhád, Művelődési Központ
- 1987 Budapest, Ernst Múzeum
- 1987 Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum
- 1987 Ráckeve, Savoyai-kastély
- 1989 Sopron, Festőterem
- 1990 Esztergom, Esztergomi Vármúzeum, Rondella Galéria
- 1991 Budapest, Csontváry Terem
- 1991 Dömsöd, Kultúrház
- 1991 Pécs (Bazsonyi Arannyal)
- 1993 Tapolca, Tapolcai Galéria
- 1994 Nyergesújfalu, Tömegszervezeti Székház
- 1995 Neu Wulmstorf (Németország)
- 1996 Szolnok, Szolnoki Galéria
- 1999 Ábrahámhegy
- 2000 Simontornya, Vármúzeum
- 2000 Nyergesújfalu, Kernstok Galéria és Gyűjtemény
- 2001 Dömsöd, Petőfi Emlékmúzeum (–Bazsonyi Arany-szoba, állandó kiállítás)
- 2002 Budapest, Galéria '13
- 2010 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
- 2015 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
- Emlékkiállítások:*
- 2022 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
- Művek közgyűjteményekben:*
- Budapest, Fővárosi Képtár Kiscelli Múzeum
- Budapest, Magyar Nemzeti Galéria

Debrecen, Déri Múzeum
 Eger, Dobó István Múzeum
 Esztergom, Magyar Vízügyi Múzeum
 Gyöngyös, Mátra Múzeum
 Győr, Rómer Flóris Művészeti és Történeti Múzeum
 Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum
 Moszkva (Szovjetunió), Puskin Múzeum
 Pásztó, Pásztói Múzeum
 Sárospatak, Sárospataki Képtár
 Szekszárd, Wosinsky Mór Múzeum
 Szentpétervár (Oroszország), Ermitázs
 Szolnok, Damjanich János Múzeum
 Tata, Kuny Domokos Múzeum

Közösségi megbízásra és magán

megrendelésre készített monumentális művek:

1959 Oroslány, *Halászkö* – sgraffito, 16 m²
 1961 Orosháza, Házasságkötő terem, *Párválasztás*
 – freskó, 16 m²
 1965 Zalaegerszeg, Arany Bárány Szálló, *Bárányok*
közt – pannó, 28 m² (megsemmisült)
 1967 Kiskunfélegyháza, Móra Ferenc Gimnázium,
Hétköznapi-ünnepnapok – freskó, 20 m²
 1969 Vásárosnamény, MSZMP Városi Bizottsága-
 székház, *Évszakok* – secco, 38 m²
 1980 Gyöngy, Általános Iskola, *Életút* – secco, 32 m²
 1998 Nyergesújfalu, Városháza, *Emlékképek a gyer-
 mekkoromból* – secco, 32 m²

Bibliográfia:

1956 Artner Tivadar: Szót kérnek a fiatal képzőmű-
 vészek. *Szabad Ifjúság* 1956. január 26.
 1956 Pallay István: Beszámoló a „Fiatalok” kiállítá-
 sáról. *Új Hang* 1956(2)37–38.
 1957 Artner Tivadar: Fiatal grafikusok a Tavasz Tár-
 laton. *Esti Hírlap* 1957. május 14.
 1958 Artner Tivadar: Egy Derkovits-ösztöndíjas ifjú fes-
 tőművészről. *Magyar Ifjúság* 1958. január 18.
 1959 Pálos Miklós: A Máglya-köz varázsa. *Magyar*
Ifjúság 1959. július 18.
 1959 Újvári Béla: A Tanácsköztársaság 40. évfor-
 dulóján rendezett VII. Képzőművészeti Kiállítá-
 sról. *Magyar Építőművészet* 1959(7-8)69–74.
 1961 Hárs György: Festők és falvak. *Népszabadság*
 1961. június 29.

1962 XXXI. *Biennale Venezia*. Venezia. (Katalógus)
 1962 K. E.: Képzőművészet Oroslányban. *Művészet*
 1962(2)8–10.
 1962 Kristóf Attila: „Szeretnék örömet és szépséget
 adni.” Beszélgetés egy fiatal festőművésszel.
Magyar Nemzet 1962. február 9.
 1962 Mi a véleménye a modern művészetről? *Élet*
és Irodalom 1962. február 24.
 1963 Artner Tivadar: Fiatal képzőművészek kiállítása.
 Ernst Múzeum. *Magyar Ifjúság* 1963. június 1.
 1963 Artner Tivadar: Egy szép freskó. – orosházi fres-
 kójáról. *Élet és Irodalom* 1963. augusztus 3.
 1964 Bolgár Kálmán: *Bevezető. – festőművész kiál-
 lítása*. Budapest, Ernst Múzeum. (Katalógus)
 1964 Geszti László: Az 1962. év monumentális fal-
 képei. – orosházi freskójáról. *Művészet*
 1964(2)20–24.
 1964 Oelmacher Anna: – kiállítása az Ernst Múze-
 umban. *Magyar Nemzet* 1964. február 18.
 1964 Artner Tivadar: – képeiről. *Magyar Ifjúság* 1964.
 február 22.
 1964 Frank János: Kiállítási napló. *Élet és Irodalom*
 1964. február 22.
 1964 Hárs György: Emlékművek az egyszerűségnek.
 – művészetéről. *Szabad Föld* 1964. március 1.
 1964 D. Fehér Zsuzsa: –ról. *Művészet* 1964(6)25–27.
 1964 Sz. G.: „Az élet örömeinek szimbóluma lesz...”
 Látogatás – festőművésznél. *Zalai Hírlap* 1964.
 november 29.
 1964 Rózsa Gyula: Stúdió 64. Fiatal képzőművészek
 az Ernst Múzeumban. *Népszabadság* 1964.
 december 24.
 1964 Rózsa Gyula: Fiatalok a Máglya közből. Látog-
 atások az angalföldi művésztelepen. *Nép-
 szabadság* 1964. december 25.
 1965 Kovács Gyula: Balatoni Tárlat. *Művészet*
 1965(1)43.
 1965 Bolgár Kálmán: Stúdió 64. Fiatal képzőműv-
 eszek kiállítása az Ernst Múzeumban. *Művészet*
 1965(3)38–40.
 1965 Dömötör János: V. Bazsonyi Arany és – festő-
 művészek kiállítása Vásárhelyen. *Csongrád*
Megyei Hírlap 1965. március 14.
 1966 Németh Lajos: „Stúdió, 1966.” A fiatal művészek
 stúdiójának VI. kiállítása. *Kritika* 1966(6)49–51.

- 1966 SBS: Ein Elektriker wurde zum Maler. *Neue Zeitung* 1966. július 1.
- 1968 *Művészeti Lexikon, IV. kötet. R–Z.* Budapest, Akadémiai Kiadó. 652.
- 1968 D. Fehér Zsuzsa: A XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Festészet. *Művészet* 1968(5)11–13.
- 1968 Cs. Nagy Lajos: Megyénkből indult el... „Azoknak és azokért, akik közül származom...” Beszélgetés – Munkácsy-díjas festőművésszel. *Dolgozók Lapja* 1968. december 1.
- 1970 *A Komárom megyei képzőművészet 25 éve kiállítás.* Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Győry Csaba.)
- 1970 Losonci Miklós: Három festő kiállítása a Savoyai kastélyban. *Művészet* 1970(12)42.
- 1971 Év végi kérdésünk: Mi a korszerű a képzőművészetben? *Magyar Ifjúság* 1971. január 1.
- 1971 Losonci Miklós: – Vásárosnaményban. *Művészet* 1971(7)18.
- 1974 – *festőművész kiállítása.* Budapest, Múcsarnok. (Katalógus)
- 1974 Simon Gy. Ferenc: Műteremlátogatás –nál. *Képes Újság* 1974. február 16.
- 1974 Losonci Miklós: Dömsödi tájak a Múcsarnokban. – festményeinek kiállítása. *Pest Megyei Hírlap* 1974. szeptember 11.
- 1974 Vadas József: A bábuk megszólalnak. *Élet és Irodalom* 1974. szeptember 21.
- 1974 Tasnádi Attila: „Ötötmben csendes diadal van...” – képeiről. *Népszava* 1974. szeptember 29.
- 1974 S. Gy. F.: Tavasz szél. – kiállítás a Múcsarnokban. *Képes Újság* 1974. október 5.
- 1975 Losonci Miklós: *A Duna három festője.* V. Bazsonyi, Patay, Vecsési. Ráckeve, Ráckevei Járási Füzetek IX.
- 1975 Oelmacher Anna: –. In. *A szocialista képzőművészet nyomában.* Budapest.
- 1975 Tamás Menyhért: *Bevezető. Bazsonyi Arany és – festőművész kiállítása.* Szekszárd, Béri Balogh Ádám Múzeum. (Katalógus)
- 1975 Állami és művészeti díjasok. Pest megye vonzaskörében. Dömsöd, a Duna – és az ország. *Pest Megyei Hírlap* 1975. április 4.
- 1975 Métai Gyöngyi: Műteremlátogatás. *Pesti Műsor* 1975. június 5.
- 1975 – festőművész kiállítása. *Magyar Hírlap* 1975. október 28.
- 1975 Ordas Iván: Egy gazdag kiállítás. Bazsonyi Arany és – művei Szekszárdon. *Tolna Megyei Népiújság* 1975. október 28.
- 1975 Losonci Miklós: Az otthon: Dömsöd ihletésű tájak. – tárlata. *Pest Megyei Hírlap* 1975. december 17.
- 1975 Tasnádi Attila: Kiállítási kalauz. Szolgáló művészet. *Népszava* 1975. december 19.
- 1976 Fecske András: *Bevezető. – festőművész kiállítása.* Nyergesújfalú, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1976 Losonci Miklós: – művészetének forrásai. *Új Forrás* 1976(3)73–74.
- 1976 Losonci Miklós: Bemutatkozás otthon és az emlékezés tárlata. Pest megyei művészek kiállításai. Dömsöd és Nyergesújfalú kézfogása. *Pest Megyei Hírlap* 1976. október 6.
- 1976 (g. g.): „Tiszteletadás szülőfalumnak”. *Dolgozók Lapja* 1976. október 16.
- 1976 Losonci Miklós: Kiállítási kalauz. – újabb képei. *Népszava* 1976. október 29.
- 1977 Fecske András: Gyermekkorról – festészetéről. Beszélgetés – festőművésszel. *Új Forrás* 1977(1)135–138.
- 1977 Losonci Miklós: Dömsödi tájak Dömsödön. Bazsonyi Arany és – kiállítása. *Pest Megyei Hírlap* 1977. szeptember 10.
- 1977 Wagner István: Magyar vésővel, magyar ecsettel. Képzőművészeink Moszkvában. *Magyar Hírlap* 1977. december 25.
- 1978 Bolgár Kálmán: *Bevezető. – festőművész kiállítása.* Budapest, Csontváry Terem. (Katalógus)
- 1978 Szilágyi Miklós: – Kölesden. *Tolnai Megyei Népiújság* 1978. március 26.
- 1978 S. Gy. F.: – Kölesden. *Képes Újság* 1978. április 22.
- 1978 Losonci Miklós: Dömsödi képek, váci szobrok. *Pest Megyei Hírlap* 1978. szeptember 20.
- 1978 Losonci Miklós: A dömsödi – házai. *Pest Megyei Hírlap* 1978. november 29.
- 1978 Tamás Menyhért: Perben a múlandósággal. – képei. *Pesti Műsor* 1978. november 29.
- 1978 Dömötör János: A vásárhelyi tárlatok negyedszázada. *Művészet* 1978(12)14–17.

- 1978 -gy-: ~ képei a Csontváry Teremben. *Magyar Nemzet* 1978. december 5.
- 1978 Fecske András: ~ képei a Csontváry Teremben. *Dolgozók Lapja* 1978. december 8.
- 1978 Tasnádi Attila: ~képek a Csontváry Teremben. *Népszava* 1978. december 8.
- 1979 Losonci Miklós: ~ új festményei a Csontváry Teremben. *Új Forrás* 1979(2)49.
- 1979 Virág F. Éva: Hogyan lehet mindenki műértő? Három beszélgetés – ugyanarról. *Tolna Megyei Népszerűség* 1979. július 15.
- 1980 Losonci Miklós: *A Duna három festője. V. Bazsonyi, Patay, -*. (Bev. Raffay Béla.) Budapest.
- 1980 Bíró Katalin: Hat festmény a Déri Múzeumból. *A Debreceni Déri Múzeum Évkönyve* 1980. 409–425.
- 1980 Fecske András: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Dorog, Dorogi Galéria. (Katalógus)
- 1980 László Ibolya: Gazdagodunk. Két esemény ürügyén – egyről. *Tolna Megyei Népszerűség* 1980. október 5.
- 1980 Meghívó a Dorogi Galériába. *Dolgozók Lapja* 1980. november 19.
- 1980 Tasnádi Attila: ~ dorogi bemutatkozása. *Népszava* 1980. december 5.
- 1980 Csányi László: Ünnepi beszélgetés Bazsonyi Arannyal és ~ral. *Tolna Megyei Népszerűség* 1980. december 25.
- 1981 Simon Gy. Ferenc: *Történetek a művészettörténetből.* Budapest.
- 1981 Csorba Mária: ~ kiállítása. *Pesti Műsor* 1981. március 18.
- 1981 Losonci Miklós: Ecsettel írt vallomások. *Pest Megyei Hírlap* 1981. március 21.
- 1981 S. Gy. F. -: *A gyönki secco.* *Képes Újság* 1981. április 4.
- 1981 Fecske András: ~ festményei. Csepel Iskola Galéria. *Új Tükör* 1981. május 3.
- 1981 Losonci Miklós: *A képzőművészeti nevelés eszközei.* *Veszprémi Napló* 1981. május 9.
- 1981 Molnár Zsolt: Szegedi nyári tárlat. *Magyar Nemzet* 1981. augusztus 2.
- 1981 Csányi László: ~nál Dömsödön. *Tolna Megyei Népszerűség* 1981. november 1.
- 1982 Raffay Béla: Három művész kiállítása. *Duna-kanyar* 1982(2)30–31.
- 1982 Újvári Béla: ~ festményei a Hatvani Galériában. *Hevesi Szemle* 1982(2)15–16.
- 1982 Tasnádi Attila: Útban a teljesség felé. *Hevesi Szemle* 1982(2)16–19.
- 1982 Moldvay Győző: *Az élet szép.* *Heves Megyei Népszerűség* 1982. március 27.
- 1982 Tasnádi Attila: *Festészet a teljesség ígésében. ~ hatvani kiállításáról.* *Népszava* 1982. április 9.
- 1982 S. Gy. F. -: *Csendesség.* *Képes Újság* 1982. június 26.
- 1982 Csorba Mária: *Dialóg – két szőlőmra. Művész-házaspár civilben.* *Pesti Műsor* 1982. július 7.
- 1982 Körmendi Zsuzsa: *Ahol a festők otthonra leltek. Tárlat a Savoyai kastélyban.* *Pest Megyei Hírlap* 1982. szeptember 28.
- 1982 Decsi Kiss János: *Egy festmény második éve.* *Tolna Megyei Népszerűség* 1982. december 11.
- 1983 Fecske András: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1983 Hock Ferenc: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Győr, Városi Könyvtár Galériája. (Katalógus)
- 1983 Tasnádi Attila: *Bevezető. ~ festőművész kiállítása.* Budapest, Vigadó Galéria. (Katalógus)
- 1983 Aba Judit: *Tárgul világ.* Vigadó Galéria. *Pesti Műsor* 1983. január 19.
- 1983 Bán András: *Az Alföld visszfénye.* Három kiállítás. *Magyar Nemzet* 1983. január 20.
- 1983 Konrád László: ~kiállítás a Vigadóban. *Tolna Megyei Népszerűség* 1983. január 25.
- 1983 Harangozó Márta: *Egy konok tehetség. ~ kiállítás.* *Esti Hírlap* 1983. január 25.
- 1983 Tasnádi Attila: *Képirás és történelem. ~ újabb munkáiról.* *Népszava* 1983. február 4.
- 1983 Losonci Miklós: *Emberségre nevelő szépség.* *Pest Megyei Hírlap* 1983. február 9.
- 1983 Salamon Nándor: ~ tárlata. *Győri Műsor* 1983(4)
- 1983 ~ kiállítása. *Festmények az alagsorban.* *Kisalföld* 1983. április 14.
- 1983 Fecske András: *Művészetről – mindenkinek. Műalkotás-elemzés 1. -: Alkony.* *Helyiipar és Városgazdaság* 1983(10)

- 1983 Simon Gy. Ferenc: – nyilvános tanúsága. *Képes Újság* 1983. október 8.
- 1983 Wagner István: Mit akar a figura? Falusi világ az Almásy téren. *Magyar Hírlap* 1983. november 6.
- 1984 Kratochwill Ferencné: Bevezető. *Bazsonyi Arany* és – festőművész kiállítása. Szekszárd, Művészetek Háza. (Katalógus)
- 1984 Fecske András: Megnyitó beszéd Gyöngön. *Helyiipar és Városgazdaság* 1984(6)
- 1984 S. Gy. F.: – gyermekeiről – röviden. *Képes Újság* 1984. június 23.
- 1984 Fecske András: Művészetről – mindenkinek. Művészet a gyakorlatban. I. *Helyiipar és Városgazdaság* 1984(7)
- 1984 Losonci Miklós: Festészet a humánium ígézetében. *Népszava* 1984. október 5.
- 1984 Fecske András: Művészetről – mindenkinek. A derékhad. *Helyiipar és Városgazdaság* 1984(12)
- 1985 *Művész életrajzok. Kortárs magyar képzőművészek*. Budapest, Képcsarnok. 290.
- 1985 Fecske András: Bevezető. *Bazsonyi Arany* és – festőművész kiállítása. Nagydorog, Művelődési Ház. (Katalógus)
- 1985 Láncz Sándor: Bevezető. – festőművész kiállítása. Tata, Kuny Domokos Múzeum. (Katalógus)
- 1985 Kiss Dénes: – képvilága. *Népszava* 1985. május 18.
- 1985 Vaderna József: – tárlata. Pulóveren úszkáló halak. Megyénkből indult. *Dolgozók Lapja* 1985. június 3.
- 1985 Wehner Tibor: Képzőművészeti krónika. Komárom megye, 1985. május-június. *Új Forrás* 1985(5)68–70.
- 1985 S. Gy. F.: –kép, házakkal. *Képes Újság* 1985. július 13.
- 1985 Kiss Dénes: Festők – nyáron. *Népszava* 1985. augusztus 21.
- 1986 Nász János: Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985. *Bibliográfia*. Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
- 1987 Havas Valéria: Bevezető. – festőművész gyűjteményes kiállítása. Budapest, Ernst Múzeum; Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum; Ráckeve, Savoyai-kastély. (Katalógus)
- 1987 Sávári, Márta: The Bent House of Kurd. *Hungarian Travel* 1987.
- 1987 Losonci Miklós: – festői életműve. *Dunakanyar* 1987(4)60–61.
- 1987 Losonci Miklós: Képekben megörökített emlék. *Pest Megyei Hírlap* 1987. április 1.
- 1987 Tasnádi Attila: Festő az emberek között. – kiállításáról. *Népszava* 1987. április 3.
- 1987 (harangozó): Látvány és látomás. – tárlatáról. *Esti Hírlap* 1987. április 16.
- 1987 -B-: Líra és humánium. – művei. *Dolgozók Lapja* 1987. április 25.
- 1987 Brestyánszky Ilona: – kiállításáról. *Tolna Megyei Népiújság* 1987. április 25.
- 1987 Csányi László: Mai magyar képzőművészet. Kiállítás a Művészetek Házában. *Tolna Megyei Népiújság* 1987. május 13.
- 1987 – kiállításáról. *Kelet-Magyarország* 1987. május 16.
- 1987 Szomor György: Minden képem virágzik. Látogatóban – nál. *Turista Magazin* 1987(6)18.
- 1987 Nagy Imre: Valóságról szólni igazat. – festészetéről. *Művészet* 1987(8)30–33.
- 1987 Losonci Miklós: –tárlat Ráckevén. *Népszava* 1987. október 30.
- 1987 Csorba Mária: Rejtett önarcképek, emberarcú házportré. *Pesti Műsor* 1987(12)
- 1987 Fábíán Gyula: Megmérétes képekben. *Képes Újság* 1987(12)
- 1988 Seregélyi György: *Magyar festők és grafikusok adattára. Életrajzi lexikon az 1800–1988 között alkotó festő- és grafikusművészekről*. Szeged. 657.
- 1989 Földi Józsefné: *Köztéri alkotások, emléktáblák, gyűjtemények Oroszlányban*. Oroszlány, Oroszlányi Helytörténeti Kör. 52.
- 1989 D. Fehér Zsuzsa: Egy életforma szentélye. – új képeiről. *Dolgozók Lapja* 1989. március 18.
- 1989 Kloss Andor: Szelíd krokodil fityegőkkel, gyöngökkel. Tavasi napokon tárlatról tárlatra. *Kisalföld* 1989. március 25.
- 1989 K. D.: – tárlata. Soproni napok. *Népszava* 1989. április 20.

- 1990 Fecske András: Gondolatok --ról – esztergomi kiállítása kapcsán. *Művészeti Műhely* 1990(1)23–24.
- 1990 – kiállítása. *Népszava* 1990. május 19.
- 1990 Tasnádi Attila: Újragondolt életstratégia. *Népszava* 1990. június 1.
- 1990 „Rendes embereket festek.” A nyergesújfalui -. *24 Óra* 1990. szeptember 11.
- 1991 M. K.: Flörtől a boldog házasságig. Vallomások Dömsödről. *Pest Megyei Hírlap* 1991. március 20.
- 1991 Csorba Mária: Ahol a lélek is megpihenhet. *Pesti Műsor* 1991(41)
- 1992 Megyei tárlat '92. Komárom-Esztergom megyei képzőművészek kiállítása Esztergomban, a Vármúzeum rondellájában 1992. július 3. – festőművész megnyitó beszéde. *24 Óra* 1992. július 11.
- 1992 Farkas Pál: Duna-parti találkozás Dömsöd festőjével. *Város és Vidéke* 1992. november 17.
- 1993 Balogh Kata-Bárdos István (szerk.): *Komárom-Esztergom megye településtörténeti kalauza*. Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet. 289.
- 1993 Kiss Dénes: Emlékek napfényben. *Új Magyarország* 1993. április 10.
- 1994 Fecske András: -. Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat–Kernstok Károly Művészeti Alapítvány, Castrum Könyvek.
- 1994 Fenyvesi Károly: A „tékozló fiú” tékozló megtérése Nyergesújfalura. – szülőfalujának ajánléka. *24 Óra* 1994. december 21.
- 1994 Decsi Kiss János: Havas falumese. – festménye. *Tolna Megyei Népiújság* 1994. december 31.
- 1995 Tamás Menyhért: A „tékozló” fiú tékozló hazatérése. *Művészeti Műhely '94-95.* 26–27.
- 1995 Fenyvesi Károly: Fecske András: -. Ha nem is tudják, ezeknek az embereknek készítem a képeimet. *24 Óra* 1995. február 1.
- 1995 Decsi Kiss János: Könyv --ról. *Tolnai Népiújság* 1995. április 22.
- 1996 Tasnádi Attila: *Képirás és történelem. – pályaképe*. In. *Gondolatok a képtárban*. Miskolc. 199–246.
- 1998 Fecske András: -. *Bazsonyi Arany*. (Századvégi festők arcképcsarnoka 1.) Budapest, MITT. 25–26.
- 1998 Kernstok Gyűjtemény és Galéria. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1998 Fenyvesi Károly: Kinek fest --? Klottgatyában nőtt fel egy kis ház tövében. *24 Óra* 1998. december 19.
- 1999 Salamon Nándor: Párhuzamos pályarajzok – --ról. *Limes* 1999(2)127–136.
- 1999 Rajk András: „Őrizni a fényt”. Bazsonyi Arany és – Máglya közti műtermében. *XIII. Kerületi Hírnök* 1999(10)8.
- 2000 Tasnádi Attila: -. Budapest.
- 2000 Földi Józsefné: *Képzőművészeti alkotások Oroszlányban. Szobrok, emlékművek, emléktáblák, épületdíszítő elemek, védett képzőművészeti alkotások, gyűjtemények*. (Bev. Sunyovszki Károly.) Oroszlány, Oroszlány Polgármesteri Hivatal, TIT Oroszlányi Szervezete. 100.
- 2000 Sándor Miklós (szerk.): *Önarcképek. Chikán Bálint Gyűjtemény*. Budapest, SMBT. 67.
- 2000 Tasnádi Attila: Bemutatjuk – festőművészt. *Atelier* 2000(4)20–22.
- 2000 Ünnepi kiállítás Nyergesen. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 2000. május 12.
- 2000 – kiállítása. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 2000. május 13.
- 2000 Születésnap kiállítás. *24 Óra* 2000. május 15.
- 2000 -bm-: „Sanyi bácsi” kiállítása. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 2000. május 17.
- 2001 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon*, III. kötet. P–Z. Budapest, Enciklopédia Kiadó. 861–862.
- 2001 Fecske András: Festő a tájban. – képeihöz. *Hitel* 2001(3)78–80.
- 2002 Fecske András (szerk.): *Hová viszel folyó? Virasztás a Dunáért. – festményei, Ágh István, Csoóri Sándor, Kiss Dénes, Tamás Menyhért, Utassy József versei, Fábíán Gyula, Szakonyi Károly írásai*. Budapest, Hollósy Galéria Kft.
- 2005 Csete Ilona: Függyöny takarta a freskót. Ötvenmillió forintot ér – festménye. *Békés Megyei Hírlap* 2005. április 9.
- 2006 Don Péter–Lovas Dániel–Pogány Gábor: *Új magyar művésznévtár L–Zs*. Budapest, decoArt Könyvek. 473.

- 2008 Wehner Tibor–Kovács Lajos (szerk.): *Zsembery gyűjtemény. Dorog, Esztergom, Komárom, Nyergesújfalu, Tata... Komárom-Esztergom megyei képzőművészek alkotásai Zsembery Dezső gyűjteményében.* Dorog, Dorog Város Önkormányzata. 86, 170.
- 2010 Fecske András: *Meghatározó gyermekkor. Szellemiség és forma – festészetében.* Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata.
- 2010 F. K.: *Nyolcvan éves a város díszpolgára. – festőművész: Míg élek, nyergesi vagyok. 24 Óra* 2010. május 25.
- 2010 -i. -t.: -kiállítás Nyergesújfalun. Jubileumi kiállítás a 80 éves festő tiszteletére. *Hírdlap* 2010. május 29.
- 2010 Fenyvesi Károly: *Zsírkrétákkal az oszlop tetején. Mérnököt akartak faragni a nyergesi díszpolgár festőművészből.* *24 Óra* 2010. május 29.
- 2011 Kovács Lajos: -. In. *Két évtized, kilenc alkotó. 1991–2011. A Kernstok Károly Alapítvány 20. éve. I. kötet.* Komárom, Komáromi Kisgaléria. (Katalógus).
- 2013 Wehner Tibor: *Tapló. Kíméletlen Művészeti Napló 1996–2006.* Budapest, Enciklopédia Kiadó. 44, 134.
- 2015 Szakolczay Lajos: *Nagybányától Picassóig. Válogatott művészeti írások.* Budapest, Cédrus Művészeti Alapítvány – Napkút Kiadó. 270, 357, 373.
- 2015 – 85 éves. Nyergesújfalu, Kernstok Galéria. (Katalógus)
- 2015 (-kt.): *Meghalt – festőművész. Atelier* 2015(3)38.
- 2015 Elhunyt -. *Népszava* 2015. június 18.
- 2017 Hubert Ildikó: *Vathy Zsuzsára emlékezve. Veszprémi Napló* 2017. január 25.
- 2018 Wehner Tibor: *Tapló 2. Kíméletlen Művészeti Napló 2007–2016.* Budapest, Cédrus Művészeti Alapítvány–Napkút Kiadó. 680, 681, 687, 688.
- 2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében 1986–2000. Sajtóbibliográfia.* (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.
- 2019 Fecske András: *90 éve született – festőművész. Atelier* 2019(1)36–41.
- Publikációk:*
- 1962 *Mi a véleménye a modern művészetről? Élet és Irodalom* 1962(8)4.
- 1982 Búcsú Kóthay Ernőtől. *Új Forrás* 1982(4)28–29.
- 1983 Tükörbe nézve. *Dolgozók Lapja* 1983. május 14.
- 1986 Kóthay Ernő emlékkiállításának megnyitója. *Művészeti Műhely* 1986(1)60–63.
- 1992 Megyei képzőművészek kiállítása. Esztergom, Rondella 1992. július 3. *Művészeti Műhely* 1992. 48–49.
- 1992 Megyei tárlat '92. Komárom-Esztergom megyei képzőművészek kiállítása Esztergomban, a Vármúzeum rondellájában 1992. július 3. – festőművész megnyitó beszéde. *24 Óra* 1992. július 11.
- 1995 *Bernáth Aurél.* In. Kratochwill Mimi (szerk.): *Bernáth Aurél Emlékkönyv. A művész születésének 100. évfordulója tiszteletére.* Budapest, Bernáth Aurél Társaság.
- 1999 – festőművész. *Napút* 1999(10)38–39.

Fecske András művészeti író, galériavezető
(Budapest, 1947. szeptember 29. – Budapest, 2020. június 26.)

1966-ban a budapesti Könyves Kálmán Gimnáziumban érettségizett, majd 1972 és 1977 között az Eötvös Loránd Tudományegyetemen végezte tanulmányait. Az 1970-es évektől Lábatlanon élt, majd könyvtárosként dolgozott és kiállításokat rendezett a nyergesújfalui Nagyközségi Könyvtárban, publikációi a Művészet és az Új Forrás című folyóiratokban, heti- és napilapokban jelentek meg. Az 1980-as években ismét Budapesten élt, ahol 1988-ban a HVDSZ keretében megalapította a Hollós Simon Galériát, amelynek 2008-ig ügyvezető igazgatója volt.

Díjak, ösztöndíjak:

1981 Komárom Megyei Tanács alkotói ösztöndíja

Bibliográfia:

- 1975 (györke): Közös székházban, együttes munka. *Dolgozók Lapja* 1975. szeptember 10.
- 1978 -ez-: Kernstok-múzeumot terveznek. Gazdag kiállítási program Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1978. július 19.
- 1980 Ádám András: Művészetről – népszerűen. *Magyar Hírlap* 1980. május 1.
- 1980 Virág Jenő: Tárlatok a dorogi galériában. *Dolgozók Lapja* 1980. június 27.
- 1985 Tasnádi Attila: Egy rendhagyó galériaprogram margójára. *Népszava* 1985. január 11.
- 1986 Nász János: *Képző- és iparművészeti kiállítások Komárom megyében 1945–1985. Bibliográfia.* Tatabánya, József Attila Megyei Könyvtár.
- 1986 Wagner István: Az Alföld Pesten. Tájak, portrék, emberek. *Magyar Hírlap* 1986. február 11.
- 1986 T. A.: Mi újság a Hollós Galériában? *Népszava* 1986. november 19.
- 1988 A galéria kezdeményezése. *Dolgozók Lapja* 1988. július 1.
- 1989 Tasnádi Attila: Kilépni a falból. Bazsonyi Arany életmű-kiállításáról. *Népszava* 1989. május 26.
- 1993 Balogh Kata–Bárdos István (szerk.): *Komárom-Esztergom megye településtörténeti kalauza.* Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Pedagógiai Intézet. 115, 230, 289.

- 1993 Á. Z.: Felszentelték a festett imát. *Békés Megyei Hírlap* 1993. november 29.
- 1995 Fenyvesi Károly: -: Vecsési Sándor. Ha nem is tudják, ezeknek az embereknek készítem a képeimet. *24 Óra* 1995. február 1.
- 1995 Decsi Kiss János: Könyv Vecsési Sándorról. *Tolnai Néplíra* 1995. április 22.
- 1995 Legény Péter: A művészet nem öncél. – könyvről. *Új Magyarország* 1995. október 10.
- 1998 b. cs.: Csak a módszerek változtak. *Új Néplap* 1998. október 31.
- 1999 Salamon Nándor: Párhuzamos pályarajzok – Vecsési Sándorról. *Limes* 1999(2)127–136.
- 2009 B. K.: Földobott kő. *Újpesti Napló* 2009. december 21.
- 2010 Feledy Balázs: Zárt ízlés – intenzív mélység. -: Vajon kinek a művészete? *Art Limes* 2010(4)203–206.
- 2010 Várhegyi Júlia: Isten madara. *Népszabadság* 2010. november 18.

- 2014 Kovács Lajos: *Dorogi képzőművészeti élet 1945-től 1985-ig*. In: Kovács Lajos–Menyhárt Csaba: *Dorog a városiasodás útján I. Gazdaság-, politika- és kultúrtörténeti folyamatok a XX. században*. Dorog, Dorog Város Barátainak Egyesülete. 125–172.
- 2018 Wehner Tibor: *Tapló 2. Kíméletlen Művészeti Napló 2007–2016*. Budapest, Cédrus Művészeti Alapítvány-Napkút Kiadó. 687.
- 2019 Nász János: *Képző-, ipar- és fotóművészeti kiállítások Komárom-Esztergom megyében 1986–2000. Sajtóbibliográfia*. (Bev. Wehner Tibor.) Tatabánya, József Attila Megyei és Városi Könyvtár.
- Publikációk:*
- 1971 Rád gondolok (vers). *Egyetemi Lapok* 1971. november 29.
- 1972 Egy József (1883–1951). *Egyetemi Lapok* 1972. február 21.
- 1976 Bevezető. Vecsési Sándor festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1976 Szobor és tér. Jegyzetek Vasas Károly oroszlanói szoborcsoportjáról. *Új Forrás* 1976(3)107–110.
- 1977 Bevezető. Agyag és paletta. Nyergesi István festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1977 Bevezető. Végvári I. János festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1977 Gyermekkorról – festészetéről. Beszélgetés Vecsési Sándor festőművésszel. *Új Forrás* 1977(1)135–138.
- 1978 *Művészeti ismeretek*. Budapest, Tankönyvkiadó.
- 1978 Bevezető. Furlán Ferenc grafikusművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1978 Bevezető. Kajári Gyula grafikusművész kiállítása. Nyergesújfalu, Tömegszervezeti Székház. (Katalógus)
- 1978 Bevezető. Kóthay Ernő festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1978 Bevezető. Patay László festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1978 Luzsicza Lajos. Jegyzetek Végvári Lajos könyvéről. *Új Forrás* 1978(1)129–130.
- 1978 Az első kötet ígérete. Jegyzetek Vaderna József Vakjászma című kötetéről. *Új Forrás* 1978(3)116–117.
- 1978 Patay László képei Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1978. július 12.
- 1978 Vecsési Sándor képei a Csontváry Teremben. *Dolgozók Lapja* 1978. december 8.
- 1979 Bevezető. Szalay Ferenc festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1979 Kajári Gyula művészete. *Dolgozók Lapja* 1979. február 6.
- 1979 Nyergesi István. *Lobogó* 1979. május 3.
- 1979 Komárom megyei művészek kiállítása Győrben. *Dolgozók Lapja* 1979. május 13.
- 1979 Új tárlat – régi problémákkal. (Jegyzetek a Tavaszi Tárlathoz.) *Dolgozók Lapja* 1979. május 27.
- 1979 A XX. Szegedi Nyári Tárlat. *Dolgozók Lapja* 1979. augusztus 7.
- 1979 Vásárhelyi művészet. A megújuló hagyomány. Fodor József képei Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1979. október 12.
- 1979 Szempontok egy alakuló életműhöz. *Dolgozók Lapja* 1979. október 14.
- 1979 Tata festője. *Lobogó* 1979. november 1.
- 1980 Bevezető. Kóthay Ernő festőművész kiállítása. Dorog, József Attila Művelődési Központ. (Katalógus)
- 1980 Bevezető. Kurucz D. István festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1980 Bevezető. Vecsési Sándor festőművész kiállítása. Dorog, Dorogi Galéria. (Katalógus)
- 1980 A valóság talaján. Szalay Ferenc nyergesújfalui kiállításáról. *Dolgozók Lapja* 1980. január 3.
- 1980 A kép és háterszága. Beszélgetés Patay Lászlóval „Szubjektív tabló” című képével kapcsolatban. *Új Forrás* 1980(2)76–79.
- 1980 Visszatérés a szülőföldre. *Dolgozók Lapja* 1980. március 1.
- 1980 A megmintázott valóság. Tóth Valéria és Kligl Sándor szobrászművész kiállítása a dorogi galériában. *Dolgozók Lapja* 1980. április 27.

- 1980 Krízis és hipokrízis. Utóhang a 23. Tavaszai Tárlathoz. *Dolgozók Lapja* 1980. május 28.
- 1980 Jó szereplés, megyei siker... Körkép a XXI. Szegedi Nyári Tárlatról. *Dolgozók Lapja* 1980. szeptember 14.
- 1980 Papp Albert festményei. Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1980. október 5.
- 1980 Vásárhelyi Őszi Tárlat. Tornyai János Múzeum. *Új Tükör* 1980. november 30.
- 1980 Magyar Tájak. Hatvani Galéria. *Új Tükör* 1980. december 7.
- 1980 Kernstok-emléktábla Nyergesújfalun. *Dolgozók Lapja* 1980. december 24.
- 1980 Patay-mű a szegedi Dómban. *Dolgozók Lapja* 1980. december 25.
- 1981 Bevezető. Medgyessy Ferenc szobrászművész emlékkiállítás. Dorog, Dorogi Galéria. (Katalógus)
- 1981 Bevezető. Patay László festőművész kiállítása. Dorog, Dorogi Galéria. (Katalógus)
- 1981 Bevezető. Szurcsik János festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1981 Gy. Szabó Béla grafikái, Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. *Új Tükör* 1981. január 4.
- 1981 Varga Imre szobrai. Tatabányai Népház. *Új Tükör* 1981. január 25.
- 1981 A szolnoki művésztelep 100 éve. Bartók 32 Galéria. *Új Tükör* 1981. február 22.
- 1981 Jegyzetek Decsi Ilona hatvani tárlata ürügyén. *Hevesi Szemle* 1981(3)2-4.
- 1981 Szentessy László grafikái, Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1981. március 29.
- 1981 Vecsési Sándor festményei. Csepeli Iskola Galéria. *Új Tükör* 1981. május 3.
- 1981 Neuberger István festményei, Tatabánya, Kernstok Terem. *Új Tükör* 1981. május 24.
- 1981 Kóthay Ernő lábatlani pannójáról. Fény- és árnyjáték – monumentális kompozíció. *Dolgozók Lapja* 1981. június 4.
- 1981 Kajári Gyula rajzai. *Új Tükör* 1981. június 14.
- 1981 Galambos Tamás képei. Csepel, Iskolagaléria. *Új Tükör* 1981. július 5.
- 1981 Decsi Ilona grafikái. Hatvani Galéria. *Új Tükör* 1981. július 19.
- 1982 Veszprémi művészek. Tata, Kuny Domokos Múzeum. *Új Tükör* 1982. február 28.
- 1982 Korga György festményei. Nagy Balogh János Galéria. *Új Tükör* 1982. április 4.
- 1982 Kaponya Judit festményei. Esztergom, Keresztény Múzeum. *Új Tükör* 1982. április 18.
- 1982 Epilógus. *Dolgozók Lapja* 1982. június 2.
- 1982 Patay László: Emlékmű. Az országos tárlat egyik képéhez. *Új Tükör* 1982. június 13.
- 1982 Szembesítés. Vita képzőművészeti életünkről. *Dolgozók Lapja* 1982. június 19.
- 1982 Nagy Sándor. *Népújság* 1982. június 26.
- 1982 Martsa István szobrai. Fényes Adolf Terem. *Új Tükör* 1982. augusztus 8.
- 1982 Csohány Kálmán grafikái. Magyar Nemzeti Galéria. *Új Tükör* 1982. augusztus 15.
- 1982 Nagy Sándor szobrai. Hatvan, Szoborkert és Galéria. *Új Tükör* 1982. augusztus 29.
- 1982 Gacs Gábor grafikái. Csepel Galéria *Új Tükör* 1982. október 3.
- 1982 Művészetről – mindenkinek. A műalkotás. *Helyiipar és Városgazdaság* 1982(11)
- 1983 Bevezető. *Figuratív művészet a hetvenes években. 1. Festészet. Első csoportkiállítás.* A HVDSZ Jókai Művelődési Központ és a Budapest Galéria közös kiállítása az Almássy téri Szabadidő Központban. (Katalógus)
- 1983 Bevezető. Vecsési Sándor festőművész kiállítása. Nyergesújfalu, Nagyközségi Könyvtár. (Katalógus)
- 1983 Batári László festményei. Csók István Galéria. *Új Tükör* 1983. január 2.
- 1983 Pásztor Gábor grafikái. Helikon Galéria. *Új Tükör* 1983. január 16.
- 1983 Kiss István szobrai. Hatvani Galéria. *Új Tükör* 1983. január 30.
- 1983 id. Szabó István szobrai. Hatvani Galéria. *Új Tükör* 1983. augusztus 14.
- 1983 Bazsonyi Arany festményei. Simontornyai Vár. *Új Tükör* 1983. augusztus 21.
- 1983 Művészetről – mindenkinek. Műalkotás-elemzés 1. –: Alkony. *Helyiipar és Városgazdaság* 1983(10)
- 1984 Bevezető. „Ember és táj”. A Hajdúsági Nemzetközi Művésztelep kiállításai. Budapest, HVDSZ Hollósy Galéria. (Katalógus)

- 1984 Bevezető. *Mai magyar műhely 1. Elődök.* Budapest, HVDSZ Hollósy Galéria. (Katalógus)
- 1984 Megnyitó beszéd Gyönkön. *Helyiipar és Városgazdaság* 1984(6)
- 1984 Művészetről – mindenkinek. Művészet a gyakorlatban. I. *Helyiipar és Városgazdaság* 1984(7)
- 1984 Művészetről – mindenkinek. A derékhad. *Helyiipar és Városgazdaság* 1984(12)
- 1985 Bevezető. *Magyar Tájak. Válogatás a Hatvani Galéria VI. Országos Tájékiébiennéljének anyagából.* Budapest, HVDSZ Hollósy Galéria. (Katalógus)
- 1985 Bevezető. *Bazsonyi Arany és Vecsési Sándor festőművész kiállítása.* Nagydorog, Művelődési Ház. (Katalógus)
- 1985 Bizonyításra várva. Kerekasztal-beszélgetés a Heves megyei művészekkel. *Hevesi Szemle* 1985(4)39–44.
- 1986 Bevezető. *Komárom megye bemutatkozik.* Budapest, Hollósy Simon Galéria. (Katalógus)
- 1986 Bevezető. *Furlán Ferenc grafikusművész kiállítása.* Fűzfőgyártelep, Beloiannisz Művelődési Ház. (Katalógus)
- 1986 Bevezető. *Mai magyar Műhely 5. Kurucz D. István festőművész kiállítása.* Budapest, Hollósy Galéria. (Katalógus)
- 1986 Ismerje meg ... a magyar művészet új szakaszait. – művészeti cikksorozata. *Helyiipar és Városgazdaság* 1986(2)
- 1987 Bevezető. *Nagy Sándor szobrászművész kiállítása.* Budapest, Hollósy Galéria. (Katalógus)
- 1987 Ismerje meg... a romantikát. – művészeti cikksorozata. *Helyiipar és Városgazdaság* 1987(10)
- 1987 Ismerje meg... a romantikus festészetet. – művészeti cikksorozata. *Helyiipar és Városgazdaság* 1987(11)
- 1988 Bevezető. *Hollósy Galéria Kalauz '88.* Budapest, Hollósy Galéria. (Katalógus)
- 1988 *Miskolczi László (1923–1988) festőművész.* Budapest, Hollósy Galéria. (Katalógus)
- 1988 Híradás. A kortárs erdélyi képzőművészeti tárlat margójára. *Új Forrás* 1988(1)50–52.
- 1988 Szakszervezetünk új vállalkozása: a „HVDSZ Hollósy Galéria”. *Helyiipar és Városgazdaság* 1988(3)
- 1989 Bevezető. *Bazsonyi Arany festőművész kiállítása.* (Katalógus)
- 1990 Gondolatok Vecsésiről – esztergomi kiállítása kapcsán. *Művészeti Műhely* 1990(1)23–24.
- 1990 A dolgok rendje. *Új Forrás* 1990(6)95–99.
- 1992 Az átlag kérdőjelei. *Művészeti Műhely* 1992. 49–52.
- 1994 *Vecsési Sándor.* Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat–Kernstok Károly Művészeti Alapítvány, Castrum Könyvek.
- 1995 *A figurativitás problémája a XX. századi kortárs hazai festőművészetben 1945–1990.* Budapest, Hollósy Galéria.
- 1997 Drámák fekete-fehérben. *Tiszatáj* 1997(2)91–96.
- 1998 *Vecsési Sándor, Bazsonyi Arany. (Századvégi festők arcképcsarnoka 1.)* Budapest, MITT. 25–26.
- 2000 *A monumentalitás kérdései Patay László festészetében. Tanulmányok, riportok, dokumentumok.* Tatabánya, Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat–Kernstok Károly Művészeti Alapítvány, Limes-Könyvtár.
- 2001 – (szerk.): *ifj. Szabó István szobrászművész.* Budapest, Hollósy Galéria.
- 2001 Hulló színek, hulló formák. Eigel István halálhírére. *Somogy* 2001(1)61–62.
- 2001 Festő a tájban. Vecsési Sándor képeihez. *Hitel* 2001(3)78–80.
- 2001 A művész igazi arca. *Palócföld* 2001(4)306–312.
- 2002 *Arcok-életek.* Budapest, N. J. Pro Homine Alapítvány.
- 2002 – (szerk.): *Hová viszel folyó? Virrasztás a Dunáért. Vecsési Sándor festményei, Ágh István, Csoóri Sándor, Kiss Dénes, Tamás Menyhért, Utassy József versei, Fábíán Gyula, Szakonyi Károly írásai.* Budapest, Hollósy Galéria Kft.
- 2002 A festő és angyalai. (Patay László emlékére.) *Hitel* 2002(3)54.
- 2003 Gencso Hrisztovozov. *Hitel* 2003(1)15–16.
- 2003 Ünnepi beszéd ifj. Szabó István hatvani Kossuth-szobra előtt. *Palócföld* 2003(6)794–797.

- 2003 Sinka szeme tükör. Kajári Gyula élő portréiról. *Hitel* 2003(7)59–61.
- 2003 A Teremtő tengerén. (Lieber Éva képeihez.) *Hitel* 2003(12)41.
- 2004 – (szerk.): *Somogyi János festőművész*. Budapest, Hollósy Galéria.
- 2005 Mintázott gondolat az utókornak. (Sz. Nagy Mária szobrairól.) *Hitel* 2005(1)51–52.
- 2005 Levéltöredék Zsögödi Nagy Imrének odaföltre. *Hitel* 2005(10)68–72.
- 2006 Mártélyi etűd. *Hitel* 2006(4)97–100.
- 2006 Két part között. Töprengés Simon Zoltán grafikai előtt. *Hitel* 2006(9)107–109.
- 2007 Irányvonalak Somogyi János festészetében. *Hitel* 2007(6)70–75.
- 2009 *Vajon kinek a művészete? Művészeti írások*. Budapest-Újpest, N. J. Pro Homine Alapítvány.
- 2010 *Meghatározó gyermekkor. Szellemiség és forma Vecsési Sándor festészetében*. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata.
- 2010 *Galagonyabokrok délutáni fényben. Novellák, karcolatok, szatírák*. Budapest, Napkút.
- 2010 Simon Zoltán újpesti kiállításáról. *Újpesti Napló* 2010. augusztus 23.
- 2011 Grafikus világkép a kerámián. *Vásárhelyi Látóhatár* 2011(4)26.
- 2011 Diákok őszi tárlata. *Vásárhelyi Látóhatár* 2011(4)27.
- 2011 Schrammel Imre és a kerámia szellemisége. *Hitel* 2011(10)94–97.
- 2012 Művészettörténelem Hatvanban. *Vásárhelyi Látóhatár* 2012(1)26.
- 2013 *Írás a falon. Esszé(k), novellák*. Budapest, Hungarovox.
- 2013 A múlt terhének keresztvasa. Papp Árpád költészetéről. *Somogy* 2013(1)70–74.
- 2013 Éva kertje – Lieber Éva. *Agrárkönyvtári Hírvilág* 2013(2)
- 2019 90 éve született Vecsési Sándor festőművész. *Atelier* 2019(1)36–41.
- 2019 Arccal a vasút felé (tanmese). *Vásárhelyi Látóhatár* 2019(1)17.
- 2019 Aki író akar lenni... *Napút* 2019(2)126–127.
- 2019 Boldogházi búcsú, Az ebéd. *Hitel* 2019(7)5–13.

Nyergesi Szabadiskola

Kernstok Károly nyergesújfalui házában, műtermében és kertjében szívesen látott vendégek voltak a festő kortársai – mint gyakrabban Czóbel Béla, Márffy Ödön, Tihanyi Lajos és Vedres Márk, míg egyszer-egyszer Feszty Árpád és Feszty Masa, Kosztolányi Kann Gyula, Márk Lajos –, de politikusok, kritikusok, irodalmárok is, élükön Ady Endrével. Az 1919. március 21-én kikiáltott Tanácsköztársaság művészeti direktóriuma Kernstok Károlyt bízta meg egy nyergesújfalui művésztelep megszervezésével és vezetésével. A művésztelep tagjai Budapestről, a Haris közti szabadiskolából érkeztek Nyergesre, ahol már korábban is Kernstok tanítványai voltak: Czumpf Imre, Derkovits Gyula, Ehrenthal Blanka, Fleischl Cora, Friedbauer Béla, Goszthonyi Mária, Haranglábi Nemes József, Kőnig Dezső, Lukácsné Bernáth Ilma, Novotny Emil Róbert, Quittner Károly, Siedwers Emmi, Strém Katinka, Sente János, Szilágyi Jolán akikhez csatlakozott a mester nyergesi tanítványa, Nyergesi (Maul) János. Mintegy ötven nap múltán, a Tanácsköztársaság bukásával a Kernstok-birtokon és a plébánia épületében működő művésztelepnek is be kellett fejeznie tevékenységét: Kernstok Károlyt letartóztatták és Esztergomban bebörtönözték, a tanítványok visszautaztak Budapestre és szétszéledtek. Derkovits Gyula kivételével az egykori nyergesi szabadiskolások nem futottak be jelentősebb művészeti karriert. „Kévs kidolgozott mű, ám annál több vázlat, kompozíciós tanulmány és néhány visszaemlékezés maradt fenn az 50 napos nyergesi művésztelepről...” állapította meg Gréczi Emőke a 2014-ben írt, az *Artmagazin*-ban megjelent tanulmányában.

Kiállítások:

- 1969 *Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola*, Esztergom, Balassa Bálint Múzeum
- 1969 *Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola*, Vác
- 2009 *Szabadiskola Nyergesen*, Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Bibliográfia:

- 1969 *Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola*. Esztergom, Balassa Bálint Múzeum. (Katalógus, bev. Mucsi András.)
- 1969 Vajna György: A kiállítás képei. Gondolatok a nyergesi szabadiskoláról. *Dolgozók Lapja* 1969. május 1.
- 1969 Szabó Júlia: Kernstok Károly és az 1919-es nyergesi szabadiskola. Kiállítás az esztergomi Balassa Bálint Múzeumban. *Népszabadság* 1969. június 13.
- 1969 Végh Ferenc: Kernstok Károly és a nyergesi szabadiskola. A váci kiállításról. *Pest Megyei Hírlap* 1969. szeptember 26.
- 1975 Dévényi Iván: A nyergesi szabadiskoláról. (Novotny Emil Róbert publikálatlan levele) *Dolgozók Lapja* 1975. augusztus 29.
- 2000 Bodri Ferenc: *Kernstok Károly és vendégei, látogatói Nyergesújfalun*. Tatabánya, Kernstok-füzetek 3.
- 2003 *20. századi alternatív műhelyiskolák* Budapest, Kassák Múzeum, Vasarely Múzeum. (Katalógus)
- 2003 Matits Ferenc: A Haris közti Képzőművészeti Szabadiskola és a nyergesi szabadiskola korabeli íráskorok és visszaemlékezések tükrében. Budapest, Magyar Iparművészeti Egyetem
- 2009 Wehner Tibor (szerk.): *Szabadiskola Nyergesen. A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalui képzőművészeti szabadiskola*. Nyergesújfalu.
- 2009 Rafael Balázs: Lakásokból vándorolt festmények. Kernstok-tanítványok. Tárlat főorvosi kutatással és városvezetői prózai háttérrel. *24 Óra* 2009. december 5.
- 2014 Gréczi Emőke: Az a bizonyos ötven nap Nyergesújfalun. *Artmagazin* 2014(4)38–43.
- 2018 Rockenbauer Zoltán: A Nyolcak 1919-ben. *Enigma* 2018. 94. 80–101.

Kernstok Károly Képzőművész Kör

A korábban működő Duna művészkörből kiválva a nyergesi amatőr művészek 1996-ban alakították meg a Kernstok Károly Képzőművész Kört. Tagjai voltak: Abértné Lizi Éva, Bertáné Lőcsei Krisztina, Gelencsér Gézáné, Kapa Melinda, Laczkóczi Imréné (Pánczél Ágnes), Megyei Erzsébet, Muzslai Sándor, Nemes Istvánné, Szample Krisztina, Szlávik József, Szűcs József, Takácsné Török Mónika, Tóth Pál, Varga György.

2009-ben a Körnek a következő alkotók voltak tagjai: Bakos István, Balla Zsuzsanna, Ballabás János, Bangó Miklós, Bertáné Lőcsei Krisztina, Cserni Péterné, Ferenczi Gábor, Gelencsér Gézáné, Kapa Melinda, Kántor János, Kolonics Péter, Laczkóczkiné Pánczél Ágnes, Megyei Erzsébet, Nemes Istvánné Garamvölgyi Irén, P. Tóth Major Kriszta, Pribelszky János, Szlávik József, Temesi Attila, Tóth Pál, Uhlár Eszter, Végh Éva.

Kiállítások:

1996 Nyergesújfalu, Ady Endre Művelődési Ház
 1998 Nyergesújfalu, Ady Endre Művelődési Ház
 2000 Nyergesújfalu, Ady Endre Művelődési Ház
 2010 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria
 2023 Nyergesújfalu, Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Bibliográfia:

1996 A ~ tárlata. *24 Óra* 1996. november 23.
 1996 Tárlat Nyergesújfalu. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1996. november 25.
 1998 Kiállítás Nyergesújfalu. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1998. szeptember 26.
 1998 Kiállítás Nyergesen. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 1998. szeptember 28.
 2000 A ~ tavaszi tárlata. *24 Óra* 2000. április 18.
 2000 A ~ kiállítása. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 2000. április 18.

2000 -. *Komárom-Esztergom Megyei Hírlap* 2000. április 20.

2000 Művészeti tárlat. *24 Óra* 2000. április 25.

2000 A ~ segítene. *24 Óra* 2000. június 22.

2009 *Kernstok Károly Művészeti Kör*. (Bev. Kaposi Endre.) Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata.

2010 A Kernstok kör tárlata a galériában. *24 Óra* 2010. április 17.

Kernstok Gyűjtemény és Galéria

Nyergesújfalun, a Kossuth Lajos utca 104. alatti új Városháza felépítését követően nyitotta meg kapuit 1998-ban a Kernstok Gyűjtemény és Galéria. A galéria a Nyergesújfaluhoz kötődő művészek alkotásainak gyűjtését és bemutatását tűzte ki céljává. A galéria időszaki jellegű kiállításokat is rendezt és rendez: Kernstok Károly festőművész emlékkiállítás, Szalai Zoltán festőművész emlékkiállítás, Vecsési Sándor festőművész kiállítás, Szabadiskola Nyergesen. A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalusi képzőművészeti szabadiskola, stb.

Bibliográfia:

- 1998 -. Nyergesújfalu, Nyergesújfalu Város Önkormányzata. (Katalógus, bev. Wehner Tibor.)
- 1998 Bodri Ferenc: Kernstok-galéria nyílt Nyergesújfalun. *Vasárnapi Hírek* 1998. július 12.
- 1998 Bodri Ferenc: Kernstok gyűjtemény és galéria. *Esztergom és Vidéke* 1998. október 29.
- 2000 *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon, II. kötet. H-Ö.* Budapest, Enciklopédia Kiadó. 358.
- 2009 Wehner Tibor (szerk): *Szabadiskola Nyergesen. A Kernstok Károly vezette 1919-es nyergesújfalusi képzőművészeti szabadiskola.* Nyergesújfalu, 2009.

tisztelettel meghívja Önt és barátait a

„Kernstok nyara”

című konferenciára

2014. június 14-én 9 órára

Előadók:

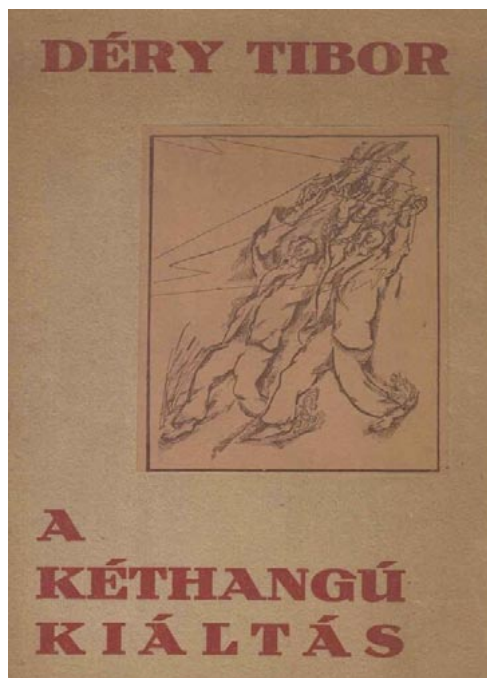
- 10.00 dr. Rockenbauer Zoltán:
„Márffy, Ady, Csinszka a nyergesi kertben.”
- 12.00 Gassama Szabó Bernadett:
„Kernstok után”
- 13.00 Kovács Bernadett:
„Kernstok és a szabadkőművesség”
- 14.00 Kovács Lajos:
„Kernstok és a helyi közélet”

„Kernstoktól napjainkig”

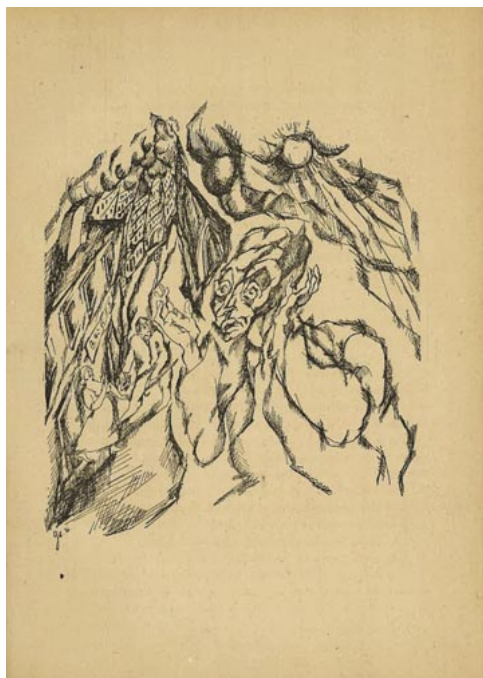
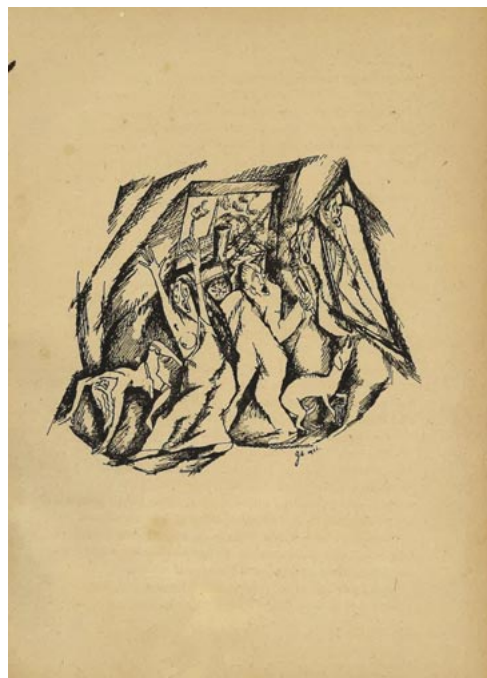
kiállítás megnyitója

Kernstok Galéria

(Nyergesújfalu, Polgármesteri Hivatal,
Kossuth L. u. 104-106.)

Grosz Andor illusztrációi Déry Tibor könyvéhez

Dévényi Iván**NÉHÁNY ADAT GROSZ ANDORRÓL**

Galambos Ferenc művészeti író – a *Művészettörténeti Értesítő* 1971. évi 7. számában – értékes tanulmányt publikált azoknak a magyar képzőművészeknek munkásságáról, akiknek az 1918/19-es forradalmak leverése után – baloldali meggyőződésük, a Tanácsköztársaságot támogató tevékenységük miatt el kellett menekülniök a fehérterror Magyarországról.

A *Képzőművészeti élet a bécsi emigrációban 1919 és 1928 között* című értekezés szerzője megemlékezik Grosz Andor grafikusról is, aki Déry Tibor *A kéthangú kiáltás* című korai – az avantgarde irányzatok stílusjegyeit magán viselő – elbeszéléskötetét (Julius Fischer Verlag, Wien, 1922.) rajzokkal illusztrálta... A Déry-kötet illusztrátoráról, Grosz Andorról egyelőre „nincsenek közelebbi adataink” – írja Galambos.

A *Művészettörténeti Értesítő*ben közölt tanulmány megjelenése óta eltelt időszakban azonban a Grosszal kapcsolatos kutatások meglehetősen előrehaladtak; Grosz Andor életének főbb állomásait ma már ismerjük, s azt is tudjuk, hogy a grafikusművész élete utolsó éveiben Komárom megyében élt, s megyénkben – Nyergesújfalun – halt meg.

Grosz Andor 1893. április 12-én született Budapesten, édesapja ingatlanügynök volt. A Kereskedelmi Akadémiára együtt járt Déry Tiborral, aki *Ítélet nincsen* című önéletrajzi munkájának (első kiadás: 1969) *Feltámadás Kis-Dögicsén* című fejezetében hosszan ír Groszról: „Magas termetével, kissé hajlott hátával, nagy orrával, elálló füleivel a költészet infravörös, láthatatlan sugárzásával hevítette fel a helyiséget, ahová belépett... Minden porcikámmal behódoltam lényé megmagyarázhatatlan, erőszakos poézisének... Életem bőségesen ömlő érzelmi áramlatainak első nagy gyűjtőmedencéje ő volt... Dosztojevskijt olvastatt velem, Adyt, Babitsot... Barátságunk szövete időtálló, kophatatlan...” (Az is igen valószínű, hogy a *G. A. úr X-ben* című, 1964-ben kiadott Déry-regény főszereplőjének monogramja is Grosz Andorra utal.)

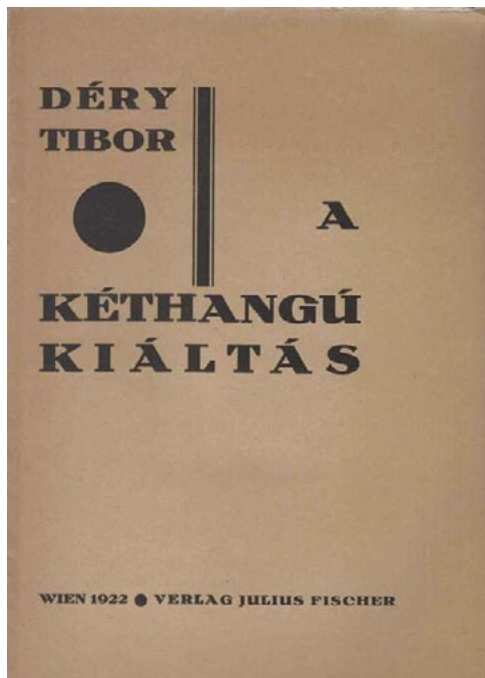
A sokoldalú, rendkívül színes és szuggesztív egyéniségű Grosz kapcsolatba került Tihanyi Lajossal (1885–1938),

a „Nyolcak-csoport egyik legeredetibb tehetségű festőjével is. Tihanyi az első világháború éveiben portrét is festett a zászlósi egyenruhát viselő – abban az időben tartalékos tiszt szolgálatra behívott – Groszról. A nagyszerű kvalitású festmény a szélesebb nyilvánosság előtt sokáig nem volt ismert (a Grosz-család őrizte), – a BÁV 1971. évi tavaszi képaukcióján azután az egyik esztergomi műgyűjtő megvásárolta. A kép azóta látható volt a Tihanyi- emlékkiállításon (Magyar Nemzeti Galéria, 1973) és *A magyar aktivizmus* című tárlaton (Janus Pannonius Múzeum, Pécs 1973). A *Műgyűjtő* című folyóirat 1972. évi 2. számában Berényi Zsigmond ismertette a festményt, amely „az emberi lélek titkait feltáró nagy portréfestő egyik igen jelentős munkája, s vetekszik Tihanyinak Kosztolányiról, Kassákról, Révész Béláról, Bölöni Györgyről, Fülep Lajosról, Pátzay Pálról festett, közismert arcmásaival”.

Tihanyi Grosz Andorról készült portréjának keletkezési körülményeiről egyelőre még keveset tudunk. Déry – 1971. június 24-én kelt levelében – mindössze ennyivel tudta kiegészíteni az *Ítélet nincsen*ben írottakat: „Tihanyi minden valószínűség szerint általam ismerte meg Grosz Andort”. (A sors furcsasága, hogy Tihanyi és Grosz halálának időpontja majdnem egybeesik: a festő az elmúlásban mindössze három héttel előzte meg modelljét.)

Az 1922-es Déry-kötet illusztrálása volt egyébként Grosz életének egyetlen nyilvános szereplése. A 20-as években a Kender-Textil-Jutagyár hivatalnok lett Budapesten, majd – 1930 körül – egy darab földet vásárolt Nyergesújfalun; kis birtokán gyümölcsöt termelt és állatokat tenyésztett.

1938. július 6-án – negyvenöt éves korában – halt meg Nyergesen; baleset áldozata lett. A szerencsétlenség a következő módon zajlott le: tehenei összekaszkodva civakodni kezdtek, s a tehenészfű nem tudta az állatokat szétválasztani. Grosz – vadászpuskája agyával – rendet próbált teremteni az egymást döfködő állatok között – annál is inkább, mert már a csordásgyerek

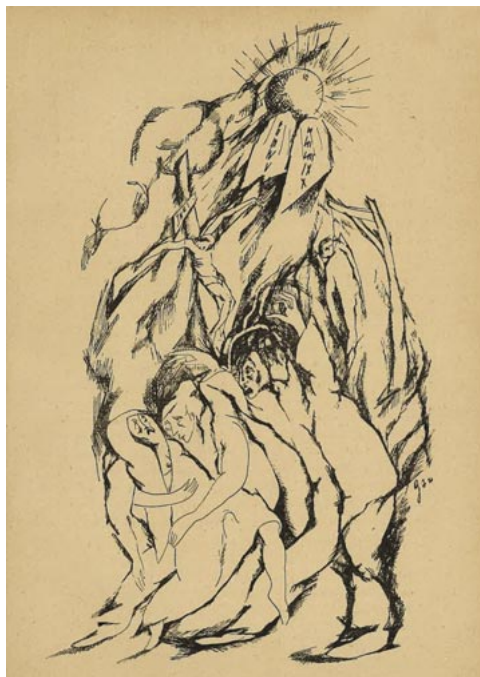
épsége is veszélyben forgott... A csövénél megfogott lőfegyver ekkor véltenségből elsült, és a golyó halálosan megsebezte Grosz Andort, aki rövid idő múlva elvérzett. (Néhány idősebb nyergesi tudomása szerint viszont nem baleset történt, hanem öngyilkosság, amelyet a család igyekezett eltusolni.)

Grosz Andort 1938. július 8-án temette el a szalézianus Regőczy József; sírja a nyergesújfalui temetőben van. Özvegye néhány ével a második világháború után halt meg, egyetlen leánya – Krenyác Árpádné Grosz Mária – Kazincbarcikán él.

Déry Tibor az *Étélet nincs*ben azt írja, hogy Grosz fiatal korában – a rajzolás és festés mellett – verseket is írt és zenét is komponált. Jelentős alkotó a művészet egyik ágában sem lett ugyan belőle – a nyergesi temetőben porladó Grosz Andor neve, alakja, emléke mégis fenn fog maradni, hiszen külső és belső vonásait egy kiváló író – Déry Tibor – tolla és egy kiváló festő – Tihanyi Lajos – ecsete örökölte meg az utókor számára.

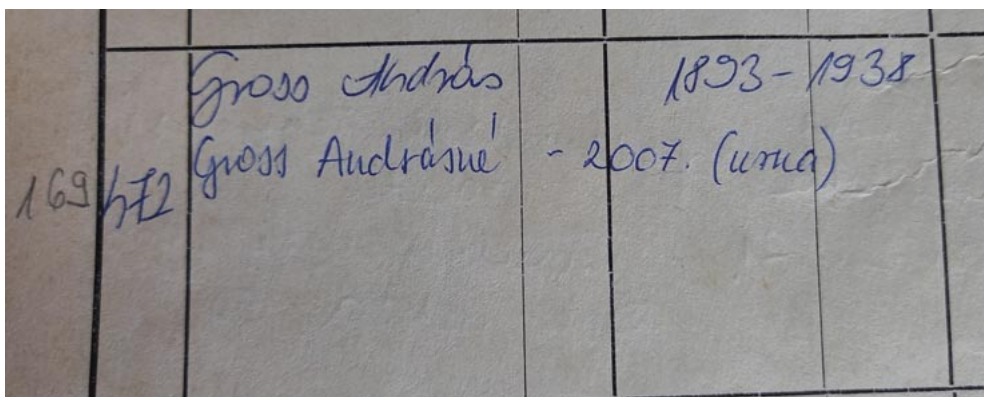
(Új Forrás 1977(3)158–161.)

Grosz Andor illusztrációi Déry Tibor könyvéhez

Grosz Andor (Gross András) sírja a nyergesi temetőben

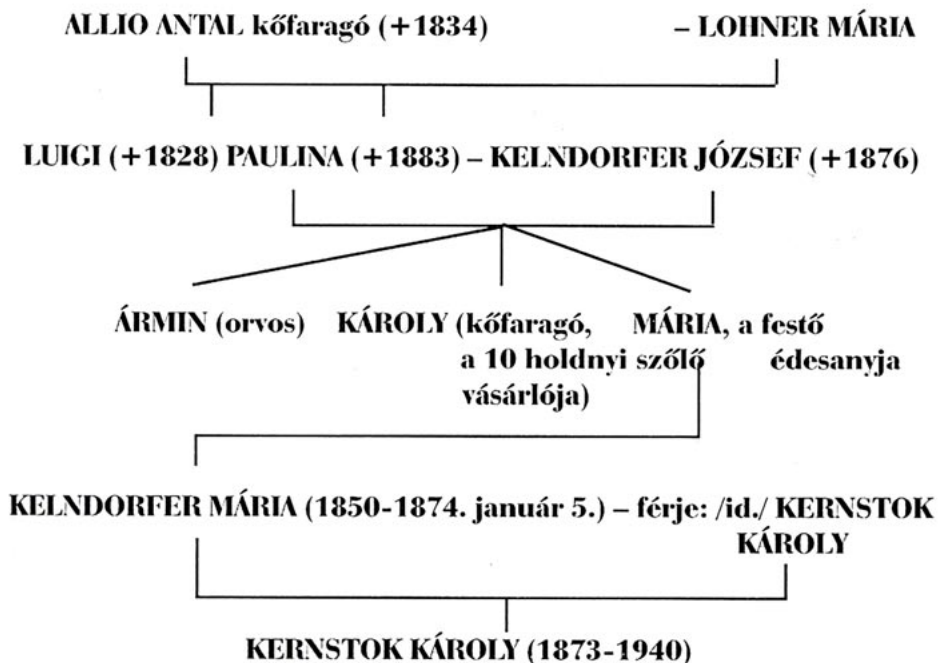

KERNSTOK KÁROLY önéletrajza – 1930 k.

„...Anyátlan elvittek anyai nagyszüleimhez Nyerges Újfalura. Három év múlva öregapám meghalt. Egy nagy szobában, a zongora mellett feküdt ravatalon. Jobb kezembe szentelőt adtak, valaki megfogta kezemet, a halottat beszenteltem s keresztet vettem. Ez az első emlékem. Sok pajtásom és egy nagy gyümölcsösünk volt. Öreg, őszülő újfalusi gazdák, pajtásaim ma is szívesen emlegetik az akkori nagy gyümölcsterméseket. A Duna, az volt második

otthonom. Egész nap halászatgatva, parti sárban játszva éltünk nyaranta. Télben pedig – atyámhoz írt gyermekkori leveleim szerint – egész nap festetem. ...Nyolcéves koromban atyám Pestre hozott anyai nagyszülőimhez. A szép életnek vége volt... Öreganyám féltékeny volt a másira, még sóhajtanom utána is csak titokban volt szabad...”

A „CSALÁDFA”

- az ALLIO-CSALÁD eredeti háza (a festő egyik öröksége) a mai rendőrségi épülettől nyugatra állt, a szőlőben csupán egy lakószobákkal gazdagított présház a borpince fölött. 1912-ig a fiatal festő nyaranként itt fogadhatta jórészt vendégeit.
- a több mint másfél évszázada állított vörösmárvány sírkő, rajta ALLIO ANTALTól KELNDORFER MÁRIÁig az elhunytak sora, a nyergesújfalui temetőben ma is áll és látható, bár alig olvasható

Tóth Gábor

KERNSTOK ÉS NYERGESÚJFALU

Két név társítása elmaradhatatlan, nem lehet megemlíteni egyiket sem anélkül, hogy azon nyomban mellé ne szegődne a másik. De vajon mi az, ami a híres festőművész és Nyergesújfalu nevét olyan elodhatatlanul egymáshoz köti? Az talán, amit a Gerecse című útikalauz említ: „Sokáig Nyergesújfaluon élt a nagy festőművész, Kernstok Károly”, vagy az, amit Lyka Károly mondott: „Ott volt egy öröklött birtoka, tízholdnyi szőlőskert régi kőkerítéssel körülvéve, és olyan préházzal, amely egyben kényelmes lakóhelyül is szolgált”? Igen, ez a közismert összekötő szál. Van azonban egy másik is, amelyről nem tudnak a lexikonok, enciklopédiák. Erről szóljunk itt most néhány szót.

A múlt század elején egy fiatal olasz kőfaragómester költözött Nyergesújfalura. Allió Antal volt a neve. Ekkoriban kezdődött ezen a vidéken a kőfaragás újkori virágzása, s itt a gerecsei márvány hazájának keleti peremén levő faluban – úgy vélte – megalapozhatja jövőjét. Véglegesen megtelepedett, megnősült, családot alapított. A falu egyik Lóhner nevű jobbágyának a leányát, Máriát vette feleségül. (A Lóhner név a község legelterjedtebb, legspeciálisabb, egyben egyik legrégebbi családneve. A kuruc szabadságharc után újra benépesülő falu első 14 német családja között már megtalálható.) Házasságukból, amely 1813-14 táján kötöttek, két leány és egy fiú született. Azonban a fiú, a kis Luigi az „ő legkedvesebb és egyetlenegy férfi magzatiok...” négy éves korában, 1828-ban meghalt. Alig hat évvel később, életének 55-ik évében, Allió Antal is követte fiát. Paulina nevű leánya még a mester halála előtt, vagy pár hónappal utána férjhez ment Kelndorfer Józsefhez, aki aztán – felesége révén – örökölte, tovább fejlesztette Allió kőfaragó üzemét. (Valószínű, hogy a Kelndorfer néven szereplő ház, amely a község nyugati széléhez közel, a rendőrlaktanya szomszédságában még ma is fennáll, eredetileg Allió Antal háza volt.)

Kelndorfer Józsefnek és Allió Paulinának gyermekei közül Ámin érdemel említést, aki igen valószínű, hogy

Nyergesújfalu első orvosa volt. De meg kell emlékeznünk Károlyról is, aki később a nyergesújfalui Kelndorfer vagyon, amelybe beletartozott a Lyka Károly említette 10 holdnyi szőlő is, gazdája lett. Számunkra azonban a legfontosabb Mária nevű leányuk, aki 1850-ben született, majd Kernstok Károlyhoz ment feleségül. (A fiatal pár Budapesten, a Terézvárosban, a Hársfa-utca 7. szám alatti házban lakott.) Sajnos ez a házasság igen rövid életű volt: Kelndorfer Mária a kis Károly (a későbbi festőművész) születése után nem sokára, 1874. január 5-én meghalt.

Ma már nem lehet megállapítani, vajon az anya nélkül maradt kis Károly nagyszüleihez került-e Nyergesújfalura, ott töltötte-e gyermekéveit, vagy pedig apjánál nevelkedett Budapesten. Egyébként hároméves volt, amikor a nagypapa, és tíz, amikor a nagymama is meghalt. A kapcsolat Kernstok és nyergesújfalui rokonai között a nagyszülők elhalálása után sem szakadt meg. Az unokaöccs mindvégig otthonának érezte az öreg Kelndorfer-házat, amely végül is reá szállt, a falu ellenkező végén elterülő szőlőskerttel együtt, amelybe 1912-ben szép, nagy, tágas villát építtetett, a régi házat pedig egy helybeli embernek eladta. Ez a gyönyörű kert és villa lett Kernstok legkedveltebb tartózkodási helye. Itt látta vendégül barátait, ismerőseit, a századeleji művészvilág számos nagy alakját. Hogy csak néhányat említsünk, például: Feszty Árpádot feleségével, Jókai Rózával; Ady özevgyét, Csinszkát, második férjével, Márfy Ödönnel, Czöbel Bélát. Megfordult itt Jászai Oszkár, a Tanácsköztársaság idején pedig Kun Béla is. Aminthogy nem kerülhették el a kertet és villát a faluban működő, Kernstok vezette festőiskola tanulói – Derkovits Gyula, Novotny Emil, Szilágyi Jolán – és mások sem. Kernstok 1940-ben meghalt. Azóta kertjének jó részét felparcellázták, beépítették; műtermét lebontották, villája – két részre osztva – eladásra került. Csak egy kis zsákutca viseli nevét a községben.

(*Dolgozók Lapja* 1968. szeptember 22.)

Kernstok Károly a nyergesi utcán, 1920-as évek

Kernstok Károly-portré, 1910

Kernstok Károly fiával a nyergesi kertben

Kovács Bernadett

A MAGYAR FESTÉSZET MESTEREI.

KERNSTOK KÁROLY (RÉSZLET)

Kernstok Károly gyermekkorát édesanyja elvesztésének tragédiája árnyékolta be. Ez a magára maradtottság, a különböző helyszíneken más-más családtagokkal töltött gyermekévek formálták jellemét nyitottá, érdeklődővé és egyben igazi harcossá. Gyermekéveinek jelentős részét anyai nagyszüleinél, Nyergesújfalun töltötte, ahol a nagymama jelentette számára az anyai szeretet forrását. A nagyszülői ház hatalmas gyümölcsöskertje, a Duna vadregényes partja voltak színterei önfeledt játékainak, amelyre még 1930 körül írott önéletrajzában, felnőtt fejjel is nagy nosztalgiával tekintett vissza: „Sok pajtásom és egy nagy gyümölcsösünk volt. (...) A Duna, az volt második otthonom. Egész nap halászgatva, parti sárban játszva éltünk nyaranta. Télben pedig – atyámhoz írt gyermekkori leveleim szerint – egész nap festettem. Hetenként írott leveleimben atyámtól Pestről mindig festéket kértem.” Ennek az idilli állapotnak hatéves korában lett vége, amikor tanulmányai érdekében Pestre költöztette édesapja. Az építész, idősebb Kernstok Károly ekkoriban nősült újra, felesége

azonban nem szívelte az árvát, ezért a gyermek Károly ideje nagy részében az apai nagyapánál lakott. A korábbi meleg, szeretetteljes környezetet felváltotta egy tartózkodó, rideg, ugyanakkor szellemileg nagyon is inspiráló környezet. Tudása a világról ebben a nagypolgári családi körben formálódott, a világlátott nagypapa mesélt neki rézöntőként töltött inaséveiről, a '48-as szabadságharcról. Unokáját fényképészeti ismeretekre taníttatta, büszkén mutogatta neki saját és Kernstok dédapjának rajzait, és élvezettel figyelte, mikor a gyermek rajzolgatott. A Hársfa utcai Kernstok-házban és környékén a család több generációja lakott együtt. Unokatestvérének, Újváry Ignácnak – aki korának elismert műcsarnoki festője volt – a szomszédban volt műtermes lakása, de a közelben lakott apai nagybátyja, Kernstok József is, az Iparrajziskola tanára, aki elsőként taníttatta a kis Kernstokot (...)

(Kovács Bernadett: *Kernstok Károly*. Budapest, 2015. Kossuth Kiadó/Magyar Nemzeti Galéria.)

. Kernstok Károly: Lovasok a vízparton, 1910

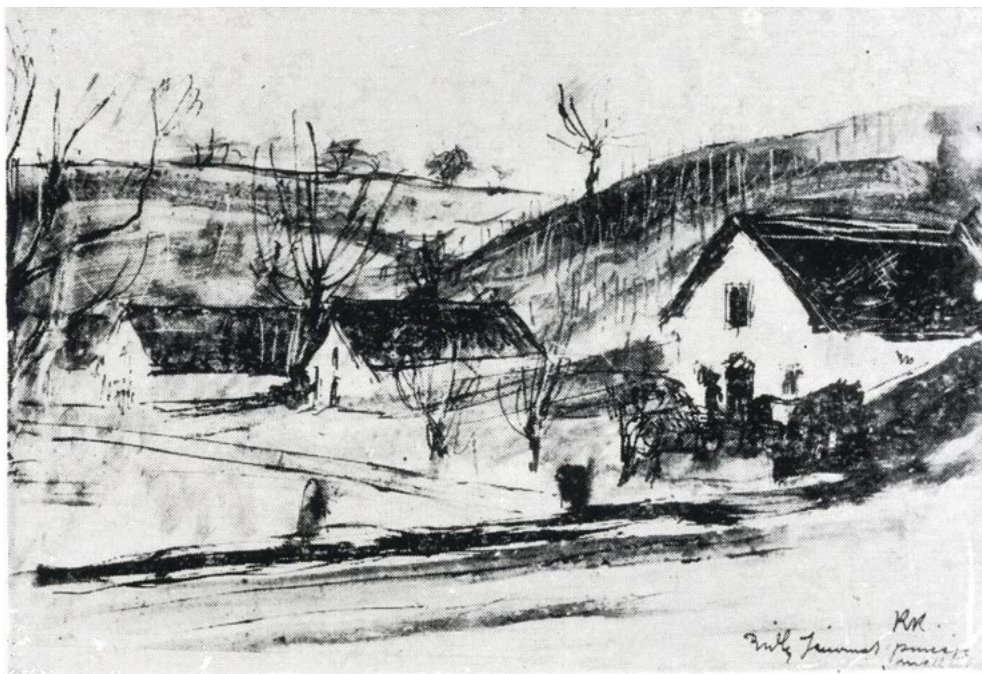
Kernstok Károly és felesége a nyergesi kertben, 1910 körül

Kernstok Károly és felesége kutyájukkal, 1917 júniusában

Csoportkép a nyergesi kertben, elől a Nyergesi (Maul)-fiúkkal, 1907/1908 körül

Kernstok Károly: Nyergesi pincesor, 1915

Kernstok Károly: Fiúakt a nyergesi kertben, 1909 körül

Kernstok Károly: Fához támaszkodó fiúakt, 1911

Kernstok Károly Arczkép című művének díj-oklevele, 1900

Kernstok Károly: Fíúakt a vízparton, 1909 körül

Kernstok Károly: Nyergesújfalu táj, 1909

Kernstok Károly: *Ifjak*, 1909

Kernstok Károly: *Álló női akt*, 1908

Kernstok Károly: *Sírbatétel*, 1934

Kernstok Károly: *A Duna Nyergesújfalunál*, 1915

Kernstok Károly: *Zivatar*, 1919

Padányi Lajos

MÉG EGYSZER KERNSTOK KÁROLYRÓL

Nem lenne teljes a képünk Kernstok Károlyról, ha csak a kritikusat idéznénk, a politikai tevékenységét elemeznénk. Megpróbálom Kernstok személyét, magánéletét is bemutatni, életrajzíróitól (Horváth Béla, Dévényi Iván, Bodri Ferenc), újságíróktól (Bacher Iván, Wehner Tibor) idézve. Sajnos olyanokkal már nem beszélhettem, akik személyesen ismerték a nagy művészt, a fiát is csak kevesen. Róla csak a Csornán élő Török Andrásról kaptam részletes beszámolót, aki gyerekkorában – a szomszédban lakván – sokat volt együtt a „Stoki Karcsi” bácsival. Tőle családi fényképeket is kaptam. Ezeket azzal adta Andrásnak Karcsi bácsi, hogy a felesége (Trócsányi Márta) a halála után úgy is kidobná, eltűzelné őket. Ez szerencsére nem így történt.

Az ifj. Kernstok Károlyról a *Hírmondó* októberi számában már írtam, hogy az ő édesanyja Újváry Ilona, Kernstok Károly első felesége volt. Ő a 20-as évek elején a berlini emigráció idején meghalt. Ezután a 20-as évek közepén apa és fia hazatért az emigrációból, de nem Nyergesújfalun, hanem Budapesten laktak. Édesapjának 1940-ben bekövetkezett halála után ifj. Kernstok Károly sokat tartózkodott Nyergesújfalun, majd a világháború után végleg kiköltözött ide, itt is halt meg, itt van eltemetve az Allio sírban.

Kernstok Károly második felesége a húszas évek derekától Kernstok 1940-ben bekövetkezett haláláig Stricker Gina, Telcs Ármin, dúsgazdag textilgyáros nagystílú özvegye volt, mellesleg kitűnő szobrász. Ármin testvére, Telcs Ede szobrász készítette másodmagával, Kallós Edével a *Vörösmarty*-szobrot, miközben ugyanő töltötte be Gina nővérenek a férj tisztét is. A feleség mellékleteként pompás Kmetty utcai villára is szert tett a festő, a 9-es szám alatt. A Kozma Lajos és Falus Elek berendezte házban egy egész falat beborító hatalmas szekrény rejtette az ország talán legnagyobb és legszebb habán kerámiagyűjteményét.

– Tanuljátok meg fiaim – szólalt halkan az intés a Japán márványszalánál –, magyar festőnek csak gazdagon szabad nőszülnie.

Az emeleten, ahova falépcső vezetett, volt a műterem. Oda zavarta föl minden reggel az asszony a mestert, aki sok mindent szeretett, de festeni speciál nem nagyon. – Nem vagyok én proli, hogy egész nap dolgozzam – dohogott az *Agitátor* a gyár kázinójában és a *Hajóvontatók* piktora. De azért persze menni kellett. Szerencsére odafönn mindig volt elrejtve pár demizson saját termésű fehér. A traminit szerette. Szép, míves kancsóba töltött ki egy litert, és abból öntött a finom, metszett pohárba. Szerette a finom a dolgokat. Örült, ha már valaki délelőtt meglátogatta, mert akkor nem kellett festenie. De amikor meghallotta a kopogó asszonylépteket a recsegő falépcsőn, gyorsan kézbe kapta a pemzlit, és odavágott egy csíkot a ló fenekére. – Stoki bácsi, hogy lehet elrontani egy ilyen gyönyörű lovat? – Tanuld meg fiam, hogy a művészetben a hibából többnyire erény lesz. És igaza volt. Színekhez, asszonyokhoz, borokhoz és a lovakhoz nagyon értett. Mivel a finom dolgokat szerette, ebből következik, hogy a politikát nem. Talán saját sorsából is tanulva tanította a harmincas években ifjabb pályatársait, barátait: egy igazi művész soha nem politizálhat „direkte”.

– A mesterségeknek van egy sorrendje – hallhatták gyakran a Japán, az Abbázia kávéház vagy a nyergesújfalui villa vendégei. – Nem tudni miért van, nem tudni, hogyan és mikor jött létre ez a sorrend, de van. Ebben a sorrendben pedig a művészek mindig a politikus előtt lesz a helye.

Börtönbe is csukták, el is üldözték hazájából a politikusok. Hogyne üldözték volna el, szabadkőműves volt, polgári radikális, Jászi, Ady, Bölöni jó barátja, a Berinkei-kormányban államtitkári hivatalt vállalt, 1919-ben pedig saját, legendás nyergesújfalui birtokán nyitott – Vaszaryval együtt – szabadiskolát az esztergomi direktórium támogatásával.

Itt vendégül látta a Tanácsköztársaság népbiztosait, tudósokat, művészeket azok családtagjaival együtt, és épp ekkor, a kommün napjaiban kezdte pátyolgatni a háborúban megsebesült Derkovits Gyulát. Kernstok a múltját, baloldali, humanista, radikális elveit nem tagadta meg soha.

Az érdeklődők a közelmúltban a Szépművészeti Múzeumban tekinthették meg a Nyolcak kiállítását. Feltehetik a kérdést, hol található Kernstok Károly művei? Legérdekesebb, legszebb művei – a *Szilvaszedők*, a *Czóbel* portré, a *Lovasok a víz partján*, az *Utolsó vacsora*, stb. – a Magyar Nemzeti Galéria, köz-, és magángyűjtemények féltve őrzött kincsei közé tartoznak. Az esztergomi Balassa Bálint Múzeum gyűjteményében lelhető föl többek között a *Nyergesi kert* című olajképe, néhány üvegablak terve, sok grafikai lap között a páratlan szép *Fiúakt* című tusrajza is. A tatai Kuny Domonkos Múzeum képtárában szerepel az 1908-ban festett *Álló női akt*, az 1933-ban alkotott *Férfi és női akt* (egy falfestményhez), számos grafikai vázlatlalt, köztük a *Földosztás* cíművel.

Az 1970-es években értékes alkotásokkal gyarapodott a Kuny Domonkos Múzeum Kernstok-gyűjteménye. Dr. Dévai Lászlóné, született Trócsányi Márta

– Kernstok fiának, az 1953-ban elhunyt ifjabb Kernstoknak volt felesége – ajánlotta fel megvételre az idősebb mester hagyatékát: olajfestményeket, grafikákat, vázlatokat, családi fotókat, a művekről készült fotókópiákat, családi iratokat, a művész könyvtárából származó, aláírásával ellátott, francia nyelvű könyveket. Ezek nagy része a nyergesi Kernstok Galéria állandó kiállításán megtekinthető. A közelmúltban Horváth Béla művészettörténész, Kernstok Károly életrajzírója hagyatékából kerültek elő Kernstok képek, amelyeket aztán Győrben állítottak ki. Kernstok Károly sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben: 41.2-39. található. Aki teheti, vigye el a hálás, emlékező nyergesiek virágjait a sírjára.

A művész könyvtárából származó egyik Anatole France-kötet címloldalán ceruzával írt bejegyzés található: „Karcsi! Vigyázz Nyergesre!” Kernstok Károly a messzi Párizsból üzent fiának, aggódva a nagyszerű alkotásokat ihlető Nyergesújfalúért.

2011. november

(Padányi Lajos: *Adalékok Nyergesújfalú helytörténetéhez. (Válogatás a nyergesújfalui Hírmondóba írt cikkeimből 1991–2012.)* Nyergesújfalú, 2013. Nyergesújfalú Város Önkormányzata. 163–164.)

Kernstok Károly sírja Budapesten, a Farkasréti temetőben

Dévényi Iván

CZÓBEL BÉLA NYERGESÚJFALUN

A Czóbel Béla munkásságával foglalkozó monográfiák (Kállai Ernő, Genthon István s Philipp Clarisse könyvei) és a művészről írott tanulmányok (Kassák Lajos, Francois Gachot, Pataky Dénes és mások írásai) Nagybányát, Münchent, Párizst, az Amsterdam melletti Bergent, a weimari időszak Berlinjét, Hatvant, Szentendrét és Budapestet említik a mester működésének legfontosabb színhelyeként. A művész pályáját tárgyaló publikációkban lényegesen ritkábban esik szó Nyergesújfaluról, pedig Czóbel Béla huzamosabb ideig tartózkodott ebben a Komárom megyei községben, s dolgozott is itt.

Czóbel – jó barátjának, Kernstok Károly festőművésznek (1873–1940) vendégeként – első ízben 1907 nyarán, másodszer egy esztendő múltán – 1908-ban – időzött Nyergesen. (L. Genthon I.: Czóbel, Bp., 1961., 8. lap). Ebből az időszakból való *Nyergesújfalusi udvar* című olajfestménye, amely a pécsi Janus Pannonus Múzeum tulajdona. A 72x80 cm-es méretű kép a francia „Les Fauves” („Vadak”) csoport művészeinek kétségtelen hatását mutatja. Mint ismeretes, Czóbel 1905-ben egyik tagja volt e csoportnak, amelynek Henri Matisse volt a vezető egyénisége.

Ekkoriban – tehát 1907-ben, vagy 1908-ban – készült Nyergesújfalun Kernstok Károly Czóbelt ábrázoló mellképe (101x70 cm olajfestmény, a Magyar Nemzeti Galéria tulajdona). A képen a széles karimájú kalapot viselő fiatal művész hátát egy fának vetve, magabiztos arckifejezéssel tekint maga elé. A minden ünnepélyességtől mentes festményt friss, eleven kolorit, nagyvonalú, összefogott előadásmód és átható karakterérzék jellemzi. Két rokonszellemű, művésztünk század eleji megújulásáért vállvetve küzdő alkotó barátságának, szoros emberi-művészi kontaktusának dokumentuma ez a mű, amely a magyar portréfestészet egyik klasszikus rangú darabja.

A konzervatív-akadémikus művészettel szembehelezkedő Nyolcak művészcsoporthoz Budapesten alakult meg ugyan (hivatalosan 1911-ben, de valójában már 1909 végén), a csoport létrejöttének előzményei azon-

ban korábbiak... Minden bizonnyal az 1907/08-as – Kernstok és Czóbel közötti – nyergesi eszmecsere készítették elő a magyar művészettörténetben oly nagyjelentőségű társulás megszervezését. A Czóbelről írott legújabb monográfia is céloz erre: „Itt (azaz Nyergesújfalun. – D. I.) született meg talán a később Nyolcak néven megalakuló művészcsoporthoz gondolata”. (Philipp C.: Czóbel Béla, Bp., 1970., 12. lap.)

A nagybányai festők – akik idegenkedve szemlélték az ő esztétikai programjukon túllépő avantgarde törekvéseket – nyomban felfigyeltek Kernstok, Czóbel, Márffy Ödön, s más fiatal magyar művészek nyergesújfalui tömörülésére. Ezt bizonyítja Ferenczy Károly 1907. április 19-én kelt, Réti Istvánhoz írott levele: „... a neoimpresszionisták (Czóbel) úgy látom, most Nyergesújfalun fognak csoportosulni Kernstok körül”. (A levelet Genthon I. idézi, 1961-ben kiadott Czóbel-minimonográfiájának 8. lapján).

1913-ban Czóbel ismét Nyergesújfalun nyaral Kernstoknál. Kernstok Károly naplójegyzetei így emlékeznek meg erről: „Ady Bandi egyszer Nyergesen nálam járt... Nálam volt akkor Nyergesen Czóbel Béla is. Este kimentünk egy pincébe. Ady is, Czóbel is”. A Kernstok-feljegyzések a továbbiakban elmondják, hogy a társaságban lévő járásbíró – nem készakarva bár – megbántotta Adyt, aki „elkomorodik és a fülembe súgja: menjünk innen... „Kocsira ültünk, én és a kocsizárda elöl, Bandi és Czóbel a hátsó ülésen... A jó bor mindent kiengesztelt, nagyot kacagtunk... Bandi azt mondja Czóbelnek: „Óh, az a Mallarmé, az tudod, nem volt költő, költő az én vagyok... Az a Maeterlinck is sokat mesterkedik, csak a Méheité szeretem...”. Czóbel nagyon be volt rúgva, s milderre nevetve csak ennyit mondott: – Node Bandi... – (L. Horváth Béla: Ady Endre ismeretlen levele Kernstok Károlyhoz, Élet és Irodalom, 1961. augusztus 5-i szám.)

Néhány héttel később Kernstok Nyergesújfalun levelezőlapot kapott Adytól: a kártyán Czóbelt is köszönti a költő:

Kernstok Károly: Czóbel Béla képmása, 1907

„Drága, jó Károlyom, igaz, forró hálával gondolkodok vendéglő barátságokra. Ugye, szabad lesz egyszer három napig is élveznem? Csókolom a Nagyságos Asszony kezeit, öllelek szeretettel Adyd. Czóbelt üdvözlöm”. Az 1913. szeptember 22-én írott levelezőlap címzése: „Nagyságos Kernstok Károly, Nyergesújfalu. Esztergom megye”.

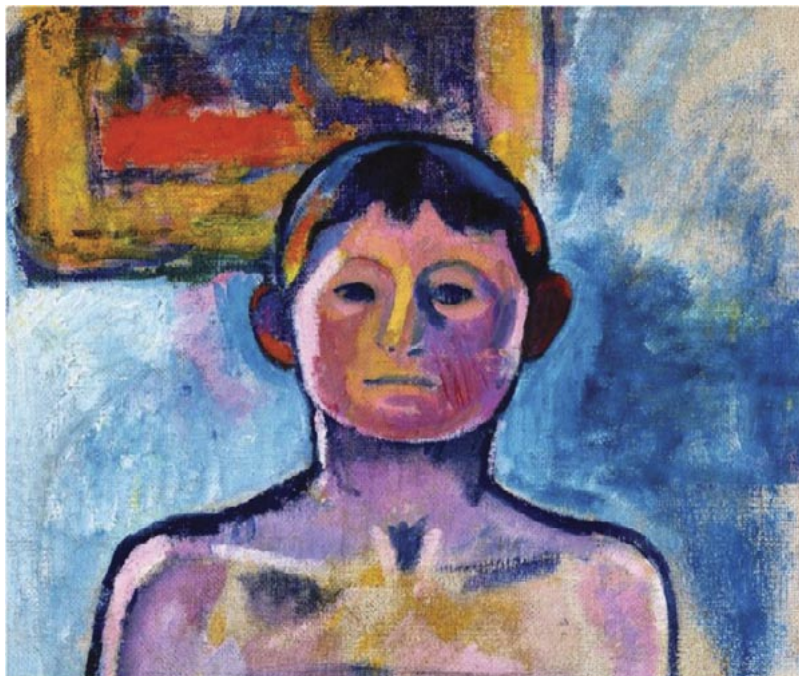
Az 1919-es Tanácsköztársaság idején Czóbel külföldön – Hollandiában – tartózkodik, mégis: ebből az esztendőből is van egy érdekes adatunk, amely Nyergesújfaluval és Czóbel Bélával kapcsolatos...

Horváth Bélának – Kernstok életrajza és festői oeuvre-je jeles kutatójának – egyik értékes tanulmányában ezt olvassuk: „Mikor 1919-ben Kun Béla Nyergesújfalun járt Kernstoknál, s megkérdezte, hogy – mint népbiztos – mit tehetne a magyar művészet érdekében, Kernstok a következőket válaszolta: – Hozassa haza Czóbel Bélát különvonattal Hollandiából... – A kérés teljesíthetetlen volt, a kivételes elismerésen azonban ez mitsem változtat”. (L. Horváth B.: Czóbel Béla Kernstok-arcképe, Művészet. 1962. októberi szám.)

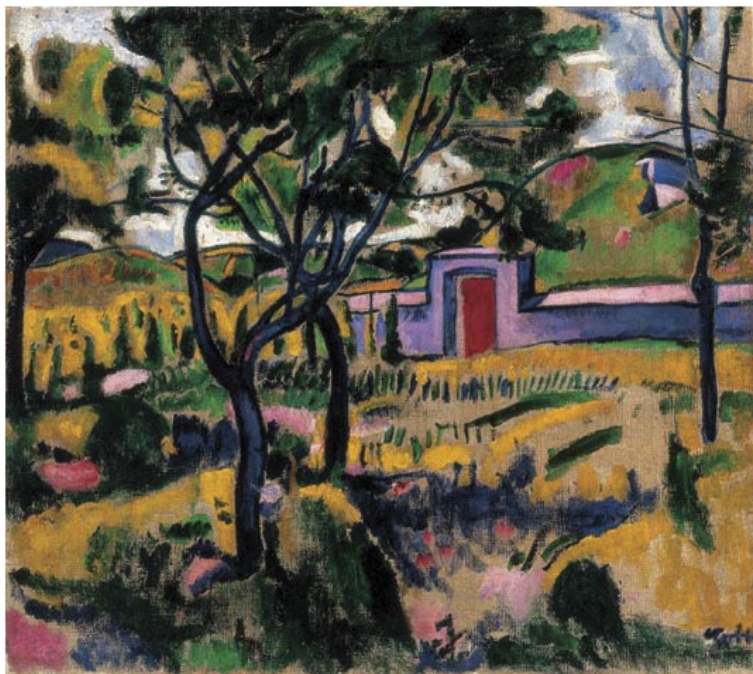
A 60-as évek elején Czóbel Béla újból felkereste Nyergesújfalut: a gépkocsiban a művészen kívül felesége, Modok Mária festőművész (1896–1971), az Esztergomban élő Vincze László festőművész és e sorok írója ült. A művész útközben felidézte néhány egykori nyergesi ismerősének alakját. Az egyik Riedl pékmester volt, a másik az első világháború előtti nyergesújfalusi kántor, aki csalódott volt, ha kevés volt a haláleset a faluban, hiszen jövedelme erősen függött a temetések számától. Czóbel a rég elhalt kántortanító szavajárására is emlékezett: „a fene egye meg, ezen a héten még egy légy sem döglött meg Nyergesen...”. Miközben a kis Renault-kocsi Nyergesújfalu felé gördült, a művész felelevenítette a durva csínyeiről, dzsentrifallú allúreiről nevezetes egykori szolgabíró, Pissuth Kálmán viselt dolgait is.

Nyergesújfalura megérkezve Czóbel és felesége néhány percre betértek a Kernstok-villába és Nyergesi István, valamint Nyergesi János otthonába. (A két Nyergesi még abból az időből ismerte Czóbelt, amikor – mint kamaszfiúk – Kernstok modelljei voltak.)

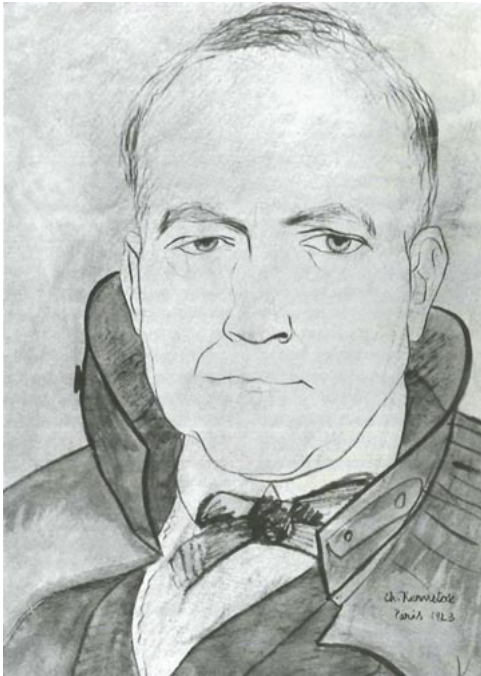
(Új Forrás, 1973(2)126–128.)

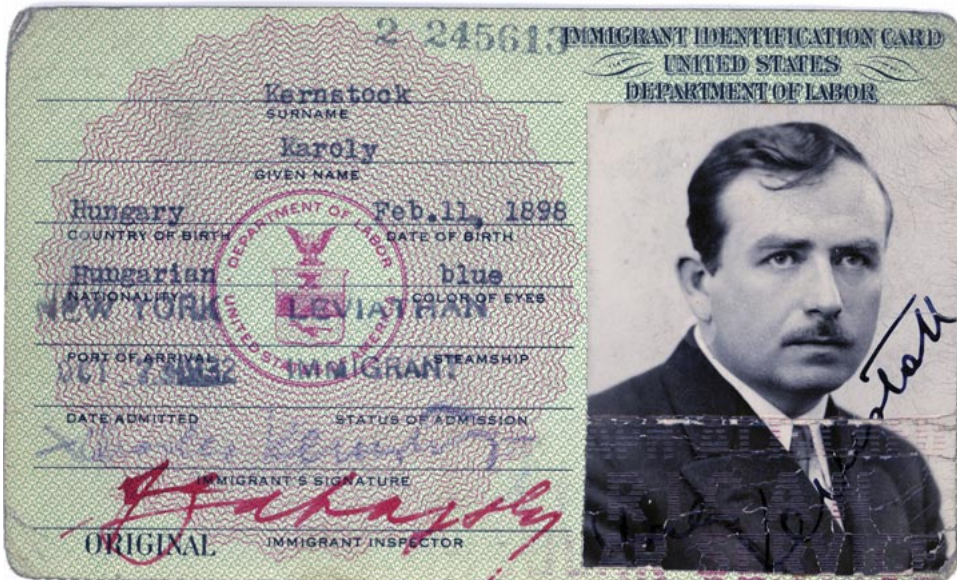
Czóbel Béla: Nyergesi fiú, 1907

Czóbel Béla: Nyergesi udvar, 1907

ifj. Kernstok Károly önacképe (Párizs, 1923), egy nyergesi fotója és útlevél-igazolványa

Dévényi Iván

IFJ. KERNSTOK KÁROLY EMLÉKEZETE

A *Művészeti Lexikon* II. kötete (1966) a Nyolcak művészcsoporthoz megalakításában és az 1918–19-es forradalmi eseményekben tevékeny és fontos szerepet játszott Kernstok Károly festőművészen (1873–1940) kívül a Kernstok-család további két tagjáról is megemlékezik: a mester nagybátyjáról, Kernstok József festőművészről (1841–1916) és a művész második feleségéről, Kernstokné Stricker Gina szobrásznőről (1880–1959).

Van azonban a Kernstok családnak egy negyedik – a *Művészeti Lexikon*ban sajnálatos módon nem említett – képzőművész-tagja is: ifj. Kernstok Károly szobrász, festő és grafikus (1898–1953), aki hetvenöt évvel ezelőtt született és húsz éve halt meg.

Ifj. Kernstok Károly – aki édesapjának (Újváry Ilonával kötött) első házasságából származott – a Tanácsköztársaság leverése után néhány héttel (apjával együtt) emigrált. Apa és fia 1919 végétől 1923-ig Berlinben, azután Párizsban éltek. Ifj. Kernstok előbb jobbára szobrászati tevékenységet folytatott, később viszont a festészet és a grafika került munkálkodása középpontjába. (1926-ban – a párizsi Galerie Devambezben – tárlat is nyílt tollrajzaiból.) A 20-as évek elején a két Kernstok stílusa nagy különbséget mutat (a fiú tradicionálisabb szellemben alkot, az apa viszont az avantgarde törekvések jegyében dolgozik), később azonban kifejezésmódjuk közeledik egymáshoz.

A 20-as évek közepén a két Kernstok hazatért az emigrációból, s 1928-ban ifj. Kernstok rajzait bemutatják az Ernst Múzeum egyik tárlatán. (A csoportkiállításon részt vett még Berény Róbert is, aki ugyancsak politikai emigráns volt hosszú éveken keresztül.) Mindkét Kernstok a KUT-hoz, a Képzőművészek Új Társaságához, a hivatalos művészetpolitikával szemben ellenzéki álláspontot elfoglaló festő- és szobrásztömörüléshez csatlakozik; ifj. Kernstok Károly a KUT 1930. évi tárlatára *Éva* című aktfestményét küldi be. A korszak legtekintélyesebb művészeti folyóirata, a *Magyar Művészet*

meleg szavakkal szól ifj. Kernstok szerepléséről, s munkáit Szőnyi, Egy József és Medgyessy Ferenc alkotásaival együtt említi.

Édesapjának 1940-ben bekövetkezett halála után ifj. Kernstok Károly sokat tartózkodott Nyergesújfalun; idejét a festés és a gazdálkodás között osztotta meg. Műveltsége, közvetlensége és derűs kedélye folytán a községbeliek nagy rokonszenvet éreztek iránta. Élete utolsó időszakában megnősült. Trócsányi Zoltán egyetemi tanárnak, a klasszikus orosz regényírók fordítójának leányát, Mártát vette feleségül. Az 1950-es évek elején súlyosan megbetegedett, s néhány hónapi kórházi ápolás után, viszonylag fiatalon, 55 éves korában meghalt. Mint-hogy testvére nem volt, s házasságából nem származott utód, így vele kihalt a Kernstok-család.

Ifj. Kernstok Károly munkái összegyűjtésre és esztétikai elemzésre várnak. Nem tartozott – apjával ellentétben – művészetünk átütő erejű, kimagasló egyéniségei közé, de az bizonyos, hogy kulturált és kvalitásos művész volt, akinek munkálkodása gazdagabbá tette képzőművészetünket. Női aktokat ábrázoló – könnyed vonalvezetésű, nagyszerű mesterségbeli tudást eláruló – rajzai különösen jelentősek; e remek grafikai lapok megtévesztették a művészi kritikusok és finom ízlésű műgyűjtők legtöbbjét, akik ifj. Kernstok tusrajzait, az apa kezétől származónak vélték. (Sok Kernstok-kiadványba is bekerültek a fiatalabb Kernstok művei, apja neve alatt. A művek megkülönböztetését megnehezítette az a körülmény, hogy mindketten azonos – K. K. – szignatúrát alkalmaztak.)

E kérdést tisztázza a Kernstok-életmű kutatójának, Horváth Béla művésztörténésznek *Apa vagy fia?* című igen érdekes cikke, amely a *Műgyűjtő* című folyóirat 1971. évi 3. számában jelent meg. Maga az a tény, hogy jószemű szakemberek sora évtizedeken keresztül id. Kernstok rajzainak tekintette a művész fiának grafkáit, ifj. Kernstok Károly nem csekély művészi talentumát bizonyítja.

A magyar művészettörténetben szerepel néhány neves művészdinasztria, így a Markó-, Lechner-, Ferenczy- vagy a Zsolnay család. E famíliák közé tartozik a Kernstok család is. Az eddignél több figyelmet és megbecsülést érdemel a nyergesújfalui temetőben porladó ifj. Kernstok Károly, akiről – megyénk képzőművészeti múltjának számbavételekor – kár lenne megfeledkeznünk.

(*Dolgozók Lapja* 1973. március 3.)

Kernstok Károlyné, Újváry Ilona és fia, ifj. Kernstok Károly, 1910-es évek

Kernstok Károly felesége, Újváry Ilona fiával a nyergesi kertben, 1910 körül

Horváth Béla

IFJ. KERNSTOK KÁROLY

Az 1966-ban kiadott magyar Művészeti Lexikonban hiába keressük nevét, ami kissé érthetetlen, mert a korábbi kis kétkötetes lexikon atyái nagybátyja, majd apja után neki is szentelt néhány sort, ha a művészdinasztia minden tagjának felsorolásával adós is maradt. A lexikon ahelyett, hogy pótolta volna, inkább még kurtította a meglévőt, s így a mai művelődni vágyó már azt sem tudhatja meg, hogy Kernstok Károly, a Nyolcak vezéralakja mellett, előtt és után legalább még öt Kernstok, azaz egy egész művészdinasztia létezett, főként piktorok.

Építész, iparművész, festő, grafikus, fényképész, festő-rajztanár, egyik-másik úttörő jelentőségű vállalkozással járult hozzá a magyar szellemi élet gazdagításához. Hogy csak a XIX. századi fontosabb adatokat említsük: az első festő- és fotografáló intézet megnyitása Budán a 40-es években, az első építő rajziskola megalapítása Pesten már olyan adatok, amelyeket egy jó lexikon nem nélkülözhet. Pedig az alkotó, művészkedő személyek a családba visszamenőleg még tovább követhetők a XVI. századi fegyverkovácsoló ősökig, akik aligha érdemtelenül jutottak ahhoz, hogy úgynevezett polgár címert viselhessenek. Ennek a családnak volt utolsó jelentősebb sarja ifjú Kernstok Károly, kiről azért is szólnunk kell, mert nem egy művét tévesztették össze szakemberek is, azokat atyjáéknak tulajdonítva. Láttuk már atyja nem egy kiállításába belekeverve, atyja műveként reprodukálva, gyűjteményekben atyja alkotásaként kezelve, elsősorban rajzait, ritkábban festményeit, ami azt is mutatja, hogy értékeseknek minősítik munkáit, melyeken többnyire a jelzés megtévesztő csupán, egyébként az értő szem már erről is felismeri a fiútól való származásukat.

Ifjú Kernstok Károly jó adag tehetséget örökölt atyjától, bár ezt egyéb adottságai folytán nem tudta kellőképp kamatoztatni. A művészetről alkotott felfogásban atyja nyomdokain haladt, s egy időben több szép, érdekes dolgot alkotott: szobrokat, rajzokat, festményeket. Az indítást természetesen

atyjától kapta, bár ő szobrász akart lenni. A rajzra azonban szüksége volt, s e tekintetben részben atyja tanítványának is tekinthető. Nem csupán felfogásán, hanem módszerén, technikáján, sőt, módorán is felismerhető atyja jótékony befolyása, melyet egyénien tudott egybeforrasztani Rodin, majd a baráti körükhöz tartozó Foujita és Derain rajzainak, illetve festményeinek hatásával. Művei épp ezért elég jól elválnak atyja alkotásaitól, melyek tanulságait epigonság nélkül tudta magáévá tenni. Rajzait, festményeit franciás könnyedség, dekoratívág, elegancia jellemzi finomkodó felfogásban, főként női arcképeiben s nőkről készült aktrajzaiban. Tetszetősségre való törekvése során némi modorosságba is belecsúszott, ez azonban nem a közönségnek tett engedmény következménye volt – független művész lévén, aki nem piacra vagy megrendelőnek dolgozik, hanem önmaga kedvtelésére – művészetén kívüli szempontok nem zavarták. Szobrait viszont egyfajta klasszicizálásra való törekvés jellemzi. Élete jelentős részben külföldön folyt le. Munkáiból idehaza nem sok található, Németországban, Franciaországban, Amerikában szóródtak szét. Legjelentősebb alkotó periódusa Berlinhez és Párizshoz kötődik. Élete meglehetősen változatos, de egyszersmind hányattott is volt, ami részben családi körülményeivel, részben egyéni adottságaival, hajlamaival függ össze.

1898-ban született Budapesten. Gyermekkori alakját serdülő idejéig atyja számos képén, rajzán láthatjuk megörökítve, így az egyik legnagyobbra értékelt *Anya gyermekével* és a *Kertben* című kétalakos festményen. Már egész kisgyermekkorra rendkívül mozgalmassá vált. Budapest, Kisoroszi, Dömös, Nyergesújfalú közt zajlott le. Elemi iskolai elvégzése után szüleivel két évre Párizsba került. Az élmények sokasága számára szinte már megterhelő volt. Szülei nem gondoltak arra, hogy fiuk is a képzőművészeti pályát válassza. Elemi iskolás rajzolgatásai nem árultak el semmi tehetséget, s későbbi érdeklődési területe is inkább a technika világa volt.

Mikor úgy tűnt, hogy valamelyest fogékonyságot mutat a zene iránt, visszatérve Nyergesújfalura, ez irányba próbálták képességeit kibontakoztatni, de eredménytelenül. Hiányzott belőle az ösök szívóssága, kitartása, érdeklődési köre pedig egyelőre még túlságosan is megosztott volt, ami nem is csoda, hisz közvetlen környezetében is annyi mindennek volt vonzó hatása, az esztergályosságtól a repülőgéppel való foglalkozáson át a fényképezésig, a gazdálkodástól a vadászszenvedélyig, és legfőképp a ragyogó jövővel biztató kalandos életformáig. A szülők természetesen tisztában voltak mindezzel, s a gimnázium elvégzésén kívül nem erőltették semmire. Újból, úgy tizenkét éves korában jelentkező rajzolási kísérleteire sem vetettek ügyet, pedig ekkor már elég határozott karaktert megérező képesség nyilvánult munkáiban. Egy 1910 elején ceruzával feldobott kis arckép-skicc atyjáról, melyet nagy büszkén jelzett és dátumozott is, már a jövő művészet sejteti. Hagyták, csinálja, rendszeres képzésben azonban atyja óvakodott részesíteni. A fiú ily mód szórakozva, autodidaktikusan készült a művészi pályára, s nem valami nagy erőbevetéssel. Az első világháború során szinte még gyermekfővel besorozták katonának, s csakhamar a frontra került. 1918-ban láthatott újra munkához, az akkori viharos idők nem kedveztek a művészi elmélyedésnek, céljai, művészi ambíciói azonban most már voltak, csak éppen nem élhette ki őket.

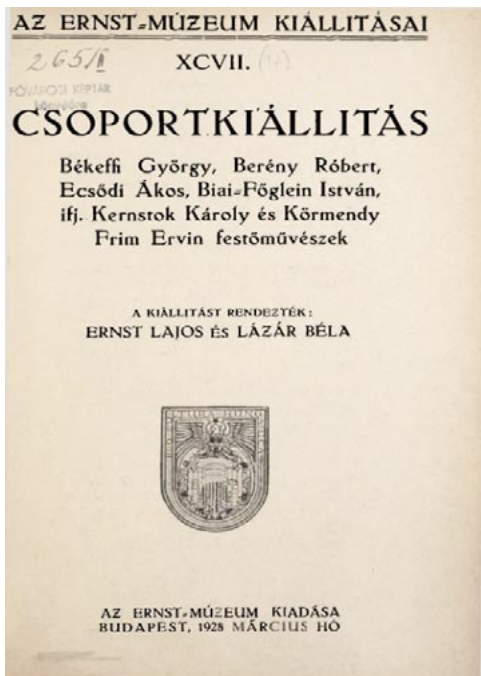
Atyjának a forradalomban betöltött szerepe folytán emigrálnia kellett. Ő is vele ment. Bécs, München után Berlinben telepedtek meg, ahol szobrászkodásra szánta magát. Komoly munkában töltött évek voltak ezek, szigorú önkritikával és számottevő eredménnyel. Készített kisplasztikát és életnagyságon felüli szobrot, mintázott aktot és arcképet. Fejlődésében gyorsan haladt előre, úgyhogy 1920-ban már ki is állított Berlinben. Ez volt első nyilvános szereplése. 1922-ben a Kelet-szlovenszki Múzeumban az atyjával és Ember Oszkárral rendezett közös tárlaton két ígéretes figurális bronz szobrot és több tusrajtot mutatott be. Szoborcímei (*Vágyódás*, *Tavaszi ébredés*) impresszionisztikus munkákat sejtetnek, valójában azonban a Franciaországból kiinduló modern klasszicizáló törekvések magyar és

német előzményeket sem nélkülöző kifejeződései. Ugyanakkor atyja piktúrájában legexpresszívebb dolgait (*Utolsó vacsora*, *Őszi erdő, I., II., III.*, *Zivatar a Dunán*, stb.) alkotta meg. Külön műteremben dolgozva atyja befolyásától s törekvéseitől jól függetleníteni tudta magát.

Berlin, ahol pedig úgy ő, mint atyja meglehetősen széles körű kapcsolatokra tett szert, nem elégtette ki egyikőjüket sem. A háborúból ocsúdó Európában a művészeti vezető szerepet ismét Párizs látszott átvenni. 1923-ban már a francia fővárosban találjuk őket. A kezdeti nélkülözések után csakhamar itt is magukra találtak. Ifjú Kernstok különféle festőiskolákban képezte tovább magát, de ezúttal – főként a rajzolást illetően – sokat tanult atyjától, aki kemény következetességgel fogta munkára: legalább napi egy órát modell után vele kellett rajzolni, különféle technikával és módszer szerint.

Az apa jó megfigyelést és korrekt rajzot kívánt, fel fogásába, elképzeléseibe, egyéniségébe nem avatkozott bele. A szinte kíméletlen gyakoroltatás rövid idő alatt meghozta gyümölcsét, bár apja műveinek tartalmasságát munkái még nem érték el. A fiú rajzaira, majd festményeire csakhamar felfigyeltek. A figyelem főként annak szólt, hogy ifjú Kernstok finom ecsetrajzaiban a Nyugat grafikájában döntő hatással fellépő japán művészet eredményeit ügyesen értékesítette. A japán hatás festményein is meglátszik. A japán művészettel való kapcsolatában meglehetősen fontos szerepet játszott Foujítával való barátsága. Munkáinak más részén viszont Derain befolyása érzik, nagyrészt szintén a francia művésszel való közvetlen kapcsolat eredményeként s némiképp Matisse-é, kivel atyja állt személyes kapcsolatban.

Művésztanyájuk a Deux Magots kávéház terasza volt. Ide járt Derain, a két Kernstok, Rudali Ferenc szlovák képviselő, Hevesi Endre és Márai Sándor, kinek feleségéről ifjú Kernstok nagyon szép arcképet festett. Ifjú Kernstoknak kapcsolatot sikerült kiépíteni Clemenceau-ékhoz, Mayerékhez, akiknek szerepe köztudott a francia állami életben és az európai politikában. Ifjú Kernstok emberi és művészi karrierje gyorsan ívelt felfelé. Széles, bár nem mély műveltsége, német, angol, francia nyelvismerete, megnyerő

Az Ernst Múzeum 1928-as csoportkiállításának katalógusa

fellépése, piktúrájának egyéni zamata híveket, barátokat, sőt első kiállításai után tanítványokat is szerzett. Már 1924 tavaszán egy szobrával és egy festményével bebocsátást nyert az 1921-ben alakult Professzionista Művészek Társasága La Closerie de Lilas-ban rendezett kiállítására, melynek albuma mindkét alkotásának reprodukcióját is közölte, s ez komoly elismerésnek számított. A szobor még berlini munka volt, a női arckép azonban már párizsi termés, mindkettő kiemelkedő darabja a tárlatnak. Ugyanezen év júniusában meghívást kapott a *Nouveau Salon* V. kiállítására. Itt három arcképpel szerepelt: Madame Clemeanceau-éval, Márainé-, továbbá C.-B. Chilton arcképével. Két év múlva, ugyancsak a Galerie Devambezen, egy négyes csoportkiállításon nyolc festménnyel és több rajzzal lépett a közönség elé, csoporttársai közül kiemelkedő sikerrel, aminek öröme azonban nem élvezhette. Anyja gyógyíthatatlan betegsége, majd halála szinte évekre összetörte, apjának új házassága pedig nyomasztó hatással volt lelkületére. Dolgozni azonban dolgozott, bár kisebb erőbevetéssel, mint azelőtt.

ÖTÖDIK TEREM.

Ifj. Kernstok Károly grafikája.

63. Női fej	60
64. Akt I.	60
65. Arckép. Magántulajdon.	
66. Akt II.	60
67. Álló akt	60
68. Ülő akt	60
69. Táncoló	60
70. Férfifej	80
71. Térdeplő akt	60
72. Nyújtózkodás	60
73. Karikagyűrű	80
74. Fekvő akt	60
75. Táncmozdulat. Magántulajdon.	
76. Tetszelgés	60
77. Akt III. Magántulajdon.	

Emigrációjukból való hazatértük után két évre pedig magyar csoportkiállításon is megjelent az Ernst Múzeumban, igaz, hogy csak rajzokkal. Szobrai, külföldi tulajdonban lévő festményeit erre az 1928-ban rendezett kiállításra nem tudta beszerezni, a hazai közönség sokoldalúságáról így nem is kapott képet. Az osztatlan sikerhez azonban elégségesnek bizonyultak rajzai is, amelyeket elsősorban a szobrász tömegérezése, a japános nagyvonalúság és dekoratívság jellemzett. Kiállított női arcképet, melyet nagyon jónak talált a kritika, mozdulatlanulmányokat női aktokról, melyek közül különösen a *Tetszelgést* és a *Táncot* találták bravúrosnak. Kifejező kompozíciója révén a *Karikagyűrű* című női kézfejtanulmány emelkedett ki. Általában munkáira jellemző volt a tökéletes rajz, a kitűnő természet- és mozgásmegfigyelés, az artisztikus egyszerűség.

Az év őszén a Munkácsy Céh első kiállításán szerepelt két munkájával, miközben néha Párizsban is kiállított a nagy Salonban, a Salon d'Automne-ban és még több más helyen. 1929-ben egy évet ismét

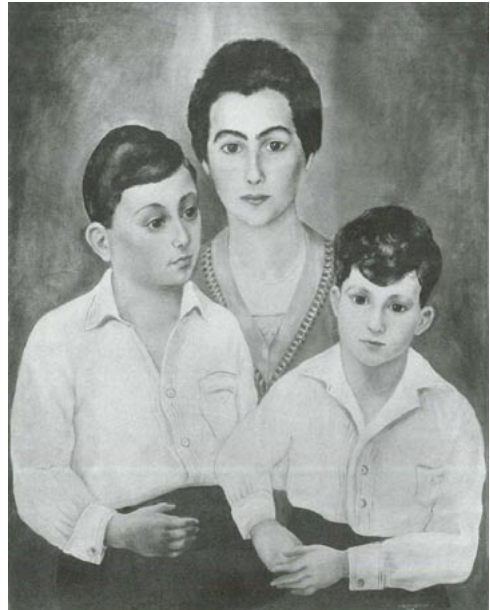

ifj. Kernstok Károly női portréi, 1922–1934

Berlinben töltött, majd onnan 1930-ban az Egyesült Államokba vitt útja. Amerikában a legsötétebb depressziós időkben élete fenntartásához a legkülönbözőbb munkákat kellett vállalnia üzemben, gyárakban. Foglalkozott gépkocsijavítással, kertészkedéssel, zsákolással s más alkalmi munkákkal, keveset festéssel, majd fényképezéssel. 1938-ban – legfőképp atya súlyos betegsége miatt – hazajött, s itthon fotóriporterként dolgozott, mígnem atya 1940-ben bekövetkezett halála után behívták katonának, s ettől kezdve a háború végéig hol katonáskodott, hol festegetett. Komoly, elmélyült munkáról az adott körülmények között alig lehetett szó. Művészi fejlődése megakadt, sem a festészet, sem a szobrászat, sem a grafika területén nem jutott előbbre.

A háború vége Nyergesújfalun érte, s lényegében itt élt haláláig, előbb a Viscosagyárban dolgozva, aztán atya kertjét kezelve. Ezt csakhamar átadta az állami gazdaságnak, s ennek lett kertészeti alkalmazottja. Művészi ambíciói közben nagyszabású terv megvalósítására sarkallták. Terve volt egy képciklus elkészítése: *A társadalmi formák fejlődése*, művészi munkájához azonban sehonnán sem sikerült anyagi támogatást szereznie. Baráti biztatást is csupán a család régi barátjától, egykori emigráns-, majd kiállító-társától, Berény Róberttől kapott, aki ellátogatott hozzá Nyergesújfalura, ahol megfordult nála Ferenczy Béni is. Hogy valamelyest anyagi alaphoz jusson, nyelvtudását kísérelte meg felhasználni. Valamiféle fordítói alkalmaztatást szeretett volna, ajánlkozott több helyre műszaki vagy más fordítónak. Szomorúan kellett tudomásul vennie, hogy ajánlkozását sorra elutasítják. Élete utolsó

ifj. Kernstok Károly: Anya gyermekeivel, 1930-as évek

éveit sok minden keserítette, magának s apjának művészi mellőztetése csakúgy, mint egyre súlyosabbá váló betegsége, mely végül is kiütötte kezéből a tollat, ecsetet. Annyi ideje sem maradt, hogy rendezze apja iratait s megírja emlékezéseit. Még fiatalon, 55 éves korában ragadta el a halál, csalódással, keserűséggel szívében. A pályakezdés ígéretéből alig sikerült valamit valóra váltania. Néhány szép arckép, egy-két sikerült szobor, több pompás rajz azonban így is fenntartja nevét, s érdemessé teszi arra, hogy megemlékezzünk róla.

(Artnagazin 2004(4)50–52.)

a halálozás helye: <i>Budapest V.</i>	családi és utóneve: <i>Kernstok</i> <i>Károly</i>	születési helye: <i>Budapest</i>	házastársának családi és utóneve: <i>Trocsányi</i>
a halálozás ideje: <i>1953</i> év	neme: <i>férfi</i>	születési ideje: <i>1898</i> év <i>febr.</i> hó <i>11.</i> nap	házasságkötésének helye: <i>Nyergesújfalu</i>
<i>jan.</i> hó	családi állapota: <i>nős</i>	szüleinek családi és utóneve: <i>néhai: Kernstok Károly</i>	házasságkötésének éve: <i>1950.</i>
<i>7</i> nap	foglalkozása: <i>festőművész</i>	<i>néhai: Ujváry Lórá</i>	
<i>29.</i>	lakóhelye: <i>Nyergesújfalu</i> <i>Köcsutk u. 19B.</i>		

Kernstok Károlyné fiával

Kernstok Károly fiával és feleségével, és Hoffmanné Teri néniével

ifj. Kernstok Károly sírja (az Allio család tagjaival együtt) a nyergesi temetőben

Padányi Lajos

IFJ. KERNSTOK KÁROLY (1898–1953)

KERNSTOK KÁROLY GYERMEKEI

Édesapjának 1940-ben bekövetkezett halála után ifj. Kernstok Károly sokat tartózkodott Nyergesújfalun, idejét a festés és a gazdálkodás között osztotta meg. Őt még sokan ismerhették a faluban az öregek közül, de írni, keveset írtak róla. Ifj. Kernstok Károly édesapjának (Újváry Ilonával kötött) első házasságából származott. 1898-ban született, 1953-ban halt meg. A lexikon szűkszavúan csak ennyit ír róla: „KERNSTOK KÁROLY ifj.: Budapest, 1898-?. Festő, grafikus, szobrász. Apjánál, majd Párizsban tanult. 1926-ban a párizsi Galerie Devambez-ben, 1928-ban pedig Budapesten az Ernst Múzeumban rendezett kiállítást. Expresszionista stílusban festett. Amerikába vándorolt. (Éber, Új Idők Lexikona, 1939.)

Munkásságát Dévényi Iván művészettörténész elemezte behatóbban. „A Tanácsköztársaság leverése után néhány héttel, (apjával együtt) emigrált. Apa és fia 1919 végétől 1923-ig Berlinben, azután Párizsban éltek. Ifj. Kernstok előbb jobbára szobrászati tevékenységet folytatott, később viszont a festészet és a grafika került munkálkodása középpontjába. ...A 20-as évek közepén a két Kernstok hazatér az emigrációból, s 1928-ban ifj. Kernstok rajzait bemutatják az Ernst Múzeum egyik tárlatán. ... A korszak legtekintélyesebb művészeti folyóirata, a *Magyar Művészet* meleg szavakkal szól ifj. Kernstok szerepléséről, s munkáit Szőnyi, Egy József és Medgyessy Ferenc alkotásaival együtt említi. Nem tartozott – apjával ellentétben – művészetünk átütő erejű kimagasló egyéniségei közé, de az bizonyos, hogy kulturált és kvalitásos művész volt, akinek munkálkodása gazdagabbá tette képzőművésztűnket.”

1940-től haláláig, 1953-ig, Nyergesújfalun élt és gazdálkodott. Műveltsége, közvetlensége és derűs kedélye folytán a községbeliek nagy rokonszeretettel éreztek iránta. Élete utolsó időszakában megnősült, Trócsányi Zoltán egyetemi tanárnak, a klasszikus orosz regényírók fordítójának lányát, Mártát vette

feleségül. Az 1950-es évek elején súlyosan megbetegedett, s néhány hónapi kórházi ápolás után, viszonylag fiatalon, 55 éves korában meghalt. Mint-hogy testvére nem volt, s házasságából nem származott utód, így vele kihalt a Kernstok-család.

Vagy talán mégsem?

A *Limes* című folyóirat 1991-es számában megjelent egy addig nem publikált szép Kernstok-fotó is. Erről Bächer Iván azt írja: „A kép, amely nemrégiben került a tatai múzeum birtokába, a hatvan felé közeledő mestert ábrázolja. Egy-két évvel a fél test bénulását okozó agyvérzés előtt. Nézzük egy darabig és megértjük, hogy miért szerette annyira egész Nyergesújfalu – bejárt hozzá a pék, a bányász, a paraszt – ezt a furcsa, bohém embert, akinek kertjében anyaszült meztelenül jöttek-mentek a modellek. Nézegessük csak ezt a bánatból faragott nemes férfarcot, s mellesleg megértjük, hogy a orosz nyelvek szerint miért született egykoron oly sok csudaszép gyerek Nyergesen.”

Itt csak háromról írok, akiket Kernstok is elismert és tanított, segítette őket. A szakácsnőjétől, Náncsi nénitől született három gyereke: Mariska, egy zsidó szabóhoz ment hozzá, kivándoroltak Kanadába. Speier Erzsébet (Stoki Bözsi) dr. Frankó Abdon Zénó attaséhoz ment feleségül. A legtöbbször Simon Gyula vitte, aki az Országos Pedagógia Intézet főtitkára volt. Az ő végső kívánsága az volt, hogy hamvait a Sánc-hegyen – gyermekora kedvelt játszóhelyén – szórják szét. Amikor felesége megtudta, hogy a Sánc-hegyen új temetőt nyitottak, férje hamvait itt helyezte el. Tudtommal egyiküknek sem született gyereke, így ténylegesen is kihalt a Kernstok-familia.

2011. október

(Padányi Lajos: *Adalékok Nyergesújfalu helytörténetéhez. (Válogatás a nyergesújfalui Hírmondóba írt cikkeimből 1991–2012.)* Nyergesújfalu, 2013. Nyergesújfalu Város Önkormányzata. 162–163.)

